

Tnu'u ndichi ni ka yo ka'an ñayii jana'a ma

Proverbios

Nava'a ni ka tee de tnu'u ndichi Su'si ma

1

Cha'a ka kuu tnu'u ndichi ni ka'an tee kúu Salomón,
sa'ya tata David, tee ni yo kuu rey ñuu Israel ma.

²Vaa ni jani ini de ja ka'an de tnu'u ndichi ma,
sukan-va'a chindee ña'a i ja jaku'ni ini o
te ndasa'a o kuenda na tnu'u kuatniñu o ma,

³te kutu'va o, te ni'i ini o naxe ko sa'a ko kuu o,
te ko sa'a o ja va'a ja ndaa ma,
te ko kaka va'a ko kaka ndaa o nuu Su'si ma;
te másu ko ski'in o maa o ichi Su'si ma.

⁴Te tnu'u ndichi ya'a chi sa'a i ja suchi jaa ñatuu jin ni'i ini-ka i
naxe jin ko sa'a jin ko kuu i ma ja jin jakun-tnuni ini i,
te jin ndasa'a i kuenda naxe jin ko sa'a jin ko
kuu tna i ja va'a ma
ne'un ñuu ñayivi a.

⁵Te suni ñayii ndichi ma chi ñukuun-ka niniso'o i
tnu'u ndichi ya'a,

te ja sukan sa'a i ma chi kundichi xeen-ka i
te kutu'va-ka i naxe ko kuu i nuu Su'si ma,

⁶vaa sukan, te jaku'ni-ka ini i tnu'u ndichi ka
ka'an ñayii ndichi ma

tnu'u ka ka'an vijin i ma
sukan-va'a ndasa'a maa o kuenda ma.

⁷Vaa ja ko kuu o in ñayii ndichi ma
chi xinañu'u kuiti ja koyu'u o Su'si ma,
nasa ko sa'a o in ja masu jatna ini ya ma,
te sukan, te ko kuu o in ñayii ndichi ndija,
kovaa ñayii iyo neé janitnuni i ma
chi ñatuu káchi i jaku'ni ini i sukan kúni Su'si ma,
te saxiko i tnu'u ndichi ká'an ya ma.

- ⁸ Sa'ya maa ri, koniniso'o va'a ja káxtnu'u yuva ro ma,
te máko saxiko ro ndaka ja ká'an káchi si'i ro ma;
su'va kandija ro ja ko sa'a ro sukan ka ka'an de ma.
- ⁹ Vaa ja vii ja va'a ko kuu nuu ro nde kua'an nde vee ro,
sukan vii kaa in ja yoxtnee xini rey ma,
xi sukan vivii na'a siki ñu'u sukun ña'a kuu reina ma.
- ¹⁰ Sa'ya maa ri, nú ñayii ka sa'a ja u'vi ma,
ka kuni i ja jin xnda'vi ña'a i ja sa'a ro sukan ka kuni i ma,
;máko kua'a ro tnu'u ja ko sa'a ro sukan ka sa'a i ma!
- ¹¹ Nú ñayii yukan, te ka ka'an i:
“Ne'e, te jín koo o te jín ka'ni o ñayii nda'vi
ñatuu jini naxe kaku i ma;
visi ñatuu nawa ka sa'a ña'a i ma.
- ¹² Te ûni jín kokon tekú o i
sukan sa'a ñu'ú ma ora chu'u o in ndiyi ma
ja sukan ni kêe maa i kua'an i nuu nee ma”,
- kovaa máko kandija ro ja ka ka'an i ma.
- ¹³ Te nú ka ka'an tna i:
“Jín koo o jín sakui'na o nawa ka neva'a ñayii ma
te jín tnaa va'a o ve'e o a, sukan-va'a jin kuxiku o,
¹⁴ te nú nawa ni ka ni'i o ma, te jin ko kuu kuenda ndaka o”,
- kovaa máko kandija ro ja ko sa'a ro sukan ka ka'an i ma.
- ¹⁵ Sa'ya maa ri: ;má kondikin ro ichi ka jika i ma!,
su'va kaka jiyo ichi kuan koo i ma,
- ¹⁶ vaa ichi kuan koo i ma masu ichi va'a kúu,
vaa ka jinu i kuan koo i ichi nuu kuu jin ka'ni i ñayii ma
te jin sa'a i ja u'vi ma.
- Chukan kúu ja, ;máko kandija ro ja ka ka'an i ma!
- ¹⁷ Ndasa'a kuenda, te kuni ro ja lasaa ma
chi masu kivi ti nuu ni satu'va o ja tnií o ti ma
nú ni jini ti ja iyo yika ti ma.
- ¹⁸ Kovaa ñayii ka sa'a ja u'vi ma chi masu ka
ndasa'a maa i kuenda
ja ka iyo yika ja jin kúu i ja sukan ka sa'a i ma,
vaa kuenda tnu'u ja maa i jâ ni ka satu'va
nuu jin kê koo i te jin skenaa i maa i ma.
- ¹⁹ Sukan-ni kenda ja jin ko kuu ñayii inundiyo ini
ja su'va-ni te jin ni'i i ja jin koneva'a i ndaka
nawa ka kuni i ma;
te ja sukan ka sa'a ka kuu i ma,
te jin ka'ni ña'a in-ka ñayii ma te jin skenaa i maa i.

²⁰Te tnu'u ndichi ká'an Su'si o a
 chi ûni káyu'u i ichi ma ji'in nuya'vi ma.
²¹Ji'in nuu ka ndatna'a kua'a-ka ñayii ma
 kuenda tnu'u ja káyu'u káyu'u tnu'u ndichi ká'an Su'si ma:
²²“Ro'o suchi jaa, ja ñatuu jin kuni-ka ro naxe
 jin ko kuu ro a,
 ɔna saa-ka kivi jin ko kuu ro sukan-ni,
 ja ndimaa ka jakundee ro ñayii ka sa'a ja va'a ma,
 te ka saxiko ro ja va'a iyo ja jin kutu'va ro ma?
²³Va'a-ka jin ndasa'a kuenda tna'a ja ndáka'an-so'o
 ri nuu ro a,
 sukan-va'a ru'u ya chi kaxtnu'u ri
 ndaka ja va'a jani ini ri ja jin kuu ro ma.
²⁴Kovaa ro'o, masu ni ka jatanuu ro ja ki koo
 ro nuu ni kana ña'a ri ma,
 te vitna ja ûni ni skuili ri nda'a ri a ja na ki koo ro
 te jin koniniso'o ro ja ká'an ri ma,
²⁵kovaa ro'o chi ni ka saxiko ro tnu'u va'a ká'an
 káchi ri nuu ro ma.
 Visi ká'an ri ja masu va'a-ni ka sa'a ro ma,
 kovaa masu nde ni ka ndasa'a ro kuenda te jin
 kuan-ta'vi ro.”

Sa'a ká'an tnu'u ndichi Su'si ma.

²⁶“Chukan kúu ja ru'u ya chi jakundendee-ni ña'a ri
 kivi jin ndani'i jin ndatna'a maa ro ja u'vi ka sa'a ro a.
 Te kivi kenda ja ñatuu ka ni'i ini-ka ro
 naxe jin sa'a ro ma ja ka yu'u ro ma
 chi ru'u ya chi ndajakundendee-ni ña'a ri.
²⁷Te kivi kenda koo tundo'o tnuuneni xeen ma,
 sukan kenda tikachiyaa xeen ma ja ñú'u i ndaka
 nawa ní'i i ma,
²⁸onde kivi yukan sana jin ndakune'e jin ndakune'e ña'a ro,
 kovaa masu ndakone'e ri;
 te jin ndanduku jin ndanduku ña'a ro,
 kovaa masu jin ndani'i ña'a ro.
²⁹Vaa maa ro ni ka saxiko tnu'u ndichi ká'an ri ma
 te ñatuu ni ka ndi ini ro ja jin koyu'u ro Su'si
 Iya Tátnuni nuu ro a,
 ja iya ndákan kuenda kúu ya.”
 Sa'a ká'an tnu'u ndichi Su'si ma.

³⁰“Te ja sukan ñatuu ni ka kandija ro tnu'u va'a
 ká'an káchi ri nuu ro ma
 te ni ka saxiko ro ndaka ja ndáka'an-so'o ri nuu ro ma,
³¹te jin ndani'i jin ndatna'a maa ro
 ndaka ja u'vi ni ka yo sa'a, ni ka yo kuu ro ma.
 Ûni ni a in ma jin yanduu,
 onde jin ndando'o jin ndaneni ro ndaka.
³²Chukan kúu ja ñayii ndee xeen ini i ma,
 te ñatuu kúni i kuan-ta'vi i tnu'u ndichi ká'an Su'si ma
 te sa'a i sukan kúu ini maa i ma
 chi kundee maa ja u'vi ni yo sa'a i ma xnaa ña'a i te kúu i.
³³Kovaa ñayii kándija te sa'a i sukan ká'an
 tnu'u ndichi Su'si a
 chi koteku sii ini i, te ñatuu kuiti nawa koyu'u i.”
 Sa'a ká'an tnu'u ndichi Su'si ma.

Ñayii jan-ta'vi tnu'u ndichi Su'si ma chi ko kuu i in ñayii ndichi

2 Sa'ya maa ri, nuna kuan-ta'vi ro tnu'u ka'an ri a
 te ûni sa'a ro sukan tátñuni ri nuu ro a,
²te nuna koniniso'o ñukuun ro tnu'u ndichi ká'an ri a
 te ni-yu'u ni-ini ro katanuu ro ja ko kuu ro ñayii ndichi,
³nú ni-yu'u ni-ini ro kakan-ta'vi ro nuu Su'si ma
 ja na taa ya tnu'u ndichi maa ya ma
 te na sa'a ya ja na jaku'ni ini ro,
 sukan-va'a ko kuu ro in ñayii sa'a ndaa sa'a ndija,
⁴te nú ûni na ndanduku ñukuun ro tnu'u ndichi ká'an ri a
 sukan ndánduku o in xu'un yinee yu'u ma
 te ndeya'vi xen-xeen i ma,
⁵sani te jaku'ni ini ro nawa kúni Su'si ma ja ko sa'a ro ma,
 te jaku'ni ini ro ja jiniñu'u ja koyu'u ro Su'si ma,
 vaa iya ndákan kuenda kúu ya ma.
⁶Vaa Su'si ro Iya Tátñuni ma kúu iya táa tnu'u ndichi ma
 te sa'a ya ja jaku'ni ini ro ndaka.
 Vaa maa ya kúu iya jini ndaka tu'u naxe iyo ñuu ñayivi a.
⁷Te chukan kúu ja ñayii ni-yu'u ni-ini i ndikin i ya ma
 te ñatuu ni-in ja u'vi sa'a i ma
 chi ñukuun jito va'a ya i,
 te chíndee ya i nawa ka kuni i ja jin sa'a i ma.
⁸Te ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
 chi suni ñukuun jito ya i nde kuan koo ve koo i ka kuu i ma,

te sa'a ya ja ndimaa ka iyo va'a i nuu ya ma.

⁹Ndasa'a maa ro kuenda sukan va'a ini ya a,
sani te jaku'ni ini ro sukan ko sa'a ro ja va'a ja ndaa ma
ji'in ndi-in ndi-in ñayii ma,

te ndimaa sukan ko sa'a ko kuu ro nde kua'an nde vee ro.

¹⁰Vaa sukan, te koo tnu'u ndichi ma ini anua ro a,
te koo sii ini ro, te kutachi ro ja jini ro ja va'a ja ndaa ma.

¹¹Ja katanuu ro tnu'u ndichi ká'an Su'si ro a
te ni'i ini ro ja ko sa'a ro ja va'a ma,

te maa i ko koto va'a ña'a, te masu nawa ndo'o ro.

¹²Ja koo tnu'u ndichi ma ini anua ro a
chi chindee ña'a i ja másu ko sa'a-ka ro ja u'vi
sukan ka sa'a ñayii inundee ini ma ja ndimaa
ja u'vi ka ka'an i ma.

¹³Vaa ka xndoo i ichi va'a ichi ndaa Su'si ma
te kuan koo maa i ichi nuu nee,
ichi nuu masu ka jaku'ni ini i ja ja u'vi kúu ja
ka sa'a ka kuu i ma.

¹⁴Vaa ñayii yukan ma chi ka jatna ini i ja ndimaa
ja u'vi ka sa'a i ma.

Te ûni ka sa'a i in viko ja ka kutachi i
ja ni ka kundee i ni ka sa'a i ja u'vi ma.

¹⁵Vaa masu ichi va'a ichi ndaa kúu ichi kuan koo i ma,
su'va ichi nuu jin skenaa i maa i kúu ma.

¹⁶Kovaa ro'o chi nuna katanuu ro tnu'u ndichi Su'si ro a
chi masu kundee ña'a kúneé kú-uun ja vivii ká'an ña
ja kúni ña ja xnda'vi ña'a ña ma;

te kaku ro nuu ja u'vi ma.

¹⁷Vaa ña'a yukan chi ni ndunaa ña sukan ni skuiso
ña nuu Su'si ma,

te xnda'vi ña yii ña ma, tee ni tnanda'a ji'in ña ma,

te kivi nduu ña ji'in in-ka tee ma.

¹⁸Chukan kúu ja tee tnii ichi ja ki'in de ve'e ña'a yukan ma
chi kuenda tnu'u ja ni tnii ichi maa de
kua'an de ichi nuu kúu de ma kúu.

¹⁹Tee ka kivi nduu ji'in ña'a yukan
chi ja ka nduku maa de kúu ja jin kúu de,
te onde yukan-ni ni ka kenda koo de te jin skenaa de maa de.

²⁰Kovaa ro'o chi nuna ko katanuu ro tnu'u ndichi
ká'an Su'si ro a

chi ko kaka ro ichi ndaa ichi va'a

ka jika ñayii ñatuu-ka na ja u'vi ka sa'a i ma.
²¹ Vaa kona'a ro ja ñayii ni-yu'u ni-ini i ndikin i Su'si a
 te sa'a i ja va'a ja ndaa ma
 chi koo i ni-kani ni-jika nuu ñu'ú ká'an maa ya ma.
²² Kovaa ñayii ndimaa ja u'vi ka jatna ini i ja jin sa'a i ma
 chi kene'e nda'a ya i,
 te masu kua'a ya tnu'u ja jin koo i
 nuu ñu'ú jin koo ñayii ka sa'a ja va'a ma.

**Jín katanuu o tnu'u ndichi Su'si ma,
 sukan-va'a jin ko kuu o ñayii ndichi**

3 Sa'ya maa ri, máko ndunaa ro ndaka ja káxtnu'u ri nuu ro a,
 su'va tava'a onde ini anua ro a,
 te ku'un ini ro ja ko sa'a ro sukan ká'an tnu'u tátnuni ri a.
² Vaa sukan, te koteku ro kua'a xeen kuiya,
 te koo sii ini xeen ro, te koo va'a ro.
³ Másu ko ndunaa kuiti ro ja ko sa'a ro ja ndaa ja ndija ma.
 Te ko kutoo ndija ro in-ka ñayii ma,
 te ku'un ku'un-ni ini ro ja sukan ko sa'a ro
 ndaka kivi nde kua'an nde vee ro.
 Ūni másu ko ndunaa ro.
⁴ Te sukan, te kuatnu'u ini ña'a Su'si ma ja va'a-ni sa'a ro,
 te suni jin ka'an vii jin ka'an va'a ñayii ja kuu ro.
⁵ Ni-yu'u ni-ini ro kukanu ini ro Su'si ma nawa sa'a ro ma,
 te máko kukanu ini ro ja ja jani ini maa ro ma
 te kuu sa'a ro nawa kúni ro ma.
⁶ Ndakunitnuni ro ja maa Su'si ma,
 sana kuu sa'a ro nawa kúni ro ja sa'a ro ma,
 te maa ya chindee ña'a ndaka nawa jiniñu'u ro ma.
⁷ Máko kani ini ro ja maa ro kúu ñayii ndichi-ka,
 su'va koyu'u Su'si iya ndákan kuenda ma,
 te kakayata nuu ja u'vi ma.
⁸ Te ja sa'a ro sukan
 chi kuenda tnu'u ja in jatatna ko kuu nuu yikikuñu ro a,
 te koo sii ini ro, te koo va'a ini anua ro a.
⁹ Te ndaka nawa ni'i tna'a ro ma
 ji'in ndaka ja xinañu'u kée itu ro ma
 ndakua'a nuu Su'si ma.
¹⁰ Te sukan, te ku'un chitu yaka ve'e ro ma
 ja kaa ja ko'o ro ja taa Su'si ma.

¹¹ Sa'ya maa ri, máko saxiko ro ja ndáka'an so'o ni'i Su'si ma
 nuu ro ma,
 te máko ndakiti ini ro ja káxtnu'u ya ja masu va'a-ni sa'a ro
 nuu ya ma.

¹² Vaa Su'si ro Iya Táttnuni ma chi ñayii kútoo ya ma
 chi ndonda ya nuu i ja ndáka'an so'o ni'i ya nuu i
 nú masu va'a-ni sa'a i ma.

Vaa sukan sa'a tee ma ji'in sa'ya de ma,
 ja ndónnda de nuu i nú ñatuu sa'a i ja va'a ma,
 vaa kútoo de i ma.

¹³ Naka vii naka va'a kúu ñayii ni'i tnu'u ndichi wa'a Su'si ma,
 vaa jáku'ni ini i te kúu i in ñayii ndichi.

¹⁴ Vaa ja va'a-ka kúu ja ni'i o tnu'u ndichi ma sana ja ni'i o
 xu'un plata ma.

Te chindee xeen-ka ña'a tnu'u ndichi ma sana oro ma.

¹⁵ Ja va'a xeen-ka kúu tnu'u ndichi Su'si ma sana
 yuu vivii ka ndaa ma
 te ka ndeya'vi xen-xeen ma.

Tnu'u ndichi Su'si a chi úni ñatuu nawa iyo ñuu ñayivi a
 ja inuu kúu ji'in i.

¹⁶ Nuna kandija o sukan ká'an tnu'u ndichi Su'si o ma
 chi sa'a i ja koteku kani o;
 te sa'a i ja ko ni'i ko tna'a o

te ko jin ka'an vii jin ka'an va'a ñayii ma ja kuu o.

¹⁷ Ja vii xeen kúu ja kondikin o sukan ká'an tnu'u
 ndichi Su'si o a,

vaa sa'a i ja koo sii ini o.

¹⁸ Tnu'u ndichi Su'si a chi sa'a i ja koteku ñayii tnií vava'a ma.
 Naka vii naka va'a kúu ñayii jan-ta'vi
 ndaka sukan ká'an tnu'u Su'si ma
 te ñatuu xndoo i ma.

¹⁹ Vaa Su'si Iya Táttnuni ma chi ni ka'an ya-ni,
 te ni kuva'a ñu'ú a te iyo vava'a.

Te ja ni ka'an ya ma-ni,

te ni kuva'a andivi ma, te ni jinkuiñi vava'a i.

Vaa iya ndichi kúu ya.

²⁰ Te ja sukan ndichi ya ma,
 te ni sa'a ya ja ni ka ndusiin ndute ma
 nuu ka ñu'u kuakua'a de ma.

Te suni ni sa'a ya ja ndúu viko ma, sani te kúun savi ma.

²¹ Sa'ya maa ri, ku'un kaji ku'un va'a ini ro,

- te konde'ya vava'a ro sukan ká'an tnu'u ndichi Su'si a,
 te ko sa'a ro sukan ká'an ya ma,
 22 te sa'a i ja koteku ro te vivii kona'a ro nde kua'an nde vee ro,
 23 te ñatuu nawa ko ndi ini ro nde kua'an nde vee ro,
 vaa masu nawa sa'a ja kotuu ro ichi Su'si ro a.
 24 Te ora jínkavatu ro ma, te masu nawa koyu'u ro,
 te sii ini xeen kusu ro.
 25 Te ni masu nawa koyu'u ro ja koo yika ro
 ja sanaa sanaa-ni, te kenda in ja u'vi nuu iyo ro a,
 sukan jin ndo'o ñayii ñatuu ka kandija Su'si ma
 ja ndimaa ja u'vi ka sa'a i ma.
 26 Vaa Su'si ma kúu iya kúkanu ini ro,
 te maa ya kasi ndee kasi ndoso ña'a
 ja masu kenda ro nuu ja u'vi ni ka satu'va i ma ja
 jin tnií ña'a i ma.
 27 Nú iyo in ñayii nawa jiniñu'u i ma te nú kuu chindee ro i,
 máko kondetu ro.
 28 Te máko kuña'a ro: “Kua'an, te yutnee te kii ro
 te chindee ña'a ri”,
 ora neva'a ro ja kuu chindee ro i ma.
 29 Te máko ku'un ini ro ja sa'a u'vi ro ñayii iyo yatni ji'in ro ma,
 vaa kúkanu ini ña'a i ja masu na ja u'vi ko sa'a ro i.
 30 Te máko nduku ro ja ko kanaa ro ji'in ni-in ñayii,
 nú ñatuu na ja u'vi ka sa'a ña'a i ma.
 31 Te máko kukueñu ini ro ja sa'a ja kúu maa
 ñayii sa'a ja u'vi ma
 ja ndimaa xnda'vi i ñayii ma.
 Te má kondikin ro ja ko sa'a ro sukan sa'a i ma.
 32 Vaa Su'si ma chi saxiko ya ñayii ka sa'a sukan ma,
 kovaa kéténa'a xeen ini ya ji'in ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma,
 33 Vaa Su'si ma chi kua'a ya tnu'u,
 te kenda koo maa ja u'vi ma ve'e ke'e maa ñayii sa'a ja u'vi ma.
 Kovaa nuu ka iyo ñayii ka sa'a ja va'a ma
 chi tetniñu Su'si ma ja vii ja va'a ma.
 34 Ja ndaa ndija ja sukan sa'a ya
 ji'in ñayii ka ka'an yichi ka ka'an su'va-ni i
 tnu'u ká'an ya ma,
 kovaa ñayii ka ka'an ja masu nawa kuu jin sa'a maa i ma
 nú masu ja onde ja maa ya ma sana kuu nawa jin sa'a i ma
 chi skuta'vi ya i ja vii ja va'a.
 35 Su'si ma chi jayiñu'u kua'a ya nuu ñayii ndichi ma,

vaa sa'a i sukan kúni ya ma.
 Kovaa nuu ñayii ñatuu jaku'ni ini ma te sa'a so'o i nuu ya ma
 chi ja kan-nuu ndakua'a ya i.

Ñayii jan-ta'vi tnu'u ndichi Su'si ma chi ko kuu i in ñayii ndichi

4 Sa'ya maa ri, jin konini so'o ja ká'an ru'u ya ja kúu ri yuva ro a,
 te jin konde'ya va'a ro naxe jin ko sa'a jin ko kuu ro
 sukan tátnuni ri a,

sukan-va'a jin koo va'a maa ro ñuu ñayivi a.

²Vaa ru'u ya chi káxtnu'u vii káxtnu'u va'a ri
 naxe jin ko sa'a jin ko kuu ro,

te máko jin ndunaa ro ndaka ja tátnuni ri a.

³Vaa ru'u ya tna chi ni iyo ri nuu yuva ri ma
 te ni yo jatanuu ñukuun ña'a si'i ri ma.

⁴Te sa'a ni yo ka'an yuva ri ma nuu ri:

“Tava'a ini anua ro a ndaka tnu'u ká'an tnu'u káchi ri a,
 te ko sa'a ro sukan tátnuni ri a, te koteku ro.

⁵Úni ku'un ini ro ja kutu'va ro tnu'u ndichi ká'an ri a,
 te ni'i ini ro naxe ko sa'a ko kuu ro,

te máko ndunaa ro ndaka ja ká'an ja káchi ri a,
 su'va ku'un ini ro ja ko sa'a ro,

⁶te másu ko xndoo ro tnu'u ká'an ri a

sukan-va'a sa'a i ja koo va'a ro,

te ko kuu sii ini ro ja ko sa'a ro ma,

sukan-va'a kaku ro nuu ja u'vi ma.

⁷Ja kanuu xeen-ka kúu ja kutu'va ro tnu'u ndichi ma
 te ko kuu ro in ñayii ndichi ma,

sana ndeva'a-ni nawa ko ni'i ko tna'a ro ñuu ñayivi a.

⁸Nuna katanuu ro ja ko sa'a ro sukan ká'an

tnu'u ndichi Su'si ma,

te sa'a i ja koo jayiñu'u ro,

te sukan ko kuu nuna tni vava'a ro te katanuu ro.

⁹Ja vii ja va'a ko kuu nuu ro nde kua'an nde vee ro.

Sukan vii kaa in ja yoxtnee xini rey ma,

sukan ko kuu ja taa tnu'u ndichi Su'si ma.”

¹⁰Sa'ya maa ri, konini so'o te kuan-ta'vi ro tnu'u
 ndichi ká'an ri a,

te sa'a i ja koteku kani ro ñuu ñayivi a,

¹¹vaa ru'u ya chi ichi va'a ichi ndaa ma ni skaka ña'a ri,

sukan-va'a ko kuu ro in ñayii ndichi ma.

¹²Te nú ndenu kua'an ndenu vee ro ma
chi ñatuu nawa kenda ja kasi i ichi ro ja skenaa ro maa ro,
vaa já jini ro tnu'u ndichi a.

¹³Te kuta'vi ndaka ja ká'an káchi ri nuu ro a,
te ku'un ku'un-ni ini ro te máko xndoo ro,
vaa suu i sa'a ja koteku ro.

¹⁴Másu ko ndikin ro ichi ñayii ka sa'a ja u'vi ma
te ko sa'a ro sukan ka sa'a i ma.

¹⁵Visi ni kenda ro nuu ka iyo i ja ka sa'a i ja u'vi ma,
kovaa má ki'in ro, su'va kuiko te yanduu ro.

¹⁶Vaa ñayii yukan chi masu ka kixi i
nú ñatuu jin kundee-ka i ja jin sa'a i ja u'vi ma,
te ni masu ka kixi tnuni i
nú ñatuu na-in ka ni'i i ja jin sa'a i ja skenaa
ñayii ma maa i ma.

¹⁷Vaa kuenda tnu'u ja ndeyu i ma kúu ja ka sa'a
ndeva'a i ñayii ma,
xi xita i ma kúu ja ka sakui'na i ma.

¹⁸Kovaa ñayii ka jika ichi va'a te ka sa'a i ja ndaa ma
chi jin ko kuu i sukan kúu ja ve ndii ma,
vaa xinañu'u kukuijin ma, sani te ve ndii ve ndii-ka ma
onde kenda ja ndii vava'a-ka ma.

¹⁹Kovaa ñayii ka sa'a ja u'vi ma
chi kuenda tnu'u ja nee kuiti ichi kuan koo i ma,
vaa ni masu ka jini maa i, te ka kendeke ka kee
ni'ni i kuan koo i.

²⁰Sa'ya maa ri, ndasa'a vava'a kuenda tnu'u ndichi ká'an ri a,
te konini so'o vava'a ro sukan jani ini ri a,

²¹te tava'a va'a ro ini anua ro a ja ká'an káchi ri nuu ro a
te ndasa'a vava'a ro kuenda naxe ko sa'a ko kuu ro.

²²Vaa ñayii ni ndani'i tnu'u ndichi a
chi kuenda tnu'u ja jatatna kúu nuu yikikuñu i ma,
te sa'a tnu'u ndichi ma ja koteku i ma.

²³Ko koto vava'a-ka ini anua ro a sana ndaka-ka ja neva'a ro a,
vaa ini anua ro a kúu ja chindee ña'a ja koteku ro nuu Su'si ma.

²⁴Te ku'un ini ro ja másu ko ka'an ro tnu'u ndeva'a
tnu'u kini ma,
te másu ko kua'a ro tnu'u ja ko kuiso kuechi ro
ja kuechi ja ká'an ro ma.

²⁵Te ndimaa konde'ya konde'ya-ni ro ja va'a ma ja ko sa'a ro, te ûni ku'un ini ro ja kundee ro sa'a ro.

²⁶Te ndimaa ndasa'a ro kuenda nawa sa'a nawa kûu ro ndenu kua'an ndenu vee ro.

Sukan, te kuni ro ja ndaka ja sa'a ro ma chi kee va'a.

²⁷Ku'un ini ro ja ichi va'a ni tnii ro a-ni ko kaka ro, te másu ko ndatnii ro ichi u'vi ma ja ko kaka ro.

**Ñayii sa'a sukan ká'an tnu'u ndichi
Su'si ma chi ñatuu sa'a i ja u'vi**

5

Sa'ya maa ri, katanuu tnu'u ndichi ká'an káchi ri a, te koniniso'o ñukuun ro,

²sukan-va'a kutu'va ro tnu'u ká'an so'o ri nuu ro a te ndimaa tnu'u ndichi ko ka'an ro,

³sukan-va'a kaku ro nuu ña'a kúneé kú-uun ma ja vivii ká'an ña ma.

Vi'i-ka saa nduxi ma xi xe'en, sukan ka kuu tnu'u ká'an ña ma.

⁴Vaa tee kandija ja ká'an ña ma chi ja u'vi xeen ko kuu maa de,

vaa vi'i-ka saa in ja uwa xeen xi in yuchi xen-xeen kúu ja ni ja'nde ña'a,

sukan ko kuu ja ndo'o neni de ma.

⁵Vaa masu ndása'a maa de kuenda ja ndita ndita kua'an de nuu kúu de ma te skenaa de maa de ma,

vaa ñayii ka sa'a sukan sa'a ña'a kúneé kú-uun ma chi jin kúu i te jin skenaa i maa i ma.

⁶Vaa ña'a yukan chi masu ndí ini ña ja ko sa'a ña ja va'a ma te koteku ña ma,

te ni masu ndása'a maa ña kuenda ja ichi kua'an ña ma chi ichi nuu skenaa ña maa ña kúu.

⁷Sa'ya maa ri, koniniso'o va'a ja ká'an káchi ri nuu ro a, te máko ndunaa ro sukan jani ini ja ká'an ri a.

⁸Kakayata ro nuu iyo ña'a yukan, te ni máko jin tu'va ro ye'e ña ma,

⁹sukan-va'a má jin sa'a ndeva'a ña'a tna'a ña ma te ma skenaa ro maa ro,

ni a jin ko ka'an i ja masu ni sa'a ro ja va'a,

¹⁰ nasa yukan te in-ka ñayii jin kaa jin ko'o
ndaka ja ni ni'i ro ja ndo'o neni ro satniñu ro ma,

¹¹ te kenda kivi ja kuu nija'nu ro ma
te ndakani ndaka'vi ini ro te ndanda'yu ro ja ni
sa'a ro ja u'vi ma.

¹² Te ndaka'an ro:

“Nava'a ni saxiko o tnu'u ndichi ni ka yo ka'an i nuu o ma,
te naku ñatuu ni jan-ta'vi ini anua o a

ja ni ka yo ndaka'an so'o i nuu o ma,

¹³ te nava'a ñatuu ni yo niniso'o o tnu'u ni ka yo
kaxtnu'u i nuu o ma

sukan-va'a ko sa'a o ja va'a ma.

Nute ni jatanuu o chi koo va'a-ka o nkuu.

¹⁴ Te vitna chi masu nawa kúu-ka o nuu ñayii a,
vaa kuechi ja nanimaa ja u'vi ni yo sa'a o ma,
te masu na in kúnimani va'a-ka nuu o”,

ndaka'an ro.

¹⁵ Chukan kúu ja kandija sukan ká'an tnu'u ndichi Su'si a,
te ko kuu ro in tee ku'un va'a ini,

te ko'o ro ndute ñu'u va'a ve'e ro ma.

¹⁶ ¿Vaa naku ko kati ro ndute ro ma ndeva'a-ni ichi ma
xi nuu ka ndatna'a kua'a ñayii ma?

¹⁷ Vaa kona'a ro ja kuenda maa ro kúu,

te ¿naku ko kuatniñu ro ji'in in-ka ñayii
ja masu ñayii ve'e ro ma kúu i ma?

¹⁸ Ja vii ja va'a kúu tnu'u ndee tnu'u ndatnu neva'a ro ma,
te koo sii ini ji'in ñasi'i ro ma ña'a ni tnanda'a ji'in ro

nuu ka iyo jaa ro ma.

¹⁹ Kani ini ja sukan kaa in isu vivii ma, sukan kaa ñasi'i ro ma,
te ni-kani ni-jika ko jatna ini ro sukan vivii kúu ñasi'i ro ma

nuu ro ma.

Te ndunaa ndaka tnundo'o tnuneni iyo ma,

te ndimaa ku'un ini sukan ka kutoo tna'a ro ji'in ñasi'i ro ma.

²⁰ Sa'ya maa ri, ndasa'a kuenda vaa masu kuaa ro,

vaa ko kondikin ro ña'a kúneé kú-uun ma

te kunu ni'ni ro ña'a masu ñasi'i ro kúu ña ma.

²¹ Vaa kona'a ro ja Su'si ma chi nde'ya nde'ya-ni ya

ndaka ñayii ma nawa ka sa'a ka kuu i ma,

te jini ya nú ja va'a xi ja u'vi kúu ja ka sa'a ka kuu i ma.

²²Vaa kona'a ro ja ñayii sa'a ja u'vi ma
chi maa ja u'vi ni sa'a i ma ndatnii vava'a ña'a
te konu'ni vava'a maa i,
te kondiso maa i kuechi i ma.

²³Te sukan kúu maa i,
vaa ñiatuu ni kandija i ja ni ka yo ndaka'an so'o
ñayii ndichi ma,
te skenaa i maa i ja sukan so'o ni kaa i ma.

**Ñayii sa'a sukan ká'an Su'si ma chi ma ko kuu i
in ñayii kuxi, ñayii xnda'vi tna'a**

6

Sa'ya maa ri, nú na in ni jikan-ta'vi nuu ro
ja ko kuu ro yunuu i ja na kakan yika ro nawa kúni i ma
xi nú já ni skuiso ro ja kuu ja ko kuu ro yunuu i ma,

²chi kuenda tnu'u ja ni ju'ni vava'a ro maa ro
ja sukan ni ka'an ro ma,

³te vitna chi sa'a sa'a ro,
sukan-va'a kaku ro nuu nda'a in-ka ñayii ma,
te máko kukan-nuu ro,
te kua'an te ka'an vii ka'an va'a ro ji'in ñayii
ni yo kuu ro yunuu i ma,
te kuña'a ro ja masu ndachunaa ro nuu tniñu i ma
te na ndachunaa maa i.

⁴Kovaa ni másu ko kusu tnuni ro,
te ûni ki'in ro te kuña'a ro i sukan.

⁵Tnuñu ja na kaku ro
sukan kaku in isu ma nuu nda'a tee nduku ja ka'ni de ti ma,
xi sukan kaku lasaa ma nuu nda'a tee ndúku ti ma.

⁶Ro'o ja kuu ro ñayii kuxi xeen ma, konde'ya
sukan sa'a tioko ma,

te ndasa'a kuenda sukan sa'a sukan kúu ti ma,
te ko kuu ro in ñayii ndichi.

⁷Vaa tioko ma, masu na in tátununi nuu ti
naxe ko sa'a ko kuu ti sukan-va'a koteku ti ma.

⁸Kovaa maa ti chi tiempu kúun savi ma te iyo kua'a ja kaa ti ma
te ndí ini ti ja tiempu yukan kúu ja ndáxtutu
ndáxtutu ti te táva'a ti

sukan-va'a tiempu yichi ma te koo ja kaa ti ma.

⁹Kovaa ro'o ñayii kuxi, ¿na saa-ka kivi kavatuu kavatuu-ni ro,

te na saa-ka kivi sana ndoto ro ja kixi kixi-ni ro a?

¹⁰ Jâ ni kuu-ni ja kixi ndeyi kixi ndichi ro a
te ndachunenu tna'a tna'a-ni ro nda'a ro
te ndatatu ndatatu-ni ro a.

¹¹ Vaa nú sukan-ni kúu ro a chi yachi yachi-ni kenda
ja ko kunda'vi ko kukee ro te kundee i nuu ro.

¹² Ñayii sa'a ja u'vi ma masu jini-ka maa i ja sa'a i ma,
te nanimaa-nka tnu'u ndeva'a tnu'u kini kée yu'u i ma.

¹³ Onde nuu i ma sa'a xiñi i,
te ji'in nda'a i ma ji'in ja'a i ma sa'a i seña ja
ká'an ndeva'a i ma.

¹⁴ Vaa nanimaa ja u'vi ñu'u ini anua i ma,
te ndimaa ñu'u ini i ja sa'a i ja u'vi ma.

¹⁵ Chukan kúu ja sanaa sanaa-ni,
te kenda ja skenaa ndi'i kuiti i ja neva'a i ma,
te ni masu nawa ndani'i-ka i,
te ja sukan ndo'o i ma, masu na in kasi ndee.

¹⁶ Vaa iñu ja sa'a ñayii ma masu jatna ini Su'si ma,
te ja ku-uja ma chi ûni onde ini anua ya ma saxiko ya.

¹⁷ Ñayii ndee xeen nuu i ma ja jani ini i ja maa i kúu-ka ma,
ñayii ka'an tnu'u ma,

ñayii ja'ni ñayii ñatuu na kuechi ma,

¹⁸ ñayii jani ini naxe sa'a i ja u'vi ma,

ñayii ûni jinu i kua'an i ja sa'a i ja u'vi ma,

¹⁹ ñayii ka'an ja ni jini nuu i ma te masu ja ndaa
kúu ja ká'an i ma,

ji'in ñayii sa'a ja ka ndakiti ini nuu tna'a ñayii
ka ketna'a ini ma.

²⁰ Sa'ya maa ri, tava'a ndaka ja tátnuni yuva ro a,
te máko xndoo ro ja ni kaxtnu'u si'i ro ma nuu ro a.

²¹ Ndimaa ku'un ini tnu'u ya'a te ûni kuenda tnu'u
ja kondeku ro,

²² vaa ndaka tnu'u ka ka'an ka kachi yuva ro ma nuu ro ma,
te ni'i ini ro naxe sa'a naxe kuu ro ndenu kua'an
ndenu vee ro ma,

te sa'a i ja kusu ro te ndatatu sii ini ro,

te ora ndoto ro ma

te kuenda tnu'u ja maa tnu'u yukan ká'an-so'o nuu ro.

- ²³ Vaa tnu'u tátnuni ri a chi kuenda tnu'u ja in
 ñu'u ndú'va kúu i,
 te ja káxtnu'u ri a chi xtnuu i nuu ro sukan kúu
 ñu'u ndú'va ma,
 te ja ndáka'an-so'o ri nuu ro ja ndákani ichi ña'a ri a
 chi sa'a i ja koteku ro,
- ²⁴ te sa'a i ja kaku ro ja ma xnda'vi ña'a ña'a kúneé kú-uun ma
 ña'a vivii ká'an te masu ñasi'i ro kúu ña ma.
- ²⁵ Te máko ndiyo ini ro ja vivii kaa ña ma,
 te ni máko kua'a ro tnu'u ja kundee ña xnda'vi ña'a ña
 ji'in nduchinuu ña ma.
- ²⁶ Ña'a xiko maa ña ma chi ja kúni ña kúu ja na
 ni'i ña ja kaa ña ma,
 kovaa ña'a kúneé kú-uun ma
 chi ndúku ña ja na xnda'vi ña tee ñu'u kaji ini ma.
- ²⁷ Vaa kona'a ro ja masu na-in kuu chiso i ñu'u i'ni ma
 siki sa'ma ne'nu i ma te ma kayu sa'ma i ma,
- ²⁸ te ni masu kuu kaka tee ma siki ñu'u i'ni ma
 te ma kayu ja'a de ma.
- ²⁹ Vaa tee kívi nduu ji'in ñasi'i in-ka tee ma
 chi másu yanduu ja ndachunaa de ja ni sa'a de ma.
- ³⁰ Vaa nawa kúu ja tee sakui'na sana ni'i de ja kaa de ma
 masu ka sanuu xeen ñayii ma.
- ³¹ Kovaa nuna jin ndani'i ñayii ma de ja sukan sa'a de ma
 chi uja-ka jichi ndakua'a de sana ja ni sakui'na de ma,
 te ndakua'a de onde ndaka ja neva'a de ve'e de ma.
- ³² Kovaa vi'i-ka ndachunaa tee kívi nduu ji'in in-ka ña'a ma,
 vaa jini de te masu ndasa'a de kuenda,
 te xtivi de ini anua de ja sukan sa'a de ma.
- ³³ Ja ni'i de kúu ja jin ka'ni i de xi jin xtnakue'e i de,
 te ja kan-yu'u ja kan-nuu ni'i de ma chi masu naa kuiti.
- ³⁴ Vaa tee xi-ñasi'i ma chi ja kukueñu de ña ma sa'a
 ja ûni ndakiti xen-xeen ini de,
 te ni masu sakanu ini de tee ni kivi nduu ji'in ñasi'i de ma
 onde ndachunaa de.
- ³⁵ Te ni masu kuan-ta'vi de nawa jin kua'a i
 ja jin ndaka'an mani i de,

te ni masu kachi de ja sakanu ini de,
 visi na nduku tee ndiso kuechi ma kua'a xeen
 ja skuta'vi de tee ma.

Sukan sa'a ña'a kuneé ku-uun ma ja xnda'vi ña tee ma

7

Sa'ya maa ri, kandija te sa'a ro sukan tátnuni ri a,
 te máko ndunaa kuiti ro ndaka ja tátnuni ri a.

² Ko koto va'a ndaka ja tátnuni ri a
 sukan jito va'a ro nduchinuu ro a,
 sukan-va'a koteku ro.

³ Tava'a va'a ini anua ro a,
 te kinda'a kua'an kinda'a vee ro.

⁴ Kutoo tnu'u ndichi a sukan kútoo ro ku'va ro ma,
 te ndimaa kóo tnu'u ni kutu'va ro ma ini ve'e ro ma,
 kuenda tnu'u ja in tna'a maa ro kuu i,

⁵ sukan-va'a jin kasi ndee jin kasi ndoso ña'a i
 nuu ña'a vivii ká'an ma ja kúni ña
 ja kivi nduu ña ji'in in-ka tee ma.

⁶ Vaa in kivi te nde'ya nde'ya ri ventana ri ma,

⁷ te ni jini ri ja ne'un suchi jaa

suchi ñatuu ka jaku'ni ini tnu'u ndichi ma,
 te iyo in i ja ka'vi-ka kuu i sana ndaka-ka i ma,

⁸ te yu'u yu'u-ni kua'an i ichi ve'e ña'a kúneé kú-uun ma,

⁹ vaa ñukuun kua'an i ora ve kunee ma,
 sukan-va'a ñatuu na-in kuni ña'a.

¹⁰ Sani te ni kee ña'a kúneé kú-uun ma

ja jin ndatna'a ña ji'in i ma,
 te na'a ña ja ña'a xiko maa ña kúu ña,

te skuiko yu'u skuiko nuu ña sukan kúu ña'a yukan ma.

¹¹ Ña'a ndee xeen ini kúu ña,

vaa ñatuu jandetu ña nuu yii ña ma,

chukan kúu ja ñatuu kúu koo ña ve'e ña ma,

¹² te ndimaa kua'an vee ña ichi ma ji'in nuya'vi ma

kúu ña nduku ña na in kundee ña xnda'vi ña.

¹³ Te ni ndani'i tna'a ña ji'in suchi jaa

ñatuu na tnu'u ndichi neva'a i ma,

te ni kanuni'ni ña i te ni chitu ña yu'u i,

te jiña'a ña nawa kúni ña ma,

vaa masu na ja kan-nuu ña.

14 Te jiña'a ña:

“Vitna ni ndakua'a ri nuu Su'si ma ja ni skuiso ri ma, sukan-va'a jin ndumani ri ji'in ya.

15 Chukan kúu ja vee ri ve ndi nduku ñukuun ña'a ri, te vitna ni ka ndani'i tna'a o a.

16 Vaa vivii já ni satu'va ri nuu jin kusu o ma ji'in sa'ma vee ñuu Egipto ma,

17 te já ni ndachi'i ri ve'e ri ma ndute jáxiko asi ja ni kuva'a ji'in mirra ji'in áloe ji'in canela ma.

18 Ne'e, te jín koo o te jín koo sii ini xeen o niñu onde jin ndatuu jin ndandii o yutnee ma.

19 Vaa yii ri ma chi ñatuu na tee iyo ve'e ri ma chi ni kee de kua'an jika de,

20 te kua'an de ji'in in bolsa xu'un, te kukuee de kua'a kivi sana ndenda de”,

kúu ña jiña'a ña.

21 Te vivii ká'an ká'an ña

onde ni kundee ña ni xnda'vi ña suchi jaa ma,

22 te ni masu ni jini maa i ja ni xnda'vi ña'a ña ma, te ni ndikin i ña sukan kúu in xndiki kua'an nuu kúu ti ma, xi sukan kúu ñayii ndee xeen ini ma te kua'an i vekaa ma ja na ndo'o neni i ma,

23 xi sukan kúu in lasaa ja masu jini ti nawa ndo'o ti ma, te kivi ñukuun ti nuu ni ka satu'va i

ja jin tñii i ti te jin ka'ni i ti ma, sukan kúu suchi jaa ñatuu na tnu'u ndichi neva'a i ma.

24 Chukan kúu ja ro'o ja kúu ro sa'ya ri a, koniniso'o ñukuun ja ká'an káchi ri nuu ro a,

25 te máko ndunaa ro ichi va'a a

te ko kondikin ro ichi kaxtnu'u ña'a yukan, te máko ko ku'un ini ro ña te ko kondikin ro ña,

26 vaa já ni kukua'a xeen tee ja'ni ña ja sukan kúu ña ma.

27 Vaa ichi nuu jin kúu ñayii kúu ichi ve'e ña ma, te ichi nuu jin skenaa i maa i kúu.

**Tnu'u ndichi Su'si ma chi in ja va'a
xeen kúu i te iyo i ni-kani ni-jika**

8

Káyu'u káyu'u tnu'u ndichi Su'si ma ká'an i,
sukan-va'a jin jaku'ni ini ñayii ma.

²Onde sukun ma iyo i te ká'an i,
te onde nuu ka ndatna'a ichi nuu ka jika kua'a ñayii ma
kéndá i te ká'an i,

sukan-va'a jin kuniso'o ñayii ma.

³Onde nuu kivi o ñuu ma iyo i te ká'an i,
sukan-va'a jin kuni ndaka ñayii ma.

⁴Sa'a ká'an tnu'u ndichi Su'si ma:

“Nuu ndaka ndijin ja ñatuu jin ndasa'a-ka ni
kuenda a, ká'an sa:

⁵Jin jaku'ni ini ndaka ndijin ja ka iyo neé ka iyo su'va-ni ni a,
ndijin ja inundee xeen ini ni ja jin jaku'ni ini ni tnu'u ndichi a
te jin ni'i ini ni naxe jin ko sa'a jin ko kuu ni ma.

⁶Jin koniniso'o ni, vaa ká'an sa tnu'u va'a tnu'u ndaa,
vaa masu játna ini sa tnu'u masu kuatniñu ma.

⁷Vaa ja ká'an sa a chi ja ndaa kúu,
te masu xnda'vi ña'a sa,
vaa masu játna ini sa tnu'u ndeva'a tnu'u kini ma.

⁸Vaa ndaka tnu'u ká'an tnu'u káchi sa a
chi tnu'u va'a tnu'u ndaa kúu,
te masu ja ká'an sa ja sa'a u'vi ña'a sa kúu,

⁹vaa saña chi kaji kaji ká'an sa,
sukan-va'a jaku'ni ini ñayii ndása'a kuenda ma,
te ñayii ndichi ma chi jáku'ni ini i
ja tnu'u vii tnu'u va'a kúu ja ká'an sa a.

¹⁰Jin kuan-ta'vi ni ndaka ja ká'an káchi sa nuu ni a,
vaa ja va'a-ka kúu sana plata ma,
te ja va'a-ka kúu ja jaku'ni ini o ma
sana oro nanimaa ma.”

Sa'a ká'an tnu'u ndichi Su'si ma.

¹¹Te ja va'a xeen-ka kúu tnu'u ndichi a sana yuu vivii ma,
te ni-in ja játna ini o iyo ñuu ñayivi a

ñatuu kétna'a i ji'in tnu'u ndichi Su'si a,
vaa ja va'a xeen kúu tnu'u ndichi a.

¹²Vaa tnu'u ndichi a chi iyo i ji'in ñayii ndása'a kuenda
naxe ko sa'a i ja va'a ja ndaa ma,

te tnu'u ndichi a chi sa'a i ja jaku'ni va'a ini ñayii ma
te ndasa'a i kuenda nde a kúu ja va'a ma.

¹³Vaa ñayii yu'u Su'si ma

vaa jini i ja iya ndákan kuenda kúu ya ma

chi saxiko i ja u'vi ma

ji'in ja kani ini o ja maa o kúu-ka ma te kuvixi o ma,

te suni saxiko i ñayii ka jika ichi u'vi ma

te ka ka'an i nanimaa tnu'u ndeva'a tnu'u kini ma.

Sa'a ká'an tnu'u ndichi Su'si ma.

¹⁴“Maa sa kúu ja káxtnu'u nuu ñayii ma naxe sa'a naxe kuu i,
sukan-va'a ku'un kaji ku'un va'a ini i.

Maa sa káxtnu'u nuu ñayii ma tnu'u ndichi a,

te koo tnu'u ndee tnu'u ndatnu i.

¹⁵Maa sa sa'a ja ka ni'i ini rey ma

naxe jin tatnuni de ñuu de ma,

te maa sa sa'a ja ka ni'i ini tee ka tatnuni ñuu ma

naxe jin ka'nde ndaa de tniñu ñayii ma.

¹⁶Te ja maa sa kúu ja ka ni'i ini ndaka ñayii ka netniñu ma

naxe jin tatnuni i ma

te ka ja'nde i tniñu ñayii ñuu ñayivi a.

¹⁷Ñayivi ni-yu'u ni-ini i ndánduku ña'a i ma,

ji'in suchi jaa ka ndanduku ña'a ma

chi jin ndani'i yachi-ni ña'a i.

¹⁸Ñayii jan-ta'vi tnu'u ndichi káxtnu'u sa a

chi ni'i i ja vii ja va'a ni-kani ni-jika,

te ko ni'i ko tna'a i nawa ko neva'a i,

te ko sa'a i ja va'a ja ndaa ma,

te koo jayiñu'u i.

¹⁹Ñayii jan-ta'vi tnu'u ndichi káxtnu'u sa a

chi ja va'a-ka kúu sana ja koneva'a i kua'a

oro ma xi plata ma,

²⁰te skaka sa i ichi va'a ichi ndaa ma,

te ndasa'a i kuenda na nde a kúu ja va'a ja ndaa ma.

²¹Te chukan kúu ja ñayii ka kandija tnu'u ndichi ká'an sa a

chi chindee sa i ja jin ko ni'i jin ko tna'a i

ja jin koo ve'e i ma.

²²Saña ja kúu sa tnu'u ndichi a,

onde xinañu'u kuiti ma ni sa'a ña'a Iya Tátnuni ma,

sana ni sa'a ya ndaka-ka ja ka iyo a,

²³ vaa já iyo sa xi'na-ka,
sana ni ka kuva'a ndaka-ka ja ka iyo a.

²⁴ Te xi'na-ka sa já iyo,
sana ni ka kuva'a nuu kunu kunu ka ñu'u ndute ma,
te xi'na-ka sa iyo,
sana ni ka kuva'a nuu ka too ndute ma.

²⁵ Xi'na-ka sa já iyo, sana ni ka kuva'a yuku sukun ma
ji'in yuku kuechi ma,

²⁶ vaa já iyo sa,
sana ni kuva'a ñuyaka ko kuu ni-ka'nu ñuu ñayivi a
ji'in ndaka nundaa ma.

²⁷ Iyo sa ji'in Su'si ma nuu yikuu ya sa'a ya andivi a
te ni skendoo ya ndute ma onde nuu ñu'ú ya.

²⁸ Iyo sa ji'in Su'si ma nuu yikuu ya sunkani
vava'a ya andivi a

te ni chituu vava'a ya nuu ñu'u ndute ma.

²⁹ Nuu ni sunkani vava'a ya ñu'ú ya,
te ni tatnuni ya nuu ndute ma nde-ni kuu kenda de ma.

³⁰ Iyo sa ji'in Su'si ma nuu yikuu ya súnkani va'a ya
ndaka ja sa'a ya ndi-kivi ndi-kivi ma,
te chukan kúu ja kúu sii ini xen-xeen sa ja iyo sa ji'in ya.

³¹ Saña ja kúu sa tnu'u ndichi a,
sii ini xeen iyo sa nuu ni sa'a Su'si ma ndaka cha'a,
te sii ini xeen iyo sa ja ni sa'a ya ñayii ñuu ñayivi a.

³² 'Chukan kúu ja vitna, vi sa'ya maa ri,
jin koniniso'o ja ká'an káchi ri a.
Ja vava'a ka kuu ñayii ka kandija te ka sa'a i
sukan ká'an káchi ri a.

³³ Jin katanuu ja ká'an káchi ri nuu ro a,
te máko jin saxiko ro,
sukan-va'a jin ko kuu ro ñayii ndichi.

³⁴ Ja va'a kúu ñayii niniso'o ndaka ja ká'an ri a,
ja ûni ndee ndikin i ja na ni'i i tnu'u ndichi a.

³⁵ Vaa ñayii kuan-ta'vi tnu'u ndichi ká'an ri a
chi sa'a i ja koteku i

te ni'i i ja skuta'vi ña'a Iya Tátnuni ma.

³⁶ Kovaa ñayii saxiko tnu'u ndichi a
chi sa'a u'vi maa i ini anua i ma,
te ja ni'i i kúu ja kúu i te skenaa i maa i ma."

Sa'a ká'an tnu'u ndichi Su'si ma.

**Ñayii ñatuu jan-ta'vi tnu'u ndichi
Su'si ma chi ndimaa ja u'vi sa'a i**

9

Tnu'u ndichi Su'si ma chi kuenda tnu'u

ja ni sa'a i in ve'e te ni chituu i uja si'in,

²sani te ni ja'ni i kiti i ma te ni satu'va i ja jin kaa ñayii ma,
te ni satu'va i ndute nde'ya uva ma
te ni sonee i ndaka nuu mesa ma.

³Sani te ni tetniñu i ñayii ka jinukuechi nuu i ma
ni jan koo i onde nuu sukun-ka ini ñuu ma,

te ni ka keja'a i ka kana i ñayii ka jiniñu'u tnu'u ndichi ma.

⁴Te sa'a ka jiña'a i:

“Ndeva'a-ni nde ni ñatuu na tnu'u ndichi ka neva'a ni ma
te ñatuu ka ni'i ini ni naxe jin ko sa'a jin ko kuu ni ja va'a ma,
ne'e koo ni ya'a,

⁵te jin kaa ni xita tila ni satu'va sa ma

te jin ko'o ni ndute nde'ya uva ma ja ni satu'va sa ma.

⁶Jin xndoo ni ja ka kuneé ka ku-uun ni a

te jin koteku ni te jin kondikin ni jin ko sa'a ni
sukan ká'an tnu'u ndichi ma”,

ka kuu i ka jiña'a i.

⁷Ñayii ndáka'an-so'o nuu ñayii jakundee ña'a ma,

ja ni'i i kokuu ja ndonda ñayii yukan nuu i ma,

te ñayii ndáka'an na kuechi ñayii sa'a ja u'vi ma
chi ja ni'i i kokuu ja saxiko ña'a ñayii ma.

⁸Va'a-ka ja máko ndaka'an ni na kuechi ñayii sa'a ja u'vi ma
te ko saxiko ña'a i, vaa masu nawa chindee ni i.

Va'a-ka ndaka'an-so'o ni nuu ñayii ndichi ma
te kuni ni ja kutoo ña'a i.

⁹Kaxtnu'u-ka ni nuu ñayii ndichi ma, te kundichi-ka i,

vaa ñatuu-ka na ja u'vi sa'a i ma,

te jaku'ni-ka ini i naxe ko sa'a ko kuu i,

¹⁰Vaa ja ko kuu o in ñayii ndichi ma

chi xinañu'u kuiti-ka ja koyu'u o Su'si ma

te másu ko sa'a o ni-in ja u'vi

te sukan te ko kuu o in ñayii ndichi.

Te nuna jin kutu'va o ja jin ko sa'a o

sukan ká'an Su'si o iya ñatuu na u'vi sa'a ya ma
chi jin ndani'i o janitnuni va'a te jin ni'i ini o
nawa jin ko sa'a o.

¹¹ Vaa nuna kandija o te sa'a o sukan ká'an tnu'u
ndichi Su'si ma

chi sa'a i ja koteku kani-ka o ñuu ñayivi a.

¹² Chukan kúu ja nuna ko kuu ro ñayii ndichi ma
chi ja va'a maa ro ko kuu,

kovaa nuna ko kuu maa ro ñayii ndee ini

te jakundee ro ñayii ndáka'an-so'o nuu ro ma

chi ja u'vi sa'a ro maa ro

te ndachunaa maa ro ja sukan sa'a sukan kúu ro ma.

¹³ Ña'a kúneé kú-uun ma chi ñatuu ndása'a ña kuenda
ja masu ja va'a kúu ja sa'a ña ma,

¹⁴ te jínkoo ña ye'e ña ma,

vaa ndúku ña ja ndito ndito-ka kuni ña na in ka ya'a ichi ma,

¹⁵ te nú ni jini ña ñayii ka jika ndaa ichi Su'si ma
ja ñatuu-ka na u'vi ka sa'a i ma,

te kána ña i,

¹⁶ te sa'a jiña'a ña suchi ka kuneé ka ku-uun ma
ja ñatuu ka ni'i ini i naxe jin sa'a i ja va'a ma:

“Ne'e koo, te jin kuni ro

¹⁷ ja ndute sakui'na o ma

chi va'a-ka ji'i de sana ndute maa o ma,

te jin kuni ro ja kaa yu'u o xtatila ma

chi jaa asi-ka”,

kuu ña jiña'a ña.

¹⁸ Kovaa ñatuu ka jini suchi ka kandija ja ká'an ña ma
ja ve'e ña ma kúu nuu jin kúu i te jin skenaa i maa i ma,

vaa ndaka suchi ka kivi koo ve'e ña ma

chi kuenda tnu'u ja onde nuu kunu-ka andeya ma ka ñunee i.

**Tnu'u ndichi ni ka'an Salomón ma ja kuu ñayii sa'a ja
va'a ma ji'in ñayii sa'a ja u'vi ma**

10 Tnu'u ndichi ni ka'an Salomón ma.

Suchi sa'a sukan ká'an tnu'u ndichi Su'si ma
chi sa'a i ja kúsii ini yuva i ma,

kovaa suchi so'o xeen kaa ma
chi sa'a i ja kúxii ini si'i i ma.

²Nú nanimaa ja u'vi ma sa'a ñayii ma
chi masu nawa chíndee ña'a i,
kovaa nú nanimaa ja va'a ja ndaa ma na ko sa'a ñayii ma
chi kaku i te ma skenaa i maa i.

³Vaa Su'si ma chi masu kua'a ya tnu'u ja ko kokon ko yichi
ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma,
kovaa ñayii ka sa'a nanimaa ja u'vi ma
chi kua'a Su'si ma tnu'u,
te jin ndando'o jin ndaneni maa i ja u'vi ka sa'a i ma.

⁴Ñayii kuxi te ñatuu ndí ini i ja satniñu i ma
chi ko kunda'vi ko kukee i,
kovaa ñayii ñu'u ini ma te satniñu i ma
chi ko ni'i ko tna'a i.

⁵Ñayii ñu'u kaji ini ma chi satniñu i itu i ma,
te na'a i na tiempu ndáxtutu i itu i ma,
kovaa suchi ká'an uun ká'an su'va-ni ini ma
te ñatuu ndáxtutu i itu i ma
chi ja kan-nuu wa'a i yuva i ma.

⁶Iyo ja vii ja va'a kuta'vi ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma,
kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma
chi ndando'o ndatna'a xeen maa i ja u'vi sa'a i ma.

⁷Ñayii ni yo sa'a ja va'a ma
chi ka ndakune'e ña'a ñayii ma,
te ka ka'an vii ka ka'an va'a i ja sukan ni yo sa'a i ja va'a ma,
kovaa ñayii ni yo sa'a ja u'vi ma
chi masu na in ndakune'e-ka ña'a
te ni naa maa cuentu i ma-ni.

⁸Ñayii iyo tnu'u ndichi ini anua i ma
chi jan-ta'vi i te kándija i tnu'u ni tatnuni Su'si ma,
kovaa ñayii ndee ini ma te ndimaa ndákone'e xiko i ma
chi skenaa i maa i.

⁹ Ñayii jika ndaa jika ndija ma
 chi masu nawa yu'u i ndenu kua'an ndenu vee i
 vaa ja va'a sa'a i ma,
 kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma
 chi ndí ini xeen i nasa yukan te ndatuu ja u'vi sa'a i ma.

¹⁰ Ñayii kini xeen nde'ya i ja kúni u'vi i nuu in-ka ñayii ma
 chi sa'a i ja kúxii ini o,
 te ñayii ndee xeen yu'u i ma
 chi ja sukan kúu i ma chi xndo'o xneni ña'a Su'si ma.

¹¹ Kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
 chi sa'a i ja kúu sii ini xeen o te ndáni'i o tnu'u kanu ini,
 kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma
 chi ndando'o ndatna'a xeen maa i ja u'vi sa'a i ma.

¹² Ñayii chú'un ini nawa ni sa'a ña'a in-ka ñayii ma
 te suu-ni suu-ni ndákune'e i ma
 chi ñatuu kúu koo mani i,
 kovaa ñayii kútoo tna'a ndija ma
 chi kánda i nekanu ini i nawa ni sa'a ña'a maa
 in-ka ñayii ma.

¹³ Ñayii jini tnu'u ndichi ma
 chi nanimaa tnu'u ndichi ma ká'an i,
 kovaa ñayii ñatuu ndása'a kuenda
 naxe ko sa'a ko kuu i ja va'a ma,
 chi ja kuta'vi i ko kuu yutnu xii ma te ndo'o neni maa i.

¹⁴ Ñayii ndichi ma chi ndása'a i kuenda
 te káji kaji-ni i tnu'u kuatniñu ma ká'an i,
 kovaa ñayii ndee ini ma chi masu káji maa i tnu'u ká'an i.

¹⁵ Ñayii ndichi ma chi ja ni jani va'a ini i ma te ní'i tna'a i
 te iyo tu'va i te kúu yanduu i nuu tnundo'o kénda ma,
 kovaa ñayii kúnda'vi kúkee ma
 chi ja ñatuu ni jani va'a ini i kúu,
 te kundee maa tnundo'o ma nuu i.

¹⁶ Ñayii ndichi ma te sa'a i ja va'a ja ndaa ma
 chi koteku i ni-kani ni-jika,

kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma
chi jiso kuechi i nuu Su'si o ma.

17 Ñayii sa'a sukan ká'an káchi tnu'u ndichi ma
chi kua'an i ichi nuu koteku i ma,
kovaa ñayii ñatuu niniso'o ja ká'an káchi tnu'u ndichi ma
chi kua'an i ichi nuu skenaa i maa i.

18 Ñayii sa'a tnu'u ja kútoo ña'a i ma kovaa kíti ini i nuu o ma
chi ñii yu'u i ma-ni yoxtnee tnu'u ká'an i ma.
Te ñayii skanduu yu'u ma chi ñayii so'o ñayii ndee ini kúu i.

19 Ñayii ñatuu ndása'a kuenda te ndeva'a-ni tnu'u ká'an i ma
chi iyo yika i ja ka'an i in tnu'u ja masu kuatniñu
te kuiso kuechi i,
kovaa ñayii ndichi ma chi ndása'a i kuenda na tnu'u ká'an i ma.

20 Ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi sukan kúu plata ni nduu nanimaa ma,
sukan ka kuu tnu'u ká'an i ma,
kovaa ja ñu'u ini anua ñayii sa'a ja u'vi ma chi
masu nde jiniñu'u.

21 Ja ka ka'an ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi skaka ichi i kua'a ñayii ichi va'a ma,
kovaa ñayii so'o ñayii ndee ini ma
chi ka skenaa i maa i
ja ñatuu ka jaku'ni ini i ja jin sa'a i ja va'a ma.

22 Ja vii ja va'a skuta'vi ña'a Su'si Iya Tátununi ma
chi sa'a i ja ko ni'i ko tna'a o,
te sa'a Su'si ma ja masu na tnu'u xii ini kenda nuu o.

23 Ñayii so'o ñayii ndee ini ma
chi ja sa'a i ja u'vi ma chi kútachi xeen i ja sukan sa'a i ma,
kovaa ñayii ndichi ma
chi ndátatu-ka i ja sukan jáku'ni ini i
te sa'a kúu i sukan ká'an tnu'u ndichi ma.

24 Tna'a ja yu'u ñayii sa'a ja u'vi ma ja ndo'o i ma,
su'va chukan kenda yachi-ka nuu i ma,

kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi ja ñu'u ini i ja ni'i i ma chi kua'a Su'si ma.

25 Ñayii sa'a ja u'vi ma
chi sukan-ni yá'a tikachiyaa xeen ma sukan-ni kúu i,
vaa nunuu-ni iyo i te náa i,
kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi ni-kani ni-jika koteku i.

26 Ñayii kuxi ma chi sukan sa'a ja iya ma nuu nu'u ñayii ma
xi sukan sa'a ñu'ma ma nduchinuu ñayii ma,
sukan kúu i, vaa xtna'a i ñayii xi-nuu satniñu i ma.

27 Ñayii yu'u Su'si ma te ñatuu sa'a-ka i ja u'vi ma
chi kani kani koteku i,
kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma
chi ndate'nde sava sukan iyo ja koteku i ma.

28 Ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi jin ni'i sii ini i ja ka ndetu i ma,
kovaa ñayii ka sa'a ja u'vi ma
chi visi iyo ja ka ndetu i ja jin ni'i i ma,
kovaa masu jin ni'i i, vaa sani te jin naa.

29 Ñayii ka jika ichi Su'si ma chi ko koto va'a ya i,
kovaa ñayii ka jini ja va'a ma te ñatuu ka sa'a i ma
chi jin skenaa i maa i.

30 Ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi konukuiñi va'a i nuu Su'si ma
te masu nawa kundee ja kotuu i,
kovaa ñayii ka sa'a ja u'vi ma
chi masu kuu jin konukuiñi va'a i nuu Su'si ma ñuu ñayivi a.

31 Ndimaa tnu'u ndichi ká'an káchi ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma,
kovaa ja ká'an ñayii so'o ñayii ndee ini ma masu
nde kuatniñu o.

32 Vaa ja ká'an ñayii sa'a ja u'vi ma
chi nanimaa tnu'u kini tnu'u ndeva'a kúu, te masu játna ini o,
kovaa ja ká'an ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma chi játna ini o.

11 Ñayii masu chíkua'a ndaa nawa xíko i ma
chi ñatuu kúni sii Su'si ma nuu i,
kovaa ñayii chíkua'a ndaa ndaa ma
chi játna ini ya ja sa'a i ma.

²Nuna kenda ja kani ini ñayii ma ja maa i kúu-ka ma
chi ja ndetu ña'a kúu ja ndatna'a i ja kayu'u ja kan-nuu,
kovaa ñayii iyo ji'in tnu'u ndichi ma
chi masu nde jani ini i ja maa i kúu-ka sana in-ka ñayii ma.

³Chukan kúu ja ñayii ni-yu'u ni-ini i sa'a i ja va'a ja ndaa ma
chi maa ja va'a sa'a i ma skaka ña'a ichi va'a ma,
kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma te jiso kuechi i nuu Su'si ma
chi maa ja u'vi sa'a i ma xnaa ña'a.

⁴Vaa kivi ndakan Su'si ma kuenda ma
chi masu nawa chindee ña'a ja ni'i tna'a i ma ja kaku i,
kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi maa ja sa'a ja kúu i ma sa'a ja kaku i te ma skenaa i maa i.

⁵Maa ja va'a ja ndaa sa'a ñayii núkuiñi va'a nuu Su'si ma
sa'a ja nune nune-ni ichi kua'an i ma,
kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma, maa ja u'vi sa'a i ma sa'a ja kotuu i.

⁶Ñayii núkuiñi va'a nuu Su'si ma
chi maa ja va'a ja ndaa sa'a i ma chindee ña'a
te kaku i nuu tnundo'o ma,
kovaa ñayii ka sa'a ja u'vi ma te ka jiso kuechi i nuu Su'si ma
chi maa ja u'vi ka sa'a i ma nukun-tuu ña'a
te ma jin kaku i nuu tnundo'o ma.

⁷Chukan kúu ja kivi kúu ñayii sa'a ja u'vi ma,
te yukan-ni, te ni ndi'i ja ni yo kukanu ini i ma,
te sukan-ni, te ni naa maa i ji'in ndaka ja ni yo ñu'u ini i ma.

⁸Ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi kaku i nuu tnundo'o tnuneni kenda ma,
kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma
chi ndando'o ndaneni maa i ja u'vi sa'a i ma.

⁹Ñayii sa'a tnu'u ja vivii ká'an i ma
kovaa ñii yu'u i ma-ni iyo tnu'u ká'an i ma,

chi ndimaa ja sa'a u'vi i in-ka ñayii ma kúu.
 Kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
 chi tnu'u ndichi ma chíndee ña'a te ndimaa kée vii kée va'a i.

¹⁰ Ja sukan ka kendoo va'a ndaka ja ka sa'a ka kuu
 ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma
 chi ka kuu sii ini ndaka ñayii ñuu ma.
 te nú ni ji'i ñayii ka sa'a ja u'vi ma
 chi ûni ka sa'a ñayii ma in viko ja ka iyo sii ini xeen i.

¹¹ Ja vii ja va'a ka sa'a ñayii ka iyo ndaa nuu Su'si ma kúu
 ja ve kuva'a-ka ñuu nuu ka iyo i ma,
 kovaa ja u'vi ka ka'an ñayii ka sa'a ja u'vi ma
 chi su'va jana i tna'a ja va'a ka kuni ñayii ma ja jin sa'a i ma.

¹² Ñayii ñatuu ndása'a kuenda sukan kúni Su'si ma
 chi ká'an i tnu'u in-ka ñayii ma,
 vaa ñatuu jamani i in-ka ñayii ma kúu,
 kovaa ñayii kándija te sa'a i sukan kúni Su'si ma
 chi jasi yu'u i te ñatuu ká'an i tnu'u in-ka ñayii ma.

¹³ Ñayii ndimaa ndúku i cuentu ma
 chi kua'an i te ndáxtuu i nawa ni ka ndatnu'u yu'u ñayii ma,
 kovaa ñayii núkuiñi va'a nuu Su'si ma
 chi masu ndáka'an kuiti i nawa ni jiniso'o
 i ja iyo ja maa i-ni jin kona'a ma.

¹⁴ Nú ñatuu na tnu'u ndichi Su'si ma iyo
 nuu tee tátununi in ñuu ma
 chi nuna kenda in-ka ñuu ja jin kanaa i ma chi jin skenaa de,
 kovaa ñuu nuu ka iyo kua'a ñayii ndichi ma te
 ka ketna'a ini i ma
 chi masu na in kundee nuu i.

¹⁵ Ndo'o xeen maa ñayii wa'a tnu'u
 te kúu i nuu ñayii masu ndachunaa nawa tavi i ma,
 kovaa ñayii masu kachi ja ko kuu i nuu in-ka ñayii ma
 chi koo sii ini-ka i.

¹⁶ Te ña'a va'a ini ma, te chíndee ña ñayii ka jiniñu'u ma
 chi ka ka'an vii ka ka'an va'a i ja kuu ña,

ja ni masu ka ndi ini i ja jin chindee i ñayii ka jiniñu'u ma
sukan iyo ja jin sa'a i ma,
te su'va ka ndunda'vi-ka maa i ja sukan ka sa'a i ma.

²⁵ Vaa ñayii sii ini chindee i in-ka ñayii ma
chi ndimaa ko ni'i ko tna'a i,
te ñayii ndimaa chindee i in-ka ñayii ma
chi koo tna ñayii ndachindee ña'a
te ñatuu nawa ka'ni ña'a i ja jin ko kuu i.

²⁶ Ñayii ndiyo ini ma chi xtutu i ndaka ja kaa o ma,
sukan-va'a kenda kivi kumani ma te xiko ya'vi-ka i,
te ñayii ñuu ma chi jin ka'an u'vi i ja kuu i,
kovaa ñayii nda'vi ini ma chi masu ndí ini i ja kuu maa i
te xíko i ja kaa o ma,
te ja sukan sa'a i ma
chi jin ka'an vii jin ka'an va'a ñayii ma ja kuu i ma.

²⁷ Ñayii ndí ini ja sa'a i ja va'a ma
chi jin ka'an vii jin ka'an va'a ñayii ma ja kuu i ma te koo va'a i,
kovaa ñayii jatanuu ja sa'a i ja u'vi ma
chi ja ndani'i i kúu ja u'vi ma.

²⁸ Te ñayii kúkanu ini nuu ja ní'i tna'a i ma
chi ndo'o i sukan kúu nda'a yutnu ma
ja nú ni yichi ma chi ii-ii-ni jinkava i ma,
kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi sukan kúu yutnu vivii ve ndukuii tnu ma
ja ve nana nda'a tnu ma,
sukan kúu i.

²⁹ Ñayii ñatuu ndí ini ja jin koo mani i ji'in ñayii ve'e i ma
chi ja ndetu ña'a kúu ja ndoo maa ndoo in-nka i-ni,
te ñayii ñatuu kándija ja ka ndaka'an so'o ñayii ma nuu i
naxe ko sa'a ko kuu i sukan-va'a koo va'a i ma,
chi ja ndetu ña'a kúu ja ñayii kunukuechi-nka-ni ko kuu i
nuu ñayii ndichi ma,
vaa ñatuu ni jani va'a ini maa i ma.

³⁰ Ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi sa'a i ja jin koteku ñayii ma,
vaa ñayii ndichi kúu i,

te ja sa'a i ma sa'a ja jin kandija ñayii ma Su'si ma
te jin ndani'i ta'vi i.

³¹ Ja ndaa ndija kúu ja ñayii ndimaa sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi ko ni'i ko tna'a i nani téku i iyo i ñuu ñayivi a,
kovaa ñayii ndimaa ja u'vi sa'a i ma
chi kua'a xeen ja u'vi ndani'i ndatna'a maa i.

12 Ñayii jan-ta'vi ja ka ndaka'an so'o ñayii ma
naxe ko sa'a ko kuu i ma
chi ñayii ndichi kúu i,
kovaa ñayii saxiko ja ka ndaka'an so'o ñayii ma nuu i ma
chi in ñayii so'o kúu i te ñatuu ndása'a i kuenda i ma.

² Ñayii jani vii jani va'a ini ma
chi játna ini Su'si ma ja sukan kúu i ma,
kovaa ñayii jani ini ndimaa ja u'vi sa'a i ma
chi maa Su'si ma sa'a ja ndachunaa i ja sa'a i ma.

³ Vaa ñayii sa'a ja u'vi ma
chi masu kuu konukuiñi va'a i,
kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi ni'i yo'o va'a i te konukuiñi va'a i nuu Su'si ma
te masu na in xtuu ña'a.

⁴ Te ña'a ñu'u kaji ñu'u va'a ini ma
chi ja sa'a ja kúu ña ma te ní'i yii ña ma jayiñu'u,
kovaa ña'a ñatuu ñu'u kaji ñu'u va'a ini ma
chi sukan kúu kue'e kívi onde yiki ñayii ma
sukan kúu ña nuu yii ña ma.

⁵ Ñayii jika ndaa nuu Su'si ma
chi ndimaa ja ndaa ja ndija kúu ja jani ini i te ká'an i ma,
kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma
chi ndimaa tnu'u xnda'vi tna'a kúu ja ká'an i ma.

⁶ Onde ndaka tnu'u ká'an i ma,
ûni kuenda tnu'u ja ja'ni i ñayii ma kúu,
kovaa ñayii ka iyo ndaa nuu Su'si ma
chi ndimaa tnu'u vii tnu'u va'a ka ka'an i,
te ja sukan ka kuu i ma chi chindee ña'a i
ja jin kaku i nuu ja u'vi ma.

⁷ Vaa Su'si ma chi sa'a ya ja ñayii ka sa'a ja u'vi ma
chi jin naa i ve'e ke'e i ma,
kovaa ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi ni-kani ni-jika jin koteku i ji'in sa'ya tata i ma.

⁸ Ñayii ndichi ma chi naxe sa'a naxe kúu maa i ma,
te sukan ka ka'an vii ka ka'an va'a ñayii ma ja kuu i ma,
kovaa ñayii ñatuu va'a ini ma
chi masu na in ká'an vii ká'an va'a ja kuu i
chi su'va ka saxiko ña'a ñayii ma.

⁹ Ja va'a-ka kúu in ñayii visi ka ka'an ndeva'a i ja kuu i ma
kovaa ka iyo ñayii ka chindee ña'a nawa jiniñu'u i ma,
sana tee jani ini ja maa de kúu-ka ma
te ni ja kaa de ma masu nawa neva'a de.

¹⁰ Ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi jito va'a i ndaka kiti neva'a i ma,
kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma
chi masu va'a ini i chi sa'a ndeva'a i kiti neva'a i ma.

¹¹ Ñayii satniñu itu i ma
chi ndímaa koo ja kaa ja ko'o i,
kovaa ñayii kua'an vee-ni kúu i ma
chi ñatuu jáku'ni ini i nawa sa'a i ma.

¹² Ñayii kúneé kú-uun ma
chi ndíyo ini i ja ko kuu i sukan ka kuu ñayii ka sa'a ja u'vi ma,
kovaa masu jini i nawa ndetu ña'a ja ndo'o i,
kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi ni-kani ni-jika ndímaa ja va'a ko kuu ja ndani'i ndatna'a i.

¹³ Ñayii sa'a ja u'vi ma
chi maa ja xnda'vi i ñayii ma nukun-tuu maa i te
ndando'o ndaneni i,
kovaa ñayii ká'an ndímaa ja va'a ja ndaa ma
chi vivii yanduu yandoso i nuu ndaka tnundo'o kenda ma.

¹⁴ Vaa maa maa o ndani'i ndatna'a nawa ká'an o ma
xi nawa sa'a nawa kúu o ma ndeva'a-ni nú ja
va'a xi ja u'vi kúu.

15 Ñayii so'o xeen kaa ma
 chi ndaka ja sa'a i ma chi jani ini i ja ja va'a kúu,
 kovaa ñayii ndichi ma
 chi ndimaa kándija i ja ka ka'an so'o ñayii ma nuu i ma.

16 Ñayii so'o ma
 chi yachi-ni káxtnu'u i ja ndákiti ini i,
 kovaa ñayii ndichi ma
 chi masu sánuu i nawa ka ka'an ndeva'a ñayii ma nuu i ma.

17 Ñayii ká'an ndaa ma
 chi ndáka'an ndaa i naxe iyo ma,
 kovaa ñayii tnu'u ma
 chi masu ndáka'an ndaa i naxe iyo ma
 su'va ndúku i naxe xnda'vi i ñayii ma.

18 Ka iyo ñayii ma chi tnu'u ka ka'an i ma-ni,
 te ka sa'a i ja tna-u'vi ini o vi'i-ka sana ni xtnakue'e ña'a i,
 kovaa ñayii inundichi ma chi vivii ka ka'an i
 te ka ndataa i tnu'u kanu ini
 kuenda tnu'u ja in jatatna ni ji'i o te ni nduva'a o.

19 Ñayii ká'an ndaa ká'an ndija ma chi ni-kani ni-jika koo i,
 kovaa ñayii ká'an tnu'u ma chi nunuu-ni koo i te naa i.

20 Ñayii sa'a ja u'vi ma
 chi nanimaa tnu'u xnda'vi tna'a ma ñu'u ini anua i ma,
 kovaa ñayii ndí ini naxe koo mani i ji'in in-ka ñayii ma
 chi nanimaa tnu'u sii ini iyo ini anua i ma.

21 Ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
 chi ni-in ja u'vi ndo'o i,
 kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma
 chi nukoxtna'a nukoxtnii ja u'vi sa'a i ma ndani'i i.

22 Su'si Iya Táttnuni ma
 chi saxiko ya ñayii tnu'u ma,
 kovaa játna ini ya sukan ka sa'a ka kuu
 ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma.

23 Ñayii ndichi ma chi masu nde savixi i maa i
 ndaka ja jini i ma,
 kovaa ñayii ndee ini ma chi ja ká'an i ma-ni,
 te yachi-ni ndatuu maa i ja ñatuu na tnu'u ndichi neva'a i.

24 Ñayii ñu'u ini te satniñu i ma
 chi ko ni'i ko tna'a i te koo ñayii jin satniñu nuu i ma,
 kovaa ñayii kuxi ma
 chi masu ni'i nde i te in-ka ñayii xi-nuu ko satniñu i-ni.

25 Tnu'u ndí ini xeen ma
 chi sa'a i ja kúxii ini ñayii ma
 te ñatuu-ka na tnu'u ndee tnu'u ndatnu i iyo,
 kovaa nuna kenda in ñayii ká'an vii ká'an va'a ma
 chi sani te sa'a i ja ndúsii ini ñayii ma.

26 Ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
 chi kuu skaka i in-ka ñayii ma ichi va'a ma,
 kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma
 chi kuan koo i ichi jin skenaa i maa i ma.

27 Ñayii kuxi ma
 chi onde kiti ni ja'ni i ma masu no'o i ji'in ti ve'e i ma
 ja jin kaa i kuñu ti ma,
 kovaa ñayii ñu'u ini ma
 chi jini i ja ja va'a xeen kúu ndaka ja ni'i tna'a i ma.

28 Ja ko sa'a o ja va'a ja ndaa ma
 chi kua'an o ichi nuu koteku o ni-kani ni-jika,
 te masu kúu o te skenaa o maa o.

13 Suchi ndichi ma
 chi jan-ta'vi i ja ndáka'an so'o yuva i ma nuu i,
 kovaa suchi so'o xeen kaa ma
 chi masu nde kándija i ja ndáka'an so'o yuva i ma nuu i.

² Ndi-in ndi-in o
 chi jin ndani'i jin ndatna'a maa o sukan ka ka'an o ma,
 kovaa ñayii ñatuu va'a ini te ke'en su'va i in-ka ñayii ma
 chi ndimaa ja sa'a ndeva'a i in-ka ñayii ma ñu'u ini i.

³ Ñayii ndása'a kuenda te ñatuu ká'an yachi i ma
chi ja jito va'a i maa i kúu,
kovaa ñayii ñatuu nde ndása'a i kuenda ma te ká'an yachi i ma
chi maa i-ni sa'a ja jákun-nee i nuu tnundo'o ma.

⁴ Ñayii kuxi ma
chi ndíyo ini i kua'a ja koneva'a i
kovaa masu nawa ni'i i,
kovaa ñayii ndí ini ja satniñu i ma
chi ve ni'i ve tna'a-ka i.

⁵ Ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi masu játna ini kuiti i ja xnda'vi tna'a o ma,
kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma, ja kan-yu'u ja kan-nuu ni'i i,
vaa masu ka jatna ini ñayii ma ja sa'a ja kúu i ma.

⁶ Ñayii jika ndaa nuu Su'si ma
chi ja va'a ja ndaa sa'a i ma jito va'a ña'a,
kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma
chi maa ja u'vi sa'a i ma xnaa ña'a.

⁷ Ka iyo ñayii ka sa'a tnu'u ja xiku ka kuu i
kovaa masu nawa ka neva'a kuiti i,
te suni ka iyo tna ñayii ja ka sa'a i tnu'u
ja ñayii ka kunda'vi ka kukee ka kuu i,
visi ka ni'i ka tna'a i.

⁸ Ñayii ka kuxiku ma
chi ka iyo-ka ñayii ka xtna'a ña'a ja jin sa'a u'vi ña'a i,
kovaa chindee ña'a xu'un i ma te ka kaku i.
Kovaa ñayii ka kunda'vi ma chi masu na in xtna'a ña'a.

⁹ Ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi sukan kúu in ñu'u tnúu jajaa ma, sukan ka kuu i,
kovaa ñayii ka sa'a ja u'vi ma
chi sukan ni ka nda'va ñu'u ma, sukan-nka-ni ka kuu i.

¹⁰ Ñayii jani ini ja maa i kúu-ka ma
chi yika-ni ja ndúku i kúu ja kanaa i ji'in in-ka ñayii ma,
kovaa ñayii jan-ta'vi ja ka ndaka'an so'o i nuu i ma
chi in ñayii ndichi kúu i.

11 Ñayii xnda'vi in-ka ñayii ma te kúxiku i ma
 chi masu kunitnuni i te ndi'i xu'un i ma,
 kovaa ñayii satniñu ji'in nda'a i te kúu tava'a i xu'un i ma
 chi ndi-vala ndi-vala te kukua'a-ka.

12 In ja ndetu ñayii ma ja ni'i i ma te kuee kéndá ma,
 te chukan chi sa'a i ja kúxii ini i,
 kovaa ora kéndá ja ndetu o ma
 chi sukan kúu in yutnu téku ja kuikuii iyo tnu ma
 sukan kúsii ini o.

13 Ñayii saxiko te ñatuu jatanuu i ja sa'a i ja ni
 kucargu i ja sa'a i ma
 chi ndo'o xeen i ja ñatuu ni kandija i ma te ndakani ini i,
 kovaa ñayii ndí ini te ni-yu'u ni-ini i jatanuu i
 sa'a i ja ni kucargu i ma
 chi koo va'a xeen i te koo sii ini xeen i ja ni
 kundee i ni sa'a i ma.

14 Ndaka tnu'u va'a káxtnu'u ñayii ndichi ma
 chi suu i chindee ña'a ja kaku o
 ja ma ki'in o ichi nuu skenaa o maa o ma,
 te koteku o.

15 Ñayii ka jaku'ni ini te ka sa'a i sukan kúni Su'si ma
 chi kuatnu'u ini ña'a Su'si ma te skuta'vi ña'a ya ja vii ja va'a,
 kovaa ñayii sa'a so'o nuu Su'si ma chi ndimaa ndo'o neni i,
 vaa ñatuu játna ini Su'si ma ja sa'a i ma.

16 Ñayii ndichi ma chi ndása'a i kuenda te sa'a i ja va'a ma,
 kovaa ñayii ñatuu ndása'a kuenda ma te sa'a maa i ja u'vi ma
 chi ndáxtuu i maa i ja ñayii so'o xeen kúu i nuu Su'si ma.

17 Ñayii kúcargu in ja ki'in i jin kaxtnu'u i ma
 te nú ma ndakani ndaa i ma
 chi sa'a i ja kua'a tnundo'o jin tna'a ñayii ma,
 kovaa ñayii ndákani ndaa sukan iyo ma
 chi sa'a i ja ka iyo sii ini ñayii ma.

18 Ñayii saxiko ja ka ndaka'an so'o ñayii ma nuu i ma
 chi ko kunda'vi ko kukee i te ndatna'a i ja kan-nuu,

kovaa ñayii jan-ta'vi ja ka ndaka'an so'o i nuu i ma
chi ndani'i i jayiñu'u.

19 Ñayii ni kundee ja ni xndoo i ja u'vi ma te sa'a i ja va'a ma
chi iyo sii ini xeen i,
kovaa ñayii so'o xeen kaa ma
chi ñatuu játna ini i ja xndoo i ja u'vi ma.

20 Ñayii ndikin tna'a ji'in ñayii ndichi ma
chi ñayii ndichi ko kuu tna i,
kovaa ñayii ndikin tna'a ji'in ñayii inuso'o xeen ka ndaa ma
chi ko kuu tna i sukan te skenaa tna i maa i.

21 Te ñayii ka sa'a ja u'vi ma
chi ndimaa ja u'vi ma ndetu ña'a,
kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi nanimaa ja va'a ma ndani'i i.

22 Ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi ndaka ja neva'a i ma ndaskuta'vi i sañani i ma,
kovaa ja ni xtutu ñayii sa'a ja u'vi ma
chi ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma jin ndunda'a.

23 Ñayii ka kunda'vi ma te ka satniñu ñukuun i itu i ma
chi ka ni'i kua'a i ja jin kaa jin ko'o i,
kovaa kenda koo ñayii ka sa'a ja u'vi ma,
te ndi'i ka ndaxtandee i.

24 Ñayii nde'ya ja u'vi sa'a sa'ya i ma
te ñatuu na tnu'u xeen kéne'e i nuu suchi ma,
sukan-va'a ndasa'a i kuenda te ma ko sa'a-ka i
ja u'vi ni sa'a i ma
chi ñatuu kútoo i sa'ya i ma,
kovaa ñayii kútoo sa'ya i ma
chi onde luluu suchi ma te já iyo tnu'u xeen nuu i ma.

25 Ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi ko ni'i i ja kaa i onde ndutu va'a chii i ma,
vaa maa Su'si ma kua'a,
kovaa ñayii so'o xeen kaa ma
chi ko ka'ni ña'a i ja kaa i ma te ko kokon ko yichi i.

14 Ña'a ndichi ma
 chi sa'a ña ja vivii jin ketna'a ini ndaka ñayii ve'e ña ma,
 kovaa ña'a so'o xeen kaa ma te kúnee kú-uun ña ma
 chi maa ña sa'a ja ñatuu ka ketna'a ini ñayii ve'e ña ma.

² Ñayii ndí ini ja sa'a i ja va'a ma
 chi yu'u i Su'si ma vaa jini i ja ndakan ya kuenda,
 kovaa ñayii ndimaa ja u'vi sa'a i ma
 chi saxiko i Su'si ma.

³ Ñayii so'o xeen kaa ma
 chi ndimaa tnu'u ja savixi i maa i ká'an i,
 kovaa ñayii ndichi ma
 chi ndaka tnu'u ká'an i ma chi ja va'a kúu,
 te kaku i nuu ja u'vi ma.

⁴ Ñayii ñatuu na xndiki neva'a i ma
 chi ñatuu nawa ndaxtutu i itu i ma, te konune nda'a yaka i ma,
 vaa ka jini o ja tnu'u ndee tnu'u ndatnu xndiki ma
 ja satniñu ti ma sana koo kua'a ja kaa o ma.

⁵ Ñayii kúkanu ini o ja ndakani ndaa i nawa ni jini i ma
 chi nú ñayii sa'a ja va'a ja ndaa kúu i
 chi masu nawa xnda'vi ña'a i,
 kovaa ñayii ñatuu ká'an ndaa ká'an ndija ma
 chi ndimaa xnda'vi ña'a i.

⁶ Ñayii ká'an ndeva'a ja kuu in-ka ñayii ma
 chi visi na ndanduku i tnu'u ndichi ma, kovaa masu ndani'i i,
 kovaa ñayii jáku'ni ini te ndása'a i kuenda ma
 chi masu yii ja ndani'i i tnu'u ndichi ma.

⁷ Máko jin tna'a ro ñayii so'o xeen kaa ma,
 vaa ndaka tnu'u ká'an i ma
 chi masu nawa chíndee ña'a i ja jaku'ni ini ro.

⁸ Ñayii ndichi ma chi maa tnu'u ndichi ma sa'a
 ja ni'i ini i naxe ko sa'a ko kuu i ma,
 kovaa ñayii so'o xeen kaa ma
 chi jani ini i ja va'a-ni sa'a i,
 kovaa xnda'vi i maa i.

⁹Ñayii so'o xeen ka ndaa ma chi ka sa'a i ja u'vi ma,
te ûni ka kusisi maa i ja ka sa'a i tna'a ja masu
jâtna ini Su'si ma,
kovaa ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi maa i ka kuni ja jin sa'a i ja vii ja va'a ma.

¹⁰Maa maa o jini naxe ndo'o ini anua o ma ora
kúxii xeen ini o ma,
te suni sukan kúu ora iyo sii ini xeen o ma,
vaa masu na in kuu jaku'ni ini sukan kúu ini
anua in-ka ñayii ma.

¹¹Ve'e ke'e ñayii sa'a ja u'vi ma
chi kendoo nda'vi kendoo kee,
kovaa ve'e ke'e ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi vivii jin ko kuu i.

¹²Ka iyo jaku ñayii ja ka jani ini i ja sukan ka sa'a ka kuu i ma
te kuan koo i ichi va'a,
kovaa masu nde ka ndasa'a i kuenda
ja ichi nuu jin skenaa i maa i kuan koo i ma,
¹³vaa nawa kúu ja onde ja kusii xeen o ma
chi masu kua'a-ni sani te tna-u'vi ini anua o a,
vaa ora iyo sii ini xeen o ma
sani te kéndá in tnundo'o te sa'a i ja kúxii xeen ini o.

¹⁴Ñayii so'o xeen kaa ma chi ndaka ja u'vi sa'a kuu maa i ma
chi ndani'i ndi'i ndani'i tu'u maa i,
kovaa ñayii sa'a ja va'a ja vii ma
chi ndimaa ja va'a ndani'i i te koo sii ini i.

¹⁵Ñayii kánee janitnuni i ma
chi kándija i ndaka nawa ka jiña'a i nuu i ma,
kovaa ñayii jâ ni teku ini ma
chi jakin i cuidado nú ja va'a kúu ja ka ka'an ñayii ma xi ña'a.

¹⁶Ñayii ndichi ma chi xndoo i ja u'vi ma te ñatuu nde sa'a-ka i,
vaa yu'u i Su'si ma ja ndakan ya kuenda nuu i ma,
kovaa ñayii so'o xeen kaa i ma
chi masu ndí ini kuiti i nawa sa'a i ma,
te ndito ndito-ni na'a ja vixi xeen kaa i kúu ma.

17 Ñayii yachi-ni ndákiti ini i ma
 chi ni masu kunitnuni maa i te sa'a i ja u'vi ma,
 te ñayii sukan kúu i ma
 chi masu na in kúnimani nuu i ma,
 18 vaa ñayii ñatuu ni'i ini-ka naxe ko sa'a ko kuu i ja va'a ma
 te ñatuu ndí ini i ma,
 chi ja ndetu ña'a kúu ja u'vi ma,
 kovaa ñayii ndichi ma te ndí ini i naxe koo va'a i nuu Su'si ma
 chi ja ndetu ña'a kúu ja jakun-tnuni ini i
 naxe ko sa'a ko kuu i ja va'a ma.

19 Ñayii ka sa'a ja u'vi ma
 chi kenda kivi ja jin koo i ve'e ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma,
 te jin ka'an nda'vi jin ka'an kee i nuu ñayii yukan
 ja na jin chindee ña'a i.

20 Ñayii kúnda'vi kúkee ma
 chi onde ñayii ka ka'an ja ka ketna'a ini ji'in i ma ka saxiko ña'a,
 kovaa ñayii kúxiku ma
 chi kua'a xeen ñayii ka ka'an ja ka ketna'a xeen ini i ji'in i,
 21 te vitna ja ká'an Su'si ma ja ñayii saxiko in-ka ñayii ma
 chi jiso kuechi i nuu Su'si ma,
 kovaa ñayii kúnda'vi ini ñayii kúnda'vi kúkee ma
 chi ja vava'a ko kuu i nuu Su'si ma.

22 Ñayii ka nduku ja nanimaa ja u'vi ma jin sa'a i ma
 chi jin ski'in i maa i te ma jin ndani'i i ichi ndaa ma,
 kovaa ñayii ñu'u ini ja sa'a i ja va'a ja ndaa ma
 chi kunda'vi ini ña'a Su'si ma te jin ndani'i i ichi ndaa ma.

23 Ndaka ja ndó'o néni o ja satniñu o ma
 chi ñatuu jan naa, vaa ko ni'i ko tna'a o,
 kovaa ñayii yika-ni ja ká'an ká'an-ni i nawa jani
 ini i ja sa'a i ma
 te ñatuu sa'a i ma
 chi ko kunda'vi ko kukee i.

24 Jayiñu'u ñayii ndichi ma kúu ja jáku'ni ini i te sa'a i ma,
 kovaa ñayii so'o xeen kaa ma
 chi ja yoxtnuu kua'an yoxtnuu vee nuu i ma kúu
 ja masu ndí ini i ja sa'a i ja va'a ja ndaa ma.

25 Ñayii ndáka'an ndaa nawa ni jini i ma
 chi sa'a i ja ka kaku ñayii ma nuu tnundo'o ma,
 vaa ndáka'an ndaa ndaa i ma,
 kovaa ñayii játna ini ja xnda'vi i ñayii ma
 chi masu ndáka'an ndaa kuiti i nawa ni jini i ma.

26 Ja koyu'u o Su'si ma te ma ko sa'a-ka o ja u'vi ma
 vaa iya ndakan kuenda kúu ya ma
 chi sa'a i ja kukanu ini xeen o ya ja ko koto ña'a ya
 te ko koto ya sa'ya tata o ma.

27 Sukan kúu nuu tóo kua'a ndute ma,
 sukan kúu ja koyu'u o Su'si ma te ma ko sa'a-ka o ja u'vi ma,
 vaa sa'a ya ja koteku o,
 sukan-va'a ma jin tu'va o nuu kúu o te skenaa o maa o ma.

28 Jayiñu'u tee kúu rey ma kúu
 nú kua'a xeen ñayii ma kúu ñuu nuu tátnuni de ma,
 kovaa nú lule-ni ñuu ma te jaku-ni ñayii ma kúu
 chi ñatuu nawa kúu sa'a de te nda'vi-ni kúu de.

29 Ñayii kuee ndákiti ini ma
 chi ja ni jaku'ni xeen ini i kúu,
 kovaa ñayii yachi-ni ndákiti ini ma
 chi káxtnu'u i ja in ñayii so'o kúu i.

30 Ñayii kuee ini ma
 chi koo sii ini yikikuñu i ma, te koteku vii koteku va'a i,
 kovaa ñayii kueñu ini ma
 chi onde yiki i ma xtnakue'e maa i, ja sukan kúu i ma.

31 Ñayii xnda'vi te sa'a ndeva'a i ñayii kúnda'vi ma
 chi sa'a i ja kúxii ini Su'si iya ni sa'a ña'a ndaka o ma,
 kovaa ñayii kúnda'vi ini ñayii nda'vi ma
 chi ndáchiñu'u i Su'si ma ja sukan sa'a i ma.

32 Ñayii sa'a ja u'vi ma
 chi kenda kivi ja onde andeya ma skana ya i ja
 sukan ni yo sa'a i ma,
 kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
 chi visi na kúu i ma chi iyo ja va'a ndetu ña'a.

³³ Ñayii ndasa'a kuenda naxe sa'a naxe kúu i ma
chi nanimaa tnu'u ndichi ñu'u ini anua i ma ja sukan sa'a i ma,
kovaa ñayii inuso'o xeen ka ndaa ma
chi masu ka jini maa i nawa kúu tnu'u ndichi ma.

³⁴ Ñuu nuu iyo tnu'u ndaa tnu'u ndija ma
chi koo-ka jayiñu'u i,
kovaa ñuu nuu nanimaa ja u'vi ka sa'a ñayii ma
chi ja kan-nuu ndatna'a ñuu yukan.

³⁵ Ja vii ja va'a ko sa'a tee kúu rey ma
ja kuu suchi jinukuechi nuu de ma
ja ndása'a i kuenda naxe sa'a kúu i ma,
kovaa ndakiti ini de nuu ñayii sa'a ja ni'i de ja kan-nuu ma.

15 Nú tnu'u vii tnu'u kuee kúu
tnu'u ndákone'e o nuu ñayii ndákiti ini ma
chi ndíko ini i,
kovaa nú tnu'u xiko tnu'u ndi'vi ma na ndakone'e o
chi su'va ndakiti-ka ini i.

² Ñayii ndichi ma chi ndimaa tnu'u vii tnu'u va'a,
tnu'u kuatniñu o ká'an i,
kovaa ñayii so'o xeen kaa ma
chi ndimaa tnu'u ndeva'a tnu'u kini ma, tnu'u masu
nde kuatniñu o
kúu tnu'u ká'an i ma.

³ Su'si Iya Táttnuni ma chi nde'ya nde'ya-ni ya
ni-ka'nu ñuu ñayivi a,
te jini ya nawa ka sa'a ñayii ka sa'a ja va'a ma
ji'in nawa ka sa'a ñayii ka sa'a ja u'vi ma.

⁴ Ñayii ká'an vii ká'an va'a ma
chi wa'a i tnu'u kanu ini in-ka ñayii ma, te ndusii
ini ñayii yukan,
kovaa ñayii ká'an tnu'u ndeva'a ma nuu in-ka ñayii ma
chi sa'a i ja kúxii ini ñayii yukan.

⁵ Suchi so'o xeen kaa ma
chi saxiko i tnu'u ndáka'an-so'o yuva i ma nuu i ma,

kovaa suchi jan-ta'vi ma
chi káxtnu'u i ja suchi jáku'ni ini kúu i te ko kuu i
in ñayii ndichi.

⁶Ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi ko ni'i ko tna'a i ja koneva'a i ve'e i ma,
kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma
chi visi na ni'i i ja koneva'a i ma,
kovaa ndimaa koo tnundo'o tnuneni nuu i ma.

⁷Ñayii ndichi ma
chi ndimaa tnu'u ndichi ka ka'an i
te ka sa'a i ja kua'a-ka ñayii ka jaku'ni ini,
kovaa ñayii so'o xeen ka ndaa ma
chi ndimaa ja u'vi ka ñu'u ini i ja jin sa'a i ma.

⁸Ñayii ka sa'a ja u'vi ma
chi saxiko Su'si ma ja ka ndakua'a i nuu ya ma,
kovaa ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi játna ini Su'si ma ja ka jikan-ta'vi i nuu ya ma.

⁹Su'si Iya Táttnuni ma
chi saxiko ya ja ka sa'a ka kuu ñayii ka sa'a ja u'vi ma,
kovaa kútoo ya ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma.

¹⁰Ñayii ñatuu jika ndaa ichi Su'si a
chi ndaka'an ni'i ya nuu i,
te ñayii saxiko ja ndáka'an-so'o ya nuu i ma
chi skenaa i maa i.

¹¹Su'si ma chi jini ya na kivi kúu ñayii ma
te ndenu ki'in i ma,
te suni sukan jini tna ya ja jani ini o ma.

¹²Ñayii so'o xeen kaa ma
chi ñatuu játna ini i ñayii ndáka'an-so'o nuu i ma,
te ká'an yichi-ni i ñayii yukan,
te ni ñatuu kúni i ja ndatna'a i ji'in ñayii ndichi ma.

¹³Ñayii iyo sii ini anua i ma
chi ndijin ndaa na'a nuu i ma ja iyo sii ini i ma,

kovaa ñayii kúxii ini ma
chi ñatuu na tnu'u sii ini iyo ini anua i ma te ndijin-ni na'a i.

14 Ñayii jáku'ni ini ma
chi su'va ndánduku-ka i tnu'u ndichi Su'si ma,
kovaa ñayii so'o xeen kaa ma
chi kua'a-ka ja u'vi ndúku i ja sa'a i.

15 Ñayii wa'a tnu'u ja kúxii ini i nawa ndo'o neni i ma
chi ndaka kivi ma kúu i sukan,
kovaa ñayii iyo sii ini ma
chi ndaka kivi chi kuenda tnu'u ja viko iyo i jini i,
vaa iyo sii ini i ma.

16 Sa'a te jini o ja va'a-ka kúu ja visi jaku-ni neva'a o ma,
te iyo sii ini o vaa iyo o ji'in Su'si ma
iya ndakan kuenda nawa sa'a nawa kúu o ma,
sana ja ko ni'i ko tna'a o ma
te ñatuu na tnu'u sii ini iyo ini anua o ma
ja ndaka ja ndí ini xeen o ma.

17 Va'a-ka kúu ja kaa o in ko'o yuva xi in ko'o ndeyu vi'nde
nú vivii ka kutoo tna'a o,
sana ja jin kaa o in xndiki ka'nu
te ndimaa tnu'u kiti ini ka iyo o ma.

18 Ñayii yachi xeen ndákiti ini ma
chi ja sa'a i kúu ja skanaa tna'a i,
kovaa ñayii kuee ini ma
chi sa'a i ja ka iyo mani ñayii ma.

19 Ñayii kuxi ma
chi jani ini i ja nanimaa iñu kaa ichi ki'in i ma
te va'a-ka ma ki'in i-ni,
kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi nune nda'a nuu i ichi kua'an i ma jini i.

20 Suchi ndichi ma
chi sa'a i ja ka iyo sii ini yuva i ma,
kovaa suchi so'o xeen kaa ma
chi saxiko i yuva i si'i i ma.

21 Suchi so'o xeen kaa ma
 chi vii xeen na'a jini i ja ñatuu jaku'ni ini i ja sa'a i ja va'a ma,
 kovaa suchi jáku'ni ini ma
 chi ndása'a i kuenda te ndákaka ndaa i nuu Su'si ma.

22 Nú ñatuu na in ndichi ja ndaka'an-so'o i naxe ko kuu ma
 chi masu kee ja ka ñu'u ini i ja jin sa'a i ma,
 kovaa nuu ka iyo kua'a ñayii ndichi-ka
 te ka ndatnu'u tna'a i naxe ko kuu ma
 chi vivii kendoo.

23 Vivii kúu ora kéndá ñayii ká'an naxe sa'a o
 ora ñatuu ní'i ini o naxe ko kuu ma,
 kovaa vii xeen-ka kúu ja maa ora jiniñu'u o ma
 te kéndá kunu tnu'u jiniñu'u o ma.

24 Ichi ki'in o ja koteku o ni-kani ni-jika ma
 kuenda tnu'u ja ndichi xeen, vaa ndó'o o jaku;
 kovaa chindee ña'a i
 ja ma kêe o andeya ma te skenaa o maa o ma.

25 Su'si Iya Tátununi ma
 chi xnaa ya ve'e ñayii jani ini ja maa i kúu-ka ma,
 kovaa sa'a ya ja ña'a ni ji'i yii ma
 chi koo va'a ndaka ja neva'a ña ve'e ña ma.

26 Su'si Iya Tátununi ma
 chi saxiko ya ja jani ini ñayii sa'a ja u'vi ma ja sa'a i ma,
 kovaa játna ini ya ja vii ja va'a
 ká'an ñayii iyo vii nuu ya ma.

27 Ñayii ndiyo ini ma
 chi sa'a nda'vi sa'a kee i ñayii ve'e i ma,
 kovaa ñayii ñatuu játna ini ja sa'a i sukan ma
 chi jin koo va'a-ka i ve'e i ma.

28 Ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
 chi ndása'a i kuenda naxe ndakone'e i nuu in-ka ñayii ma,
 kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma
 chi kée koo kée ni'ni-ni ja ká'an i ma.

²⁹ Su'si ma chi iyo jika ya nuu iyo ñayii sa'a ja u'vi ma,
kovaa niniso'o ya te jatanuu ya
ja jikan-ta'vi ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma.

³⁰ Ñayii nde'ya vii nde'ya va'a ña'a ma
chi sa'a i ja kúsii ini ini anua o ma,
te ora ka ndakani i tnu'u vii tnu'u va'a ma
chi ndátaa i tnu'u ndee tnu'u ndatnu.

³¹ Ñayii niniso'o te sa'a i
sukan ka ndaka'an-so'o ñayii ma nuu i ma
chi ko kuu i in ñayii ndichi.

³² Ñayii ñatuu jan-ta'vi ja ka ndaka'an-so'o i nuu i ma
chi ñatuu kútoo i maa i ja sukan sa'a i ma,
kovaa ñayii jan-ta'vi ma
chi su'va kútu'va-ka i naxe ko sa'a ko kuu i ma.

³³ Nú jan-ta'vi o ja ka ndaka'an-so'o i nuu o ma
chi jayiñu'u Su'si ma kúu,
vaa jandetu o nuu ya ma,
vaa nuna kava kuee ini o te kani ini o
ja maa Su'si ma sana kuu nawa sa'a o ma
chi koo jayiñu'u o.

**Tnu'u ndichi Su'si ma chi chindee ña'a i ja ko
kuu o in ñayii sa'a ja va'a ja ndaa**

16 Ñayii ma chi kua'a xeen ja jani ini i
ja kuu sa'a i,
kovaa maa Su'si ma kúu Iya ka'an nú ko kuu
sukan jani ini i ma xi ña'a.

² Ndaka ja sa'a ja kúu ñayii ma
chi jani ini maa i ja ja va'a-ka kúu nuu Su'si ma,
kovaa maa ya
chi jini ndaa ya nú ja va'a kúu xi ña'a.

³ Va'a-ka sonee o nuu nda'a Su'si ma
nde a jani ini o ja sa'a o ma
te maa ya sa'a ja ko kuu sukan jani ini o ma.

⁴Ndaka ja ni sa'a ya ñuu ñayivi a
chi jâ ni jani ini ya naxe jin ko kuu i te ni sa'a ya ma,
nawa kúu ja onde ñayii sa'a ja u'vi ma
chi jâ ndetu ña'a kivi ndachunaa i ja u'vi sa'a i ma.

⁵Su'si ma chi saxiko ya ñayii inuvixi xeen ka ndaa i ma
te ka jani ini i ja maa i ka kuu-ka ma,
te ja sukan ka sa'a i ma
chi masu yanduu ja ndaxndo'o ndaxneni ña'a Su'si ma,
vaa iya sa'a ndaa kúu ya.

⁶Ñayii ûni kútoo ndija Su'si ma te sa'a i ja va'a ja ndaa ma
chi ñatuu na kuechi kondiso i nuu Su'si ma.
Ñayii yu'u Su'si ma ja iya ndákan kuenda kúu ya ma
chi xndoo i ichi u'vi ma.

⁷Vaa Su'si Iya Tátununi ma,
nuna játna ini ya ja sukan sa'a sukan kúu ñayii ma
chi sa'a ya ja onde ñayii kúni u'vi nuu i ma ndumani ji'in i.

⁸Va'a-ka ja visi vala-ni na ni'i o nú sa'a ndaa
sa'a ndija o ma
sana ja ni'i kua'a o ma te sakui'na o ma.

⁹Ñayii ma, jani ini i nawa sa'a nawa kuu i ñuu ñayivi a,
kovaa maa Su'si ma kúu iya ndaskaka va'a ña'a
ichi ndaa ma.

¹⁰Rey tee netniñu ma chi maa Su'si ma ni jani ña'a,
te iyo de ja ka'nde ndaa de tniñu ñayii ma.

¹¹Ja játna ini Su'si ma kúu ja chikua'a ndaa ñayii
nawa xiko i ma,
vaa maa ya ni sa'a sukan chikua'a o ma.

¹²Rey tee ka netniñu ma, masu ka jatna ini de ja
u'vi ka sa'a ñayii ma,
vaa nuu ka nukoo ka nukuiñi de ma
chi ndimaa ja va'a ja ndaa iyo ja jin sa'a de,
vaa sukan, te jin koo va'a de ñuu de ma.

13 Rey tee ka netniñu ma

chi ka jatna ini de ja jin ka'an ndaa ñayii ma,
te ûni ka kutoo de ñayii ñatuu ká'an tnu'u ma.

14 Rey tee netniñu ma chi nuna ndakiti ini de

chi kuu tatnuni de ja jin ka'ni i ñayii ma,
kovaa in ñayii ndichi ma chi kuu sa'a i ja ndukuee ini de.

15 Nú iyo sii ini rey tee tátnuni ma

chi iyo tnu'u kanu ini ja jin koo va'a ñayii ñuu de ma,
te ja sukan kúu de ma
chi kuenda tnu'u ja in viko sa'a ja vivii kúun savi ma
te vivii ndukuii ma,
sukan kuu de.

16 Va'a-ka kúu ja ko ndi ini o ja ko kuu o in ñayii ndichi ma

sana ja ni'i o kua'a oro ma,
te va'a-ka kúu ja jáku'ni ini o sukan kúni Su'si ma
sukan-va'a ni'i ini o naxe ko sa'a ko kuu o
sana ja ni'i kua'a o plata ma.

17 Ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma

chi ûni ndí ini i ja kakayata i nuu ja u'vi ma,
vaa ñayii jito va'a maa i ja ñatuu na ja u'vi-ka sa'a i ma
chi kaku i te ma skenaa i maa i.

18 Ñayii jani ini ja maa i kúu-ka ma

chi ja ndetu ña'a kúu ja skenaa i maa i ma,
te ñayii kúvixi xeen ma
chi ni masu kee va'a ja jani ini i ja sa'a i ma.

19 Va'a-ka ja na kani ini o ja masu nawa kúu o

te koo o ne'un ñayii nda'vi ma,
sana ja ko ni'i ko tna'a o ma
te koo o ne'un ñayii ka jani ini ja maa i ka kuu-ka ma.

20 Ñayii niniso'o ñukuun i tnu'u Su'si a

chi ja jani ini i ja sa'a i ma chi kee va'a te koo va'a-ka i.
¡Naka vii naka va'a kúu ñayii kúkanu ini Su'si
o Iya Tátnuni a!

21 Ñayii ndichi ma chi ñayii jáku'ni ini kúu i,
vaa tnu'u vii tnu'u va'a ká'an i ma,
te sa'a i ja ka ndundichi-ka ñayii ka niniso'o ja ká'an i ma.

22 Ñayii ndichi ma chi ja ndetu ña'a ja ni'i i kúu
ja koteku kani i,
kovaa ja ni'i maa ñayii so'o xeen kaa ma kúu
ja ndando'o ndaneni i ja u'vi sa'a i ma.

23 Ñayii ndichi ma chi kaji kaji-ni i tnu'u va'a ká'an i,
te tnu'u ká'an i ma káxtnu'u ja ñayii jini nawa sa'a i ma kúu i,
24 vaa kuenda tnu'u ja sukan asi jaa nduxi ñuñu ma,
sukan ka kuu tnu'u vii tnu'u mani ká'an ñayii ma,
vaa sa'a i ja ndusii ini yikikuñu o.

25 Ka iyo jaku ñayii chi ka jani ini i
ja ichi va'a ma kuan koo i,
kovaa masu nde ka ndasa'a maa i kuenda
ja ndita ndita ichi nuu jin skenaa i maa i ma kuan koo i.

26 Ñayii kokon ma chi ja kokon i ma sa'a ja satniñu xeen-ka i,
sukan-va'a ni'i i ja kaa i ma.

27 Ñayii nanimaa ja u'vi ñu'u ini anua i ma
chi ndimaa jani ini i naxe sa'a-ka i ja u'vi ma,
te sukan sa'a ñu'u káyu kóko ma
ja xnaa ndi'i i nawa iyo nuu káyu ma,

sukan ka kuu tnu'u ká'an i ma,
28 vaa ñayii sa'a nanimaa ja u'vi ma
chi sa'a i ja ka kanaa ñayii ma,
te ñayii tnu'u ma
chi sa'a i ja ka ndakiti ini nuu tna'a ñayii ka
ketna'a ini ma.

29 Ñayii nde'e xeen kaa ini ma
chi xnda'vi i in-ka ñayii ma
te skaka i ñayii ma ichi u'vi ma,
30 te ndákueni kutu kutu i te jani ini i ja u'vi-ka sa'a-ka i,
te nú já ni sa'a i ja u'vi ma
chi ndákayi'i vava'a i ñii yu'u i ma-ni.

31 Ñayii já ni kuu nija'nu te já ni vixi xini i ma
chi jayiñu'u kúu nú ni yo sa'a i ja vii ja ndaa ma.

32 Ja va'a kúu ja kava kuee ini o ma
sana ja ko kuyachi ini o te ndimaa ko kanaa o ma,
te ja va'a-ka kúu nú kúndee o kánda o te kaa kuee ini o ma
sana ja kúndee o tatnuni o nuu ñayii kua'a iyo in ñuu ma.

33 Ñayii ma chi ja ñu ini maa i-ni te jani ini i naxe sa'a i ma,
kovaa masu nde ndása'a i kuenda
ja Su'si ma kúu iya ka'an nú saa xi ña'a.

17 Va'a-ka kúu ja visi xita yichi-ni na kaa o
te koo sii ini o ve'e o ma
sana ja koo kua'a ja kaa ja ko'o o
te ndimaa koo tnu'u jatu tnu'u ndi'vi.

2 In ñayii ndichi ma, te visi suchi jinukuechi kúu i ma
chi kuu tatnuni-ka i
sana sa'ya jito'o i ma ja so'o xeen kaa i nuu de ma,
te ora jin ni'i sa'ya jito'o i ma ta'vi i ma
chi suni ni'i tna suchi jinukuechi ma ja kuu ta'vi i.

3 Oro ma ji'in plata ma chi nuu ñu'u ma ja'an i
sukan-va'a kuni o nú iyo nanimaa i,
kovaa Su'si ma chi ora ndó'o néni o ma,
te jini ya naxe ka iyo ini anua o a.

4 Ñayii sa'a ja u'vi ma ji'in ñayii tnu'u ma
chi játna ini i ja koniniso'o i
ja ka ka'an ñayii ka sa'a ja u'vi ma.

5 Ñayii jákúndee ñayii nda'vi ma
chi sa'a i ja ndákiti ini Su'si iya ni sa'a ña'a ma,
te ñayii kúsii ini ja jini i sukan ndó'o néni in-ka ñayii ma
chi masu yanduu ja ndaxndo'o ndaxneni ña'a Su'si ma.

6 Jayiñu'u ñayii nija'nu ma ka kuu sañani i ma,
vaa ka sa'a suchi kuechi ma ja ka iyo sii ini ta'nu i ma.
Te suchi kuechi ma chi ka iyo sii ini i ja ka iyo yuva i ma
te ka sa'a de ja va'a ma.

te kua'a ja xnaa de ma, sukan kúu i,
kovaa yo'o chi va'a-ka ja kakayata o nuu ñayii yukan
sana ja kuka'nu-ka te kanaa o ji'in i.

¹⁵ Saxiko Su'si ma ñayii kúji'in ji'in ñayii sa'a ja u'vi ma
xi ñayii xtekuechi ñayii ñatuu na kuechi ma
ja na chunaa i in ja masu ni sa'a i ma.

¹⁶ Ñayii ndee xeen ini ma
chi masu nde jiniñu'u ja neva'a kua'a xeen i xu'un i ma,
vaa ni masu kuu kuaan i tnu'u ndichi Su'si a ji'in xu'un i ma,
vaa ni masu jaku'ni ini i ma.

¹⁷ Ñayii kétna'a ndija ini ji'in in-ka ñayii ma
chi ni-kani ni-jika kútoo i ñayii yukan,
te kivi kéndá tnu'u xii ini ma
chi ka chindee tna'a i kuenda tnu'u ja ndi-tna'a ñani i.

¹⁸ Ñayii kúu yunuu in-ka ñayii jikan yika nawa kúni i ma
chi in ñayii ñatuu jáku'ni ini kúu i ja sa'a i sukan,
vaa nú ma ndachunaa ñayii ma chi maa i kuiso.

¹⁹ Ñayii játna ini ja kanaa i ma
te su'va su'va ndúku i ñayii xtna'a i ma,
te ja sukan kúu maa i ma
chi masu ndóñu'u na in kene'e ta'vi ña'a.

²⁰ Ñayii nde'e xeen kaa ini ma
chi masu kee nawa ñu'u ini i ja sa'a i ma,
te ja sukan ká'an tnu'u i ma,
te jákun-nee i nuu ja u'vi ma.

²¹ Ñayii kúu yuva suchi so'o xeen kaa ma
chi ndimaa tnu'u xii ini koo i sa'a sa'ya i ma,
te ñatuu na tnu'u sii ini koo nuu i
ja sukan ndee ini sa'ya i ma.

²² Ja koo sii ini ini anua o ma
chi kuenda tnu'u ja in jatatna kúu i nuu yikikuñu o ma,
kovaa nú nanimaa tnu'u xii ini koo ini anua o a
chi onde yiki o ma xsichi i.

23 Ñayii sa'a ja u'vi ma
chi játna ini i ja yuyu'u-ni tnii i xu'un ma,
te masu ka'nde ndaa i tniñu
ñayii ni sa'a ja u'vi ma.

24 Ñayii jáku'ni ini ma
chi ndí ini i naxe ni'i-ka i tnu'u ndichi Su'si ma
te ni'i ini i naxe koo i ñuu ñayivi a,
kovaa ñayii sa'a so'o nuu Su'si ma
chi jani ya'a jani yukan-ni ini i,
te masu ñu'u ini i ja koo va'a i nuu Su'si ma.

25 Tee neva'a sa'ya de suchi so'o xeen kaa ma
chi sa'a i ja ndákiti ini yuva i ma
te kúkan-nuu de ja sukan kúu i ma,
te sa'a i ja kúxii xeen ini si'i i ma.

26 Masu va'a ja xndo'o o ñayii masu na kuechi ma
te sa'a o ja chunaa i in ja masu nawa ni sa'a i ma,
ni a sa'a ndeva'a o ñayii kanuu ma te sa'a i ja va'a ma.

27 Ñayii ndichi ma
chi kánda i te masu ká'an yachi i
te kaa kuee xeen ini i,
vaa ñayii ndichi kúu i.

28 Nawa kúu ja onde ñayii so'o xeen kaa i
te ñatuu jáku'ni ini i ma
te iyo ora nawa ndáku ma te ñatuu ká'an kuiti i ma,
chi ka ka'an ñayii ma ja in ñayii ndichi kúu tna i.
Chukan kúu ja ñayii kánda-ka ma te jasiyu'u-ka i ma
chi ñayii ndichi kúu i.

18 Ñayii ndiyo ini ma
chi ñu'u ini i ja koo va'a maa i ma-ni,
te ni ñatuu jan-ta'vi i ja ka ka'an-so'o ñayii ma nuu i ma.

2 Ñayii so'o xeen kaa ma
chi ñatuu nde ndí ini i naxe jakun-tnuni-ka ini i
te ko kuu i in ñayii ndichi ma,
yika-ni ja nde a jini i ma te kúvixi i.

- 3 Ñayii sa'a ja u'vi ma chi ka saxiko ña'a ñayii ma,
te ndátna'a maa i ja kan-nuu ja sukan vixi kaa i ma.
- 4 Tnu'u ká'an ñayii ndichi ma,
sukan kúu nuu ñu'u kua'a ndute ma
xi sukan kúu nuu tóo kua'a de ma,
sukan ka kuu tnu'u ká'an i ma.
- 5 Masu va'a-ni ja tee ja'nde tniñu ñayii ma,
te kuji'in de ji'in ñayii iyo kuechi ma,
te xtekuechi de ñayii ñatuu na kuechi ma.
- 6 Ñayii so'o xeen kaa ma chi tnu'u ká'an i ma-ni,
te sa'a i ja skiti tna'a ini i ji'in ñayii ma,
te maa tnu'u ká'an i ma sa'a ja jin sa'a ndeva'a
ña'a ñayii ma.
- 7 Ja ká'an ñayii so'o xeen kaa ma
chi nukun-tuu maa i ndaka ja u'vi ká'an i ma,
te ndando'o ndaneni maa i.
- 8 Ñayii tnu'u ma, ñayii ndúku cuentu ma
chi úni vivii ká'an i ja ndákani i nuu in-ka ñayii ma,
te sa'a i ja kéndá onde ini anua ñayii ma ja jiña'a i ma.
- 9 Ñayii kuxi te ñatuu satniñu va'a i ma
chi inuu kuiti kúu i ji'in ñayii ndákana in ja iyo va'a ma.
- 10 Su'si ma chi sukan kúu in ve'e núkuiñi vava'a kúu ya
nuu ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma,
vaa nuu maa ya ma jinu i kua'an i,
ja na kaku i nuu ja u'vi ma te koo va'a i nuu ya.
- 11 Ñayii xiku ma chi kúkanu ini xeen i ja neva'a i ma,
te jani ini i ja sukan kúu in ñuu
nuu ndesi vava'a ni-ka'nu yu'u ñuu ma
ja ñatuu na in kuu kivi ma,
sukan jani ini i ja kúu ja kúxiku i ma.
- 12 Ñayii kúvixi xeen ma
chi ja ndetu ña'a kúu ja skenaa ndi'i i ja neva'a i ma,

kovaa ñayii jani ini ja masu ñayii kanuu kúu i ma
chi ja ndani'i i ma kúu jayiñu'u i.

¹³In ja kan-yu'u ja kan-nuu kúu
ja ndákone'e yachi ñayii ma
te ñatuu ndetu i ja koniniso'o i te jinu ka'an in-ka ñayii ma.

¹⁴Ñayii ndimaa iyo sii ini i ma
te ñatuu nde ndaa ndivi ini i visi ku'u i ma
chi ñatuu xtaya i,
kovaa ñayii ja'nde ini ja ma kuu-ka i ma
chi masu na-in kuu chindee ña'a ja ndani'i i tnu'u kanu ini.

¹⁵Ñayii jáku'ni ini ma chi ndí ini i ja kutu'va-ka i,
te ñukuun-ka niniso'o i tnu'u ndichi ka ka'an ñayii ndichi ma.

¹⁶Ñayii yinda'a yija'a ja kua'a i ñayii jito ye'e ma
chi chindee ña'a ñayii yukan ja kenda i
onde nuu ka iyo ñayii ka ndanuu ndánduku i ma.

¹⁷Ñayii kéndá xinañu'u nuu tee ja'nde tniñu ma
te jiña'a i ja masu na kuechi i ma
chi kuenda tnu'u ja ndija i ja ká'an i ma,
kovaa nuna kenda in-ka ñayii ma
te ndaka'an i ja masu ndija ñayii ni kenda xinañu'u ma,
sani te ndatuu ndaa maa i ja masu ndija i.

¹⁸Nú uu tee ka ndanuu te ka skiti tna'a ini de
ja ndunduu de ka jani ini ja va'a-ni ka ñu'u
ini de ja jin sa'a de ma,
kovaa nuna jin chu'un de suerte kóto nde de kundee ma,
sani te jin kendoo va'a ini nduu de.

¹⁹Suchi ndákiti xeen ini ja ni skiti ini ña'a ñani i ma
chi masu ndakune i anua i ma ja jin ndumani i,
su'va sa'a ndee-ka i ini anua i ma sukan ndesi va'a in ñuu ma,
te ja sukan ka kuu i ma chi su'va jin kujika nuu tna'a-ka i.

²⁰Ndeva'a-ni na tnu'u ká'an maa ñayii ma te sukan ndani'i i,
nú ká'an i tnu'u va'a te ndani'i i ja vii ja va'a,
te nú ká'an i ja u'vi te ndani'i i ja u'vi.

21 Vaa nuna ka'an maa ñayii ja va'a ma te koteku kani i,
kovaa nú ma ko koto va'a maa i tnu'u ká'an i ma
chi maa tnu'u ká'an i ma sa'a ja kûu-ni i.

22 Suchi jaa ní'i ñasi'i ma
chi in ja vii ja va'a ni kuta'vi i,
vaa ni kunda'vi ini Su'si ma i,
te ni skuta'vi ya i ñasi'i i ma.

23 Ñayii kúnda'vi kúkee ma
chi ká'an vii ká'an va'a ká'an kuee i,
kovaa ñayii kúxiku ma
chi ndákone'e jatu ndákone'e kini i nuu ñayii ma.

24 Ñayii iyo in ñayii kétna'a ini ji'in i ma
chi vivii ka chindee tna'a i,
te iyo nuu kúu chi va'a-ka ka iyo i ji'in suchi ka
ketna'a ini ji'in i ma
sana in ñani maa i.

19 Va'a-ka visi kúnda'vi kúkee o ma
te ndimaa sa'a o ja va'a ja ndaa ma,
sana ja kava ndee xeen ini o ma
te ko kuu o in ñayii tnu'u ja ndimaa xnda'vi o ñayii ma.

2 Masu nde jiniñu'u nú ma kani va'a ini ñayii ma
te keja'a i sa'a i nawa ñu'u ini i ja sa'a i ma,
vaa nú ñama ñama-ni sa'a o sukan ñu'u ini o ma
chi masu kee va'a ja sa'a o ma.

3 Ñayii ndee xeen ini ma chi ja sukan kúu maa i ma,
te ñatuu kée va'a ndaka ja sa'a ja kúu i ma,
te ndákiti ini i te ndáxtekuechi i Su'si ma
ja kuechi ya kúu ja sukan ndó'o i ma.

4 Ñayii ni'i tna'a ma
chi úni kua'a xeen ñayii ka ketna'a ini ji'in i,
kovaa ñayii kúnda'vi kúkee ma
chi onde ñayii ka ketna'a ini ji'in i ma ka xndoo ña'a.

5 Ñayii ka kukanu ini ñayii ja ndakani ndaa i
 nawa ni jini i ma
 te ma ndaka'an ndaa i ma
 chi ma kaku maa i chi ndo'o neni i ja sukan sa'a i ma.
 Suni ñayii ká'an tnu'u ma
 chi masu yanduu ja onde ndo'o neni maa i.

6 Ñayii kúxiku ma te wa'a i nawa ka jiniñu'u ñayii ma
 chi ùni ndaka ñayii ma ka kuni ja jin ketna'a ini i
 ji'in ñayii xiku ma.

7 Nú ñayii kúnda'vi kúkee ma, te onde tna'a i ma
 ka saxiko ña'a,
 kuiti ka'vi-ka jin sa'a ña'a ñayii ka ketna'a ini ji'in i ma,
 vaa visi na kakan-ta'vi maa i nuu ñayii yukan ja
 jin chindee ña'a i,
 kovaa su'va jin kujika-ka i jin koo i.

8 Ñayii ni jaku'ni ini tnu'u ndichi ma te sa'a i sukan ká'an ma
 chi ja kútoo i maa i kúu ja ndí ini i ja koo va'a i ma.

9 Ñayii ñatuu ndakani ndaa nawa ni jini i ma
 chi ma kaku maa i chi onde ndo'o neni i ja sukan sa'a i ma,
 te suni ñayii játna ini ja ka'an tnu'u i ma
 chi masu yanduu ja onde ndo'o neni tna maa i ja
 sukan sa'a i ma.

10 Masu va'a-ni ja ñayii so'o xeen kaa ma,
 te ko ni'i ko tna'a i kua'a ja vii ja va'a ma,
 te ni masu va'a-ni ja ko tatnuni i nuu sa'ya tee ka ndanuu ma.

11 Ñayii ndichi te ndasa'a i kuenda ma
 chi kutu'va i ja kava kuee ini i,
 te jayiñu'u i kúu ja ni sakanu ini i
 ja u'vi ni sa'a ña'a in-ka ñayii ma.

12 Sukan kúu yu'u ndika'a ma
 sukan kúu rey ma nuna ndakiti ini de ma,
 kovaa nuna kunda'vi ini de ñayii ma
 chi sukan kúu ora núu yuyu xtnee ma,
 sukan na'a ja nda'vi ini de ma.

13 Tee neva'a sayii de ma te so'o xeen kaa i ma
chi sa'a i ja kendoo nda'vi kendoo kee ve'e de ma,
te tee neva'a ñasi'i de ja ndimaa kanaa ña'a ji'in yii ña ma
chi sukan kúu nuu jí'in ve'e ma te xtivi i ndatniñu ma,
sukan kúu ña.

14 Xu'un ma ji'in ve'e ma
chi ja nduta'vi tee ma nuu yuva de, nuu si'i de ma kúu,
kovaa ja ñasi'i de ma te in ña'a ndichi kúu ña ma
chi maa Su'si ma ni skuta'vi ña'a.

15 Ñayii kuxi ma chi játna ini i ja kusu xeen i,
te ja sukan kúu i ma chi ko kokon ko yichi i.

16 Ñayii kandija te sa'a i sukan ni tatnuni Su'si ma
chi kaku i nuu ja u'vi ma te koteku i,
kovaa ñayii saxiko tnu'u ni tatnuni Su'si ma
chi kúu i te skenaa i maa i.

17 Ja chíndee o ñayii nda'vi ma
chi kuenda tnu'u ja in ja wanuu o nuu Su'si ma kúu,
te maa ya ja kúu ya Iya Tátnuni ma
ndataa nuu o ja va'a ni sa'a o ma.

18 Ndaka'an-so'o ni'i ni nuu sa'ya ni ma
vitna ja iyo-ka i ja koniniso'o i tnu'u kuña'a ni ma,
te máko ko kasiyu'u ni ja u'vi sa'a i ma,
te ko kuu kuechi tna ni ja kúu i ma te skenaa i maa i ma.

19 Ñayii yachi-ni ndákiti ini i ma chi ndo'o neni maa i,
te nuna chindee o i ja na ya'a i nuu tnundo'o yukan ma,
masu va'a-ni ja sa'a o sukan ma
chi ja chindee o i ja na ndasa'a-ka tuku i
in-ka jichi ja u'vi ma kúu.

20 Ñayii kuan-ta'vi ja ka ndaka'an-so'o i nuu i ma
te ma ndakone'e xiko i ja sukan ni ka jiña'a ñayii ma
chi kutu'va i ja ko kuu i in ñayii ndichi.

21 Kua'a xeen ja jani ka'vi ini ñayii ma ja sa'a i,
kovaa yika-ni ja ja kúu ini maa Su'si ma kúu ja ko kuu.

22 Ja játna ini ñayii ma kúu ja ndaka o,
te kava va'a kava nda'vi ini o,
te va'a-ka ja ko kunda'vi ko kukee o
sana ja kava tnu'u o ma.

23 Ja koyu'u o Su'si ma te ma ko sa'a o ja u'vi ma
chi chindee ña'a i ja koteku o ni-kani ni-jika,
te maa ya sa'a ja kusu sii ini o te ndatatu o,
te ni-in tnundo'o ma kenda nuu iyo o ma.

24 Ñayii kuxi ma chi chúnee-nka tna i nda'a i nuu ko'o ma,
kovaa ni masu ndí ini i nawa ni ni'i i ma.

25 Suchi ñatuu ka jandetu nuu yuva i ma te kani de i ma
chi jin kuni jaku-ka i ma, te jin koyu'u i,
te ma jin sa'a-ka i ja u'vi ma,
vaa suchi ndichi ma chi ndaka ja na ndaka'an-so'o
o nuu i ma,
sani te jaku'ni ini i ja sa'a i ja va'a ma.

26 Suchi sakui'na yuva i te chúnee i si'i i ma ichi ma
chi ja kan-nuu xeen kúu ja sukan sa'a i ma,
vaa masu nde jiniñu'u ja sa'a ja kúu i ma.

27 Sa'ya maa ri, nuna saxiko ro tnu'u va'a ka
ka'an-so'o i nuu ro a
chi ma ni'i ini ro naxe ko kuu ro kivi ki'in o a.

28 Ñayii masu ndákani ndaa sukan ni jini i ja ni kuu ma,
ja sukan sa'a i ma chi ja jakundendee-ni i tee ka
ja'nde tniñu ma kúu,
te ja sukan sa'a i ma chi chisa'vi i ñayii ka sa'a ja u'vi ma,
te ka sa'a-ka maa ñayii ma ja u'vi ma.

29 Já iyo tu'va ja jin ndo'o jin neni ñayii ka jatna ini
ja ma jin ka'an ndaa i ma,
te suni já iyo tu'va yutnu xii
ja jin ndo'o jin neni ñayii inundee ini ma.

20 Ñayii ji'i ndixi ma chi ndúu ndee ini i te sa'a ndeva'a i kua'an i,
te kánaa i ji'in ndeva'a-ni ñayii ma.

Ñayii wa'a tnu'u ja sukan xnda'vi ña'a ndixi ma
chi masu jini-ka maa i nawa sa'a i.

²Nuna ndakiti ini rey ma
chi masu kaku maa ñayii ni sa'a ja ni ndakiti ini de ma,
vaa sukan ndúxeen ndika'a ma, sukan iyo de
ja kuu sa'a de.

³In jayiñu'u kúu nuu ñayii ñatuu játna ini
ja ndi tetna'a ndi tetna'a i jin ko kuu i ma,
kovaa ñayii ñatuu jáku'ni ini ma
chi ni masu kanda i chi ndeva'a-ni ora
chi skeja'a maa i ja kanaa i ji'in in-ka ñayii ma.

⁴Ñayii kuxi ma chi ñatuu ndáta'vi ndásaka i itu i ma
tiempu vijin ma,
te kivi kenda ja skee ñayii ma itu i ma,
te visi na ki'in maa i jin koto i itu i ma,
kovaa masu nawa ndani'i i.

⁵Sukan kúu ndute ñu'u in soko kunu ma,
sukan kuu ja jani ini ñayii ma ini anua i ma,
te ñayii ndichi ma
chi jakun-tnuni-ni ini i nawa kúni ñayii ma ka'an i ma.

⁶Kua'a xeen ñayii ka kuvixi i ja inuva'a ini i,
kovaa masu kuu kukanu ini o ni a in ñayii yukan.

⁷Ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi ni-in ja u'vi ñatuu sa'a i, te jika ndaa i ichi Su'si a,
te naka vii naka va'a ka kuu sa'ya ñayii ya'a,
vaa jin ndandikin i sukan ni ka yo sa'a yuva i ma.

⁸Ora jínkoo rey ma nuu ndákan de kuenda nuu ñayii ma
chi yika-ni ja nde'ya de ma,
te ka jikayata maa ñayii ka sa'a ja u'vi ma.

⁹Masu na in kuu ka'an:
“Iyo vii iyo ndoo ini anua sa, ñatuu kuiti na
kuechi sa.”

- 10 Ñayii ñukuun sa'a i ma
te masu chíkua'a ndaa i nawa xíko i ma
chi saxiko Su'si ma ja sukan sa'a i ma.
- 11 Onde in suchi luluu ma chi ja jini o sukan sa'a i ma,
te ndasa'a o kuenda na nde suchi ko kuu i,
nú suchi sa'a ja va'a xi suchi sa'a ja u'vi ko kuu i.
- 12 Su'si ma ni sa'a so'o o a sukan-va'a koniniso'o o,
te ni sa'a ya nduchinuu o a sukan-va'a konde'ya va'a o.
;Vivii kúu ja ni sa'a ya a!
- 13 Máko tnaa xeen ro ñuma'na nuu ro,
nú ña'a, te ko kunda'vi ko kukee ro,
su'va ko ndoto ne'e ro te koo kua'a ja kaa ro.
- 14 Ñayii jaan ma chi ndáa xeen i tnu'u ja ya'vi xeen
ja yikuu i jaan i ma,
kovaa nú já ni jaan i ma,
te kuvixi maa i ja ja va'a kúu te masu ya'vi ni wa'a i.
- 15 Ja va'a-ka kúu ñayii káji tnu'u va'a ká'an i ma
sana ja ñayii neva'a kua'a xeen oro
xi yuu vivii ka ndaa te ka ndeya'vi xeen ma.
- 16 Ñayii kúu nuu ñayii jikan yika ma
chi skenaa i onde su'nu i ma,
nú ma ndachunaa ñayii yukan ma.
- 17 Ñayii xnda'vi in-ka ñayii ma te ni'i i ja kaa ja ko'o i ma
chi visi jani ini i ja asi xeen jaa ma,
kovaa kenda kivi ja ndakokon ndayichi i.
- 18 Kuan-ta'vi o tnu'u va'a ká'an-so'o in-ka ñayii ma
te kani va'a ini o nawa sa'a o ma,
vaa nawa kúu ja tee ki'in jin kanaa de ji'in in-ka ñuu ma
chi xinañu'u-ka jakin tna'a va'a de naxe ki'in de ma
sukan-va'a kundee de ma.
- 19 Ñayii tnu'u ma chi masu kuu kukanu ini o i
chi ndi'i kuiti ndáxtuu i kua'an i ma,

chukan kúu ja masu kuu ketna'a ini o
ji'in ñayii masu kutu yu'u i ma.

²⁰ Ñayii ká'an u'vi ja kuu yuva i si'i i ma
chi masu na tnu'u kanu ini ja koo va'a i,
vaa koo maa i nuu nee ma-ni.

²¹ Ñayii masu na tnundo'o te ní'i kua'a i ja koneva'a i ma
chi ndaka maa ja neva'a i ma sa'a ja kenda kivi te ndanda'yu i.

²² Máko ku'un ini ni ja maa ni ndachunaa
nawa ni sa'a ndeva'a ña'a in-ka ñayii ma,
su'va kukanu ini ni Iya Tátununi ma,
te maa ya ndachunaa te koo va'a maa ni.

²³ Su'si Iya Tátununi ma chi saxiko ya ñayii ñatuu chíkua'a ndaa
nawa xíko i ma,
vaa masu játna ini ya ja xnda'vi tna'a o ma
te ma chikua'a ndaa o ma.

²⁴ Maa Su'si ma kúu iya já jini naxe ko kuu in in ñayii ma,
te ni-in ñayii ma masu kuu jaku'ni ini i
naxe iyo ja ko kuu ji'in ndi-in ndi-in o ma,
vaa maa in-ni Su'si ma kúu iya já jini ndi'i.

²⁵ Másu va'a-ni ja ka'an uun-ni o
te skuiso o nuu Su'si ma nawa sa'a o ma
te kuee-ka ma te ndakani ini o ja masu kundee o sa'a o ma.

²⁶ Rey tee ndichi ma chi sa'a siin de ñayii ka sa'a ja u'vi ma,
te xnaa de i sukan sa'a yoso mulinu ma triu ma ja vii jaxi i ma.

²⁷ Onde ini anua ñayii ma xtnuu Su'si ma ñu'u maa ya ma,
vaa maa ya chi jini ya nawa jani ini ñayii ma,
te masu nawa kuu kuyu'u nuu maa ya ma.

²⁸ Tnu'u nda'vi ini ma ji'in tnu'u ndaa tnu'u ndija ma
kúu ja chindee chítuu rey ma ja núkoo va'a de tátununi de ma.

²⁹ Jayiñu'u suchi jaa ma kúu tnu'u ndee tnu'u
ndatnu i ma, jani ini i,

te tee nija'nu ma chi jayiñu'u de kúu vixi xini de ma,
vaa ka jandetu-ka ñayii ma nuu de ma.

³⁰ Ja ka xndo'o ka xneni i ñayii sa'a ja u'vi ma ji'in yutnu xii ma
chi kuenda tnu'u ja jatatna kúu,
vaa sukan, te ndasa'a i kuenda te xndoo i ja u'vi sa'a i ma.

21 Sukan kundee jichi nuu jika ndute ma jasi i ndute ma
ja ma ki'in ya'a ki'in yukan de ma
onde kenda de nuu ki'in de ma,
sukan kúu Su'si Iya Tátununi ma ji'in rey ma,
vaa ñatuu wa'a ya tnu'u ja kani ini de ja ko sa'a de ja u'vi ma.

² Ndaka ja jani ini ñayii ma te sa'a i ma,
kua'a ja va'a kúu jani ini maa i,
kovaa maa Su'si ma kúu iya ndáka'an
nú ja va'a kúu xi ja u'vi kúu ja ñu'u ini i ja sa'a i ma.

³ Ja sa'a o ja va'a ma
te ku'un kaji ku'un va'a ini o ja kandija o ya ma
kúu ja játna ini Su'si ma,
sana ja ndakua'a o in kiti ka'mi o nuu ya.

⁴ Ñayii nde'ya kini in-ka ñayii ma
xi kuvixi maa i ja jani ini i ja maa i kúu-ka ma
xi jani ini i ja sa'a i ja u'vi ma,
chi ja sukan sa'a i ma chi jâ ni jiso kuechi i nuu Su'si ma.

⁵ Ñayii jakin tna'a vivii nawa jani ini i ja sa'a i ma
chi kee va'a ja jani ini i ja sa'a i ma,
kovaa ñayii ñatuu ndása'a kuenda i ma
chi jani yachi-ni ini i te sa'a i nde a kúni i ma,
kovaa ja sukan kúu i ma chi ndunda'vi ndukee i.

⁶ Ñayii ndimaa xnda'vi in-ka ñayii ma te ve kuxiku i ma
chi masu na'a-ni te ndi'i kuiti ja neva'a i ma naa,
sani te skenaa i maa i.

⁷ Ja u'vi ka sa'a maa ñayii ka játna ini
jin sa'a i ja u'vi ma nukun-tuu ña'a,
te jin skenaa maa i maa i,

kuechi ja ñatuu ni ka kuu ini maa i ja jin sa'a i
ja va'a ja ndaa ma.

⁸ Ja sa'a ja kúu ñayii sa'a ja u'vi ma
chi ndimaa ñu'u ini i ja xnda'vi i in-ka ñayii ma kúni i,
vaa ni a in ja va'a masu sa'a i,
kovaa ñayii iyo va'a nuu Su'si ma
chi ndimaa ja va'a ñu'u ini i ja sa'a i.

⁹ Ja va'a-ka kúu visi in ve'e nda'vi ve'e kee kúu
te koo maa in-ni o,
sana ja koo o in ve'e ka'nu ve'e va'a
ji'in in ña'a ndimaa kúni ña ja kanaa ña.

¹⁰ Ñayii sa'a ja u'vi ma chi yika ja ñu'u ini i kúu
ja sa'a i ja u'vi in-ka ñayii ma,
te ni masu nde kúnda'vi ini i ñayii yukan.

¹¹ Suchi ñatuu ka jandetu nuu yuva i ma te káni de i ma
chi jin kuni jaku-ka i ma te jin koyu'u i,
te ma jin sa'a-ka i ja u'vi ma,
vaa suchi ndichi ma chi ndaka ja na ndaka'an-so'lo
o nuu i ma,
sani te jaku'ni ini i ja sa'a i ja va'a ma.

¹² Su'si iya sa'a ndaa sa'a ndija ma
chi nde'ya nde'ya-ni ya ve'e ñayii ka sa'a ja u'vi ma,
te kua'a ya tnu'u te jin ndunda'vi jin ndukee maa i
ja kuechi ja sukan ka sa'a maa i ja u'vi ma.

¹³ Ñayii ñatuu nde ndí ini ja chindee i ñayii nda'vi ma
ora jikan-ta'vi ñayii yukan ja na chindee ña'a i ma
chi kenda ja jiniñu'u tna i na in chindee ña'a,
te masu na in kenda ja chindee ña'a i.

¹⁴ In ja masu ndetu ñayii ma, te sanaa sanaa-ni jin
skuta'vi ña'a i ma
chi visi ndákiti xeen ini maa i ora yukan,
kovaa ndusii ini xeen i ja sukan ni kuta'vi i in ja
masu ndetu i ma.

15 Ora ka ja'nde ndaa i tniñu ñayii ma
chi ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma chi kúsii ini xeen i,
kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma chi yu'u i,
vaa sani te skenaa i maa i.

16 Ñayii ñatuu ndása'a kuenda naxe ko kuu i in ñayii va'a ma
te kúneé kú-uun-ni maa i ma
chi ichi nuu kúu i te skenaa i maa i kua'an i.

17 Ñayii ñatuu nde ni'i tna'a i ma
te játna ini i ja va'a ja jaxiko asi ma ja chi'i i maa i ma
te játna ini i ja ko'o i ndixi ma te ndeva'a
ndekuu-ni kúu i ma
chi ni ma kuxiku maa i ja ko ni'i ko tna'a i.

18 Ñayii sa'a ja u'vi ma te xnda'vi i tna'a i ma
chi ndo'o neni maa i
sukan kúni i ja ndo'o neni ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma.

19 Ja va'a-ka kúu ja koo nda'vi koo kee o
in nuu ñatuu kuiti nawa iyo ma
sana ja koo o ji'in in ña'a kúneé kú-uun ma
te yachi xeen ndákiti ini ña ma.

20 Tee ñu'u kaji ñu'u va'a ini ma chi ve'e de ma
chi ñatuu nawa ja'ni ña'a i te vivii ka kuu de,
kovaa tee ñatuu ñu'u kaji ini ma chi ndi'i ja neva'a de ma
ndáxiko de te xnaa de kua'an de.

21 Kovaa ñayii ndúku ja koo va'a koo ndaa i nuu Su'si ma
te iyo tnu'u nda'vi ini i ma,
chi skuta'vi ña'a Su'si ma ja vii ja va'a ma,
te koo jayiñu'u i, te koteku kani i.

22 Ñayii ndichi ma chi kúndee i
nuu ñayii ka jani ini ja ka iyo tnu'u ndee tnu'u ndatnu i
ja ka jito va'a i ñuu i ma
te ka kukanu ini i ja masu na in kundee nuu i ma.

23 Ñayii jito va'a i yu'u i ma yaa i ma
ja ñatuu nde ká'an i tnu'u masu nde kuatniñu ma
chi iyo sii ini i,

vaa masu na nde kívi nduu kívi ni'ni i nuu
tnundo'o ma.

24 Ñayii kúvixi maa i ja maa i kúu-ka ma
chi kúneé kú-uun-ni maa i, vaa ñayii ndee ini kúu i.

25 Ñayii kuxi ma, ndíyo xeen ini i nawa ni'i i ja kaa i,
kovaa ñatuu kúu ini i ja satniñu i
visi na kúu maa i ja kuxi i ma.

26 Ka iyo ñayii ja nii nduu ma ka ndiyo ini i
ja jin ni'i i ja jin kuu maa i,
kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi sii ini-ni wa'a i nawa ka jiniñu'u ñayii
ka kunda'vi ka kukee ma.

27 Ja ka ndakua'a ñayii ka sa'a ja u'vi ma nuu Su'si ma
chi saxiko ya, vaa masu ka jani va'a ini i ja ka sa'a i ma.

28 Ñayii ká'an ja ni jini i nawa ni kuu ma
te masu ndija i ja ni jini i ma
chi masu na'a-ni te ni masu ni'i ini-ka i nawa ka'an i,
kovaa ñayii ni jini ndija ma
chi núkuiñi lili i ja ká'an i ma.

29 Ñayii sa'a so'o nuu Su'si ma
chi ndákiti ini i nawa ka ndaka'an-so'o i nuu i ma,
kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi ndása'a i kuenda te ndákaka va'a i nuu Su'si ma.

30 Tnu'u ndichi jani ini ñayii ma ja neva'a i ma
xi ja jani ini i ja maa i kúu-ka ma
chi ni masu kundee i nuu Su'si ma,

31 vaa onde caballu ma

chi visi iyo tu'va tna ti ja koso ña'a tee ki'in ja kanaa de ma,
kovaa maa Su'si ma kúu iya chindee ña'a sana
kuu kundee de ma.

Visi kiti ndee kúu ti, kovaa masu nawa kuu sa'a maa ti.

22 Ja va'a-ka kuu ja jin ka'an vii jin ka'an va'a ñayii ma ja kuu o
kuechi ja sa'a o ja va'a ja ndaa ma

sana ja koneva'a kua'a o xu'un
te ni-in ñayii ma masu jin kunimani nuu o.

²Ñayii xiku ma ji'in ñayii kúnda'vi ma, inuu-ni ka kuu i,
vaa nduu i ma chi maa Su'si ma ni sa'a ña'a.

³Ñayii ndichi ma chi nú jini i ja iyo yika i ma
chi su'va jikayata i,
kovaa ñayii ñatuu jáku'ni ini ma
chi yituu yine'e i
te onde ni'i maa i ja u'vi sa'a ja ndo'o neni i ma.

⁴Ñayii kaa vii kaa kuee ini ma te ñatuu kúvixi i ja maa i kúu-ka
vaa yu'u i Su'si ma vaa jini i ja iya ndákan kuenda kúu ya ma,
ja ndani'i ndatna'a i kúu ja ko ni'i ko tna'a i ja koneva'a i,
te koo jayiñu'u i, te koteku i ni-kani ni-jika,

⁵kovaa ichi kua'an ñayii sa'a ja u'vi ma
chi nanímaa tundo'o tnuneni kenda koo nuu i ma,
vaa jani ini i ja va'a-ni kúu ja sa'a i ma,
kovaa ndimaa ja skenaa i maa i kúu.

⁶Kaxtnu'u ni nuu sa'ya ni a ichi va'a káxtnu'u maa Su'si ma,
sukan-va'a kivi kuu nija'nu i ma te masu xndoo i ichi Su'si ma.

⁷Ñayii ka kuxiku ma chi ka tatnuni maa i nuu ñayii nda'vi ma,
te ñayii ka wanuu xu'un ma chi suni ka tatnuni maa i
nde a ka kuni i ja jin sa'a ñayii ni ka jikan-nuu xu'un nuu i ma.

⁸Ñayii sa'a ja u'vi in-ka ñayii ma
chi tna'a ja ni sa'a i ma ndani'i ndatna'a maa i,
te ndando'o ndaneni maa i,
te sukan, te xnaa ya ñayii ka sa'a ja u'vi ma.

⁹Ñayii va'a ini ma te kúnda'vi ini i ñayii nda'vi ma
te wa'a i ja kaa ñayii nda'vi ma
chi skuta'vi ya i ja va'a te ko ni'i ko tna'a i.

¹⁰Máko kuan-ta'vi ni ñayii ndee ini te so'o kaa i ma nuu iyo ni a,
sukan-va'a na naa maa ja u'vi ma te masu na in kanaa-ka,
te ni a ko skiti tna'a-ka ini i.

11 Ñayii játna ini ja koo vii koo luu ini anua i ma,
chi ja sukan vivii ká'an i ma, te ketna'a ini tee
kúu rey ma ji'in i.

12 Iya Tátununi ma chi jito ñukuun ya ñayii ndichi ma,
kovaa sákanuu sákani'ni ya ja jani ini ñayii tnu'u ma.

13 Ñayii kuxi ma chi ja ma satniñu i ma
chi ndúku yu'u i naxe kundee i ja ma satniñu i ma-ni,
te ká'an i:
“Vaa ichi ma iyo in ndika'a,
te kaa ña'a ti nuna ki'in o jin satniñu o.”

14 Ja ká'an ña'a kívi nduu ji'in tee ja masu yii ña kúu de ma
chi sukan kúu in soko kunu kunu kúu,
te tee kúndee ña xnda'vi ña ma
chi ndákiti ini Su'si ma nuu de naku kándija de ja ká'an ña ma.

15 Suchi jaa ma ûni ndikin tna'a xeen i
ji'in ja sa'a ndee ini i te sa'a so'o xeen i maa i,
kovaa nuna ndaka'an-so'o o nuu i te skonduu o
yutnu xii yata ka'a i
chi ndatnii i kuenda te ko kuu i in ñayii va'a.

16 Ñayii ndúku ja kuxiku i ma te sa'a ndeva'a i ñayii nda'vi ma
ji'in ñayii skuta'vi nawa neva'a i ma nuu ñayii xiku ma,
chi ja ndetu ña'a kúu ja ndunda'vi ndukee maa i.

17 Koniniso'o ñukuun ni ja ka ka'an ñayii inundichi ma
te ndasa'a ni kuenda ndaka ja káxtnu'u sa ya.

18 Chi ja va'a xeen ko kuu nuna tava'a ni ini anua ni a
te ndaka'án ni te kuu ndaka'an ni nuu ndaka-ka ñayii ma.

19 Vitna te ndákaxtnu'u sa nuu ni a,
sukan-va'a kukanu ini-ka ni Su'si o Iya Tátununi ma.

20 Saña chi oko uxi jichi tnu'u ndichi ya ni kaxtnu'u sa,
te ndímaa tnu'u va'a tnu'u kuatniñu o ka kuu,

21 sukan-va'a kutu'va ni tnu'u ndaa tnu'u ndichi
ni kaxtnu'u sa a,

te kuu kaxtnu'u ndaa ni nuu ñayii jin kakan-tnu'u ña'a ma.

- ²² Má sakui'na ni ñayii nda'vi ma
 te ni máko ka'an ndeva'a ni nuu ñayii ndó'o néni ma,
²³ vaa Iya Tátununi ma chi kúnda'vi ini ya ñayii nda'vi ma
 te iyo ya ji'in i te chindee ya i te kaku i,
 te ñayii sakui'na nuu ñayii nda'vi ma
 chi maa Su'si ma xnaa ndaka ja neva'a i ma.
²⁴ Máko ketna'a ini ni ji'in ñayii yachi xeen ndákiti ini i ma,
²⁵ nasa yukan te kutu'va ni sukan sa'a sukan kúu i ma,
 te sa'a i ja skenaa ni maa ni ja sukan sa'a ni ma.
²⁶ Máko ko kuu ni yunuu ñayii jikan-nuu ma
 te tavi i nuu in-ka ñayii ma,
²⁷ vaa nú ma ni'i ni ja ndakua'a ni ma
 chi onde jito kixi ni ma jin ndaxtandee i.
²⁸ Máko ndaxsama ni nuu ka nukuiñi yuu xe'ñu
 ni ka jani tna'a ni jana'a-ka ma.
²⁹ Ñayii satniñu va'a ma chi kuu i kunukuechi i nuu rey ma,
 te masu nuu ndeva'a-ni ñayii kunukuechi i.

23 Nú ni jinkoo ni nuu núkoo tee netniñu te tátununi-ka de ma
 ja kaa ni ji'in de xita,

te ndasa'a ni kuenda na in kúu ñayii núkoo ji'in ni ma.

² Te nú játna ini ni ja ûni kaa va'a xeen ni ma,
 kovaa masu sukan sa'a ni nuu tee tátununi ma,
 su'va vala-ni kaa ni.

³ Te máko ndiyo ini ni ndaka ja jaa ji'i tee tátununi ma,
 vaa ndaka ja jani de nuu ni ma
 chi ja jitotnuni-ni ña'a de kúu te xnda'vi ña'a de.

⁴ Te máko ndiyo ini ni ja ndaka koneva'a ni te kuxiku ni,
 su'va kava ndichi ni, te xstandiyo ni janitnuni yukan,

⁵ vaa kona'a ni ja ko ni'i ko tna'a o ma
 chi masu na nde jiniñu'u,

vaa nunuu-ni koneva'a o sani te kua'an maa i.

Sukan kuu ya'a tioko ma ja kúu ndáva ndáva-ni ti
 ndáa ti kua'an ti sani te ni masu kuni-ka o ti ma,
 sukan-ni kúu ja ko kuxiku o ma.

⁶ Máko jinkoo ni ji'in ñayii xii xeen kaa i ma,
 ni ko ndiyo ini ni nawa jaa i ma,

⁷ vaa masu ni-yu'u ni-ini i kúu, visi na ka'an i: “Kaa ko'o ni”,
 vaa maa i ma chi ndása'a ndi'i kuiti i kuenda

naxe ndeya'vi ndaka ja taa i ma,
⁸ te nuna kaa maa ni ma chi ndi'i kuiti nana ndo'o ni,
 te ndaka ja ni ka'an vii ni ka'an va'a ni ja kuu tee
 ni jaa ji'in ni xita ma, chi jin naa maa i-ni.

⁹ Te máko ko ndaka'an ko ndakachi ni nuu ñayii
 so'o xeen kaa i ma,
 vaa masu ke'en kuenda i chi su'va jakundee ña'a i
 ndaka tnu'u va'a tnu'u ndichi kuña'a ni ma.

¹⁰ Másu ko ndaxsama ni nuu ka nukuiñi yuu xe'ñu
 ja ni ka jani ñayii jana'a-ka ma,
 ni a ko ndake'en ni ta'vi suchi ni ka ji'i yuva ni ka ji'i si'i ma,
¹¹ vaa kona'a ni ja maa Su'si Iya Tátununi
 iya iyo tnu'u ndee tnu'u ndatnu ma
 kúu iya na'a naxe ka iyo suchi yukan,
 te masu kachi ya ja ko sa'a ndeva'a ni i,
 vaa ndakan ya kuenda nuu ni.

¹² Kona'a ini anua ni a tnu'u káxtnu'u Su'si ma,
 te ko ndasa'a ni kuenda naxe ká'an ma,
 te koniniso'o ñukuun ni ndaka tnu'u ndichi káxtnu'u ya ma.

¹³ Máko koyu'u ni ja ndaka'an-so'o ni nuu suchi jaa ma,
 vaa ja ke'en ni i ji'in yutnu xii ma chi masu kúu i,
¹⁴ su'va sa'a ni ja kaku anua i ma
 ja ma ki'in i nuu andeya ma te ndo'o neni i ma.

¹⁵ Sa'ya maa ri, nuna ko kuu ro ñayii ndichi ma
 chi ru'u ya chi kusii ini xeen tna ri,
¹⁶ vaa onde ini anua ri a koo sii ini,
 nú ndimaa tnu'u ndaa tnu'u va'a ká'an ro.

¹⁷ Máko ko kukueñu ini ro ja ka sa'a maa ñayii ma ja u'vi ma,
 su'va ku'un ku'un-ni ini ro ja koo va'a ro nuu Su'si ma,
 vaa iya ndákan kuenda kúu ya,
 te koyu'u ro ya vaa masu kachi ya,
¹⁸ vaa ro'o ma chi iyo in ja ndetu ka'nu kuiti ro,
 te masu yanduu ja ni'i ro ja va'a ndetu ro ma.

- ¹⁹ Sa'ya maa ri, ko kuu in ñayii ndichi, te ku'un
 kaji ku'un va'a ini ro,
 te ko kaka va'a ro ichi ndaa Su'si a.
- ²⁰ Máko kondikin tna'a ro ji'in ñayii ka ji'i ndixi ma,
 ni a ko kondikin tna'a ro ji'in ñayii ka jaa xeen kuñu ma,
- ²¹ vaa ñayii ji'i ndixi ma ji'in ñayii jaa xeen ma
 chi jin ndunda'vi jin ndukee i ja sukan ka sa'a ka kuu maa i ma,
 te ñayii kixi xeen ma chi kenda i ja kaa tu'u kaa
 te'nde-nka kone'nu i.
- ²² Koniniso'o ndaka tnu'u ká'an tnu'u káchi yuva
 ro ma ji'in si'i ro ma,
 te nú ve jin kuu nija'nu de ma te máko saxiko ro de.
- ²³ Ko ndi ini ja kutu'va-ka ro tnu'u ndaa tnu'u
 ndija maa Su'si ma
 ji'in tnu'u ndichi ma
 ji'in ja naxe ko sa'a ko kuu ro te koo va'a-ka ro nuu Su'si ma
 ji'in ja ni'i ini ro naxe ndasa'a ro kuenda
 nde a kúu ja va'a ma te ko sa'a ro ma
 te nde a kúu ja masu va'a ma te másu ko sa'a ro,
 te másu ko ndaxiko ro ndaka cha'a.
- ²⁴ Ja ndaa kúu ja kúsii ini xeen yuva suchi ndichi ma
 suchi sa'a ja va'a ja ndaa ma,
 vaa koo sii ini xeen de ji'in i.
- ²⁵ Suchi jaa, ku'un ini ro ja sa'a ro ja na koo sii ini yuva ro ma,
 te ku'un ini ro ja sa'a ro ja na koo sii ini si'i ro ma
 ña'a ni skaku ña'a te ni kenda va'a ro ñuu ñayivi a.
- ²⁶ Sa'ya maa ri, onde ini anua ro a kuan-ta'vi ja ká'an ri a,
 te másu ko ndunaa ro ichi káxtnu'u ri nuu ro a,
- ²⁷ vaa kona'a ro ja sukan kúu in nuu kunu kunu,
 sukan kúu ña'a kívi nduu ji'in ndi-in ndi-in tee ma,
 te sukan kúu in soko tuu tuu
 kúu ña'a masu ñasi'i maa ro kúu ña ma,
 te nú na in na kivi nduu ji'in ña ma chi skenaa i maa i,
- ²⁸ vaa sukan kúu ñayii sakui'na ma sukan kúu ña,
 vaa ndúku xeen ña naxe sa'a ña ja jin kuiso kuechi tee ma.
- ²⁹ ¿Te na in ko kuu ñayii ndo'o xeen
 ja kúxii ini i te ndakani xeen ini i ma, jani ini ro?
 ¿Na in tnana u'vi ma?

¿Na in kúu ñayii kanaa ma?

¿Na in kúu ñayii ka'an kuechi ma?

¿Na in tnákue'e ma?

¿Na in kúu ñayii kúndi'i nuu ma, jani ini ro?

³⁰ Ñayii ndó'o ndaka cha'a ma

chi ñayii ñatuu xndoo botella nuu ñu'u ndixi ma kúu i,
vaa ûni ndúku maa i ndixi ja ko'o i ma.

³¹ Máko konde'ya ni ndixi ma sukan asi jito i ma

xi sukan vii na'a i nuu ñu'u i nuu vasu ma,

vaa vita-ni kúu ora kée i kua'an i sukun ñayii ma,

³² kovaa sa'a i sukan sa'a in koo ma ora túu ti in ñayii ma
ja kívi venenu ti ma sani te kúu i ma.

Sukan sa'a ndixi ma ñayii ji'i ma,

³³ vaa ñayii ji'i ndixi ma chi ja ya'a ja yukan-ka nde'ya i,

te janitnuni i ma chi kúneé kú-uun-nka,

te masu ja kuatniñu jani ini i te ká'an ya'a ká'an yukan-nka i.

³⁴ Jini i ja kuenda tnu'u ja onde nuu ndute mar ma kixi i

xi onde in xini yutnu sukun kátuu i,

³⁵ te ká'an i:

“Ni ka xtnakue'e ña'a i, kovaa masu nde u'vi o,

te ni ka kani ña'a i, kovaa masu nde ni jinitnuni o,

te nuna ndakoo o,

sani te ki'in tuku o jin nduku o nawa ko'o o”, kúu i ká'an i.

24 Máko ko kukueñu ini ro ja ka kuu maa ñayii ka
sa'a ja u'vi ma,

te ni máko ndiyo ini ro ja kondikin tna'a ro ji'in i,

² vaa ini anua i ma chi nanimaa ja jin sakui'na i

xi jin sa'a ndeva'a i ka ñu'u ini i,

te ndímaa tnu'u ndeva'a ka ka'an i.

³ Ñayii ndichi ma chi jani va'a i ve'e i ma,

te ka iyo va'a ñayii ve'e i ma, vaa jini i nawa sa'a i ma,

⁴ vaa jini i naxe koo ini ve'e i ma,

te ndímaa ja vii ja va'a neva'a i ve'e i ma,

vaa ñu'u kaji ini i.

⁵ Ñayii ndichi ma chi ni'i-ka i tnu'u ndee tnu'u ndatnu

naxe ko sa'a ko kuu i ma,

vaa jini i te jáku'ni ini i nde a kúu ja va'a sa'a i ma,

⁶ vaa tee ki'in jin kanaa ji'in in-ka ñuu ma

chi onde kani vava'a ini de naxe sa'a de ma,
 sukan-va'a kundee de nuu ñuu kanaa ji'in de ma,
 te onde kakan-tnu'u de nuu tee ka jini-ka ma,
 te jin ka'an jin kachi tee ma nuu de ma,
 sana kundee de nuu ñayii kanaa ji'in de ma.

⁷Ñayii so'o te ndee ini i ma
 chi masu na tnu'u ndichi neva'a i ja ka'an i
 ora iyo nawa ka ndatnu'u tna'a ñayii ma in tnu'u kanuu ma,
 vaa masu ni'i ini maa i nawa ka'an i ma.

⁸Ñayii ñu'u ini ja sa'a i ja u'vi ma
 chi masu kua'a-ni kivi te ka jini ñayii ma
 ja masu ñayii sa'a ja va'a kúu ñayii yukan,
 vaa ndimaa ja u'vi ñu'u ini i ja sa'a i ma.

⁹Nanimaa ja u'vi ñu'u ini ñayii ndee ini ma
 ja sa'a i te jiso kuechi maa i,
 te ndaka ñayii ma, masu ka kunimani i nuu ñayii
 sa'a sukan ma.

¹⁰Ñayii xtaya ora kéndá kua'a tniñu nuu i ma
 chi ja ñatuu kaa ndee ini i kúu.

¹¹Nú ni jini ni ja iyo yika in ñayii ma
 ja ka iyo ñayii ka kuni ja jin ka'ni i ñayii yukan ma,
 te chindee ni i ja na kaku i ma, sukan-va'a ma kúu i,
¹²vaa visi na ka'an ni:

“Masu ni ka jini kuiti sa ja sukan ko kuu ma”,
 ¿jani ini ni ja masu jini iya jini nawa jani ini o ma
 te ma ndakan ya kuenda te ndachunaa ñayii ma
 nawa sa'a i ma?,

vaa nde'ya ya onde ini anua ni a, te jini ya ndaka,
 te ndataa ya nuu ndi-in ndi-in o ja va'a xi ja u'vi
 ni ka yo sa'a o ma.

¹³Sa'ya maa ri, skua'a-ka tnu'u ndichi ya te kuni ro
 ja ja va'a xeen kúu.

Sukan vixi jaa nduxi ñuñu ma, sukan kuni asi ro.

¹⁴Vaa tnu'u ndichi a chi ja va'a kúu i,
 vaa chíndee i anua o a,
 te nuna ndani'i o tnu'u ndichi a

chi iyo tnu'u kanu ini te masu na in xnaa ña'a,
te ni'i o ja ndetu o ma.

¹⁵ Máko ko kani ini ro ja u'vi ja kúu ñayii sa'a ja va'a ma,
ni a ko xnaa ro ve'e nuu iyo i ma,

¹⁶ vaa visi uja jichi na kotuu i, kovaa ndone'e ña'a Su'si ma,
kovaa ñayii ka sa'a ja u'vi ma chi jin kotuu i te
jin skenaa i maa i.

¹⁷ Te ni másu ko kutachi xeen ro nú ni jini ro
ja ndimaa skenaa ñayii ñatuu kúnimani nuu ro ma,

¹⁸ vaa Su'si ma chi masu játna ini ya ja sukan ko
sa'a ko kuu o ma,

vaa nuna kuni ya ja sukan sa'a o ñayii yukan
te su'va ndunda'vi ini ya i te masu ndakiti-ka ini ya nuu i.

¹⁹ Máko ndakiti ini ro nuu ñayii ka sa'a ja u'vi ma,
te ni másu ko kukueñu ini ro ja sukan ka sa'a i ma,

²⁰ vaa ñayii sa'a ja u'vi ma chi masu kee va'a i,
vaa sukan-ni ndá'va ñu'u ma, sukan-ni nda'va i.

²¹ Sa'ya maa ri, koyu'u Su'si o a ji'in tee kúu rey ma,
te máko kondikin tna'a ro ji'in ñayii so'o xeen ka ndaa ma,

²² vaa masu jin kunitnuni maa i,

sani te Su'si ma xi tee kúu rey ma jin xndo'o jin
xneni ñayii yukan,

te ni masu jini o nde a ko kuu tnundo'o jin ni'i jin tna'a maa i
ja sukan so'o ka ndaa i ma.

²³ Tnu'u ya'a ka ka'an tna ñayii ndichi ma:

Masu va'a-ni ja tee ja'nde tniñu ñayii ma,
te kuji'in de ji'in jaku ñayii kenda koo nuu de ma,
te ma ka'nde ndaa de tniñu in-ka ñayii ma.

²⁴ Vaa ñayii ká'an ja masu na kuechi ndiso ñayii
ni sa'a ja u'vi ma

chi masu va'a-ni ja sukan sa'a i ma,
te ndaka ñayii ñuu ma jin ka'an u'vi i ja kuu ñayii yukan,
te jin saxiko ña'a i.

²⁵ Kovaa tee ka ja'nde tniñu ma,
nuna jin xndo'o de ñayii ndiso kuechi ma

chi ke koo va'a-ka de,
vaa ndaka ñayii ma chi jin ka'an va'a i ja jin kuu de.

²⁶ Vaa ñayii ká'an tnu'u ndaa tnu'u ndija ma
chi jin kutoo xeen ña'a ñayii ma,
te onde jin chitu i yikinuu ñayii yukan ja sukan va'a ini i ma.

²⁷ Xinañu'u ndásatu'va ni ñu'ú ni ma ja chi'i ni tata itu ni ma,
te ndata'vi ndasaka ni te koo tu'va,
sani te kuu tetna'a ni sa'a ni ve'e ni ma.

²⁸ Másu ko ka'an ni ja kuu in-ka ñayii ma, nú ñatuu jini ni,
te máko ko kava tnu'u yu'u ni.

²⁹ Máko ko ka'an ni sa'a:
“Onde ndasa'a o ñayii yukan sukan ni sa'a ña'a i ma,
onde ndachunaa o te ndakuni i sukan ni sa'a ña'a i ma.”

³⁰ Ni ya'a sa itu ñayii kuxi ma ñayii ñatuu ndása'a kuenda ma,
³¹ te ni jini sa sukan ni ja'nu yi'i, ni ja'nu tnu-iñu
ni-ka'nu ini itu i ma,
te ni ndi'i yuu kúu koo yu'u itu i ma ni ndatnana.

³² Te ja sukan ni jini sa ma,
te ni jakin sa cuidado te ni tava'a va'a sa ini anua sa a,
vaa ni ndasa'a sa kuenda,

³³ ja nuna kani ini o ja ndatatu o nunuu-ni,
te ndachiyo'o o nda'a o te kusu o,

³⁴ chi kona'a o ja masu kua'a-ni,
te kenda tnu'u nda'vi tnu'u kee ma nuu o
sukan kéndá in tee ndiso xeen ja ka'ni ña'a de ma.

**Kani vava'a ini o sukan ko kuu o ñuu ñayivi ya, nasa
yukan, te ndatna'a o ja kan-nuu**

25 Cha'a ka kuu tnu'u ndichi Salomón ma
ja ni ka ndatee tee ka jinukuechi nuu Ezequías
tee ni yo kuu rey ñuu Judá ma.

² Jayiñu'u Su'si ma kúu ja ni sa'a ya ja ka iyo yu'u jaku-ka
ja masu ka jaku'ni ini o ma,

kovaa jayiñu'u tna rey ma kúu nú ndaka ndánduku de
 kua'an de
 sukan-va'a jaku'ni ini de ma.

³ Ja jani ini rey ma ini anua de ma
 chi masu na in jáku'ni ini, vaa yii xeen iyo,
 sukan kúu andivi ma xi onde ichi chii ñu'ú ya,
 vaa masu na in ndáni'i te ndaka'an naxe iyo.

⁴ Xtandiyo o ndaka ja tne'e ja masu nde jiniñu'u
 yi'i ne'un plata ma,
 te nduvii nduu nanimaa-nka i,
 te tee sa'a ndatniñu ka kuu plata ma
 chi ndasa'a de in ja ko kuu nanimaa plata ma.

⁵ Te suni sukan jín xtandiyo o ñayii ka sa'a ja u'vi ma
 nuu núkoo rey ma ja tátnuni de ma,
 sukan-va'a tátnuni va'a maa de.

⁶ Máko ko kani ini ni ja in tee kanuu tna kúu ni
 nú ni kenda ni nuu iyo rey ma,
 te ni a ko ndiyo ini ni ja koo ni
 nuu ka iyo ñayii ka ndanuu ma.

⁷ Va'a-ka ja maa ñayii kanuu ma na kana ña'a ja kaa ni
 te kunukoo ni nuu iyo i ma, sana ja jin ka'an i:
 “¿Nawa ndúku ni ja vee ni nuu iyo tee tátnuni ya?”,
 te kukan-nuu ni vaa ka nde'ya ña'a de ma.

⁸ Nú nawa ni jini ni ja ka sa'a ñayii ma,
 te máko ki'in kunu ni jin kua'a ni kuenda nuu tee ka netniñu ma,
 nasa yukan, te kenda in-ka ñayii te ka'an i ja suni ni jini tna i
 te ka'an i ja masu ja ndaa kúu ja ká'an ni ma,
 te ma ni'i ini-ka ni naxe sa'a ni te tna'a ni ja kan-nuu.

⁹ Nú na in nawa xtekuechi ña'a,
 te ndatnu'u ni ji'in maa in-ni ñayii yukan naxe kendoo ni,
 kovaa máko ndaxtuu ni
 nawa ni kukanu ini ña'a in-ka ñayii ma ja máko ka'an ni ma.

¹⁰ Vaa nuna ndaka'an ni ma te kuniso'o in-ka ñayii ma,
 te ndaka'an i nuu ndaka-ka ñayii ma sukan sa'a
 sukan kúu ni ma,
 chi ndatna'a ni ja kan-nuu, te ni masu naa chukan.

- 11 Ja ka'an o in tnu'u ndaa tnu'u kuatniñu ma
 maa ora jiniñu'u ñayii ma,
 chi sukan kúu in nde'ya manzana ñutuu nanimaa oro
 te yoxtnee i in nuu ko'o nanimaa plata kúu.
- 12 Sukan kúu in xe'e nanimaa oro xi in siki sukun nanimaa oro,
 sukan kúu ja ndáka'an-so'o ñayii ndichi ma
 nuu ñayii niniso'o ñukuun ma.
- 13 Ñayii ûni sa'a nawa ni kukanu ini ña'a in-ka
 ñayii ma ja sa'a i ma
 chi ûni sa'a i ja ndátatu ñayii ni tetniñu ña'a
 ja ki'in i jin kaxtnu'u i nuu in-ka ñayii ma,
 vaa ûni sa'a ndija i ma.
 Te sukan kúu ndute vijin vijin ni'i o ja ko'o o ora i'ni xeen ma,
 sukan kúu ñayii sa'a ja ni tatnuni jito'o i ma.
- 14 Te sukan kúu viko tachi ma ja iyo i te masu na savi kúun ma,
 sukan-ni kúu ñayii ká'an ja ñayii va'a ini kúu i ma
 te onde skuiso i ja kua'a i nawa jiniñu'u ñayii nda'vi-ka ma
 kovaa ni masu nde wa'a i ma.
- 15 Ja ka'an kuee o nuu tee netniñu ma
 chi sa'a i ja ma ndakiti ini de
 te kuu kunda'vi ini ña'a de nawa jikan o ma.
- 16 Nú ni ni'i ni nduxi ma, te máko kaa xen-xeen ni,
 vaa nú ña'a, te kana ndo'o ni ja kuechi ja ni jaa xeen ni ma.
- 17 Nú ki'in ni jin koto ni ñayii ka ketna'a ini ji'in ni ma,
 kovaa masu nuu-ni nuu-ni ko ki'in ni,
 nasa yukan, te kuñaña ña'a i te ndakiti ini i nuu ni.
- 18 Kuenda kúu yuchi ma xi in martillu xi in flecha,
 sukan kúu ñayii ká'an tnu'u in nuu te'nde tniñu ma.
- 19 Ora kúxii kúnda'vi ini o ja ndó'o néni o ma
 te kukanu ini o in ñayii masu va'a ini i ma
 te ke'en su'va ña'a i ma,
 chi kuenda tnu'u ja kúu in ñayii jika cojo
 xi in ñayii yikuu jaa xita te u'vi nu'u i ma,
 sukan kúu ja kukanu ini o ñayii yukan.
- 20 Ja kata o yaa nuu ñayii kúxii ini ma,

chi kuenda tnu'u ja chíso o ndute iya in nuu ni
 tnakue'e i ma kúu,
 xi kuenda tnu'u ja xtavichi o i ora vijin xen-xeen ma kúu.

21 Te nú ñayii ñatuu kétna'a ini ji'in ni ma, te kokon i,
 te kua'a ni ja kaa i,
 te nú yichi i, te kua'a ni ndute ko'o i,
 22 te ja sa'a ni sukan ma chi sa'a ni ja ndakukan-nuu xeen maa i,
 te maa Su'si ma ndachindee ña'a ndaka ja sa'a ni ma.
 23 Ora yi'i tachi ma ichi ninu ma te sa'a i ja kúun savi ma,
 te sukan kúu ji'in ñayii nde'ya kini ña'a ma,
 vaa sani te ká'an kini ká'an ndeva'a i nuu o ma.

24 Va'a-ka ja visi titi'i na koo o in ve'e yoxtnee onde xini ve'e ma
 sana ja koo o in ve'e ka'nu ji'in in ña'a ndimaa
 ndónnda ña nuu o ma.

25 Sukan sa'a ndute vijin vijin iyo ma nuna ni'i o de
 ja ko'o o de ora yichi xen-xeen o ma,
 sukan kúu tnu'u jiniso'o o ja ka iyo vii ka iyo va'a tna'a o
 ñayii ka iyo in-ka ñuu onde jika ma.

26 Sukan kuu nuu tóo ndute tiñu'u xi nuu ñu'u ndute tne'e ma,
 sukan kúu ñayii masu na kuechi nkuu ma,
 te ja jiniso'o i sukan ká'an ñayii sa'a ja u'vi ma,
 te jákondee i sa'a tna i ja u'vi ma.

27 Masu va'a ja kaa xeen o nduxi ma,
 te ni masu ja va'a kúu ja ndaka'an o
 ja in jayiñu'u kúu ja ni sa'a maa o ma.

28 Sukan kúu in ñuu ja masu nawa ndesi va'a ña'a ma,
 sukan kúu in ñayii ñatuu kúu tatnuni nuu maa i
 sukan-va'a ma sa'a i ni-in ja u'vi ma.

26 Masu va'a-ni ja kuun yu'va tiempu jite viyu ma,
 te ni masu va'a-ni ja kuun savi tiempu iyo ja
 ndaxtutu o itu o ma,
 vaa ndi'i xtivi savi ma,
 te suni sukan kúu ji'in ñayii ndee xeen ini i ma,
 masu iyo i ja koo jayiñu'u i ma.

²Sukan kúu in lasaa kiti ni ski'in maa ti ma,
 xi sukan kúu in lasaa ja ndimaa ndava ndava-ni
 ti ichi andivi ma
 te ñatuu nde jinkuiñi ti ma,
 sukan másu kenda ja kaki'i ñayii sa'a ja va'a ma
 ja u'vi ká'an in-ka ñayii ma ja kuu i ma.

³Ka yinda'a o yutnu xii ma ja kua'a o caballu ma,
 te ku'ni o yu'u burru ma sana jaku'ni ini ti ma,
 te suni sukan yutnu xii ma chi ja ke'en o yata ñayii
 ndee ini ma kúu.

⁴Ñayii so'o kaa i ma chi visi ká'an neé ká'an uun i nuu o ma,
 kovaa máko ndakone'e o nuu i sukan ká'an maa i ma.
 Nú ña'a te ko kuu tna o sukan kúu i ma.

⁵Ñayii so'o kaa i ma chi ora ká'an neé ká'an uun i nuu o ma,
 te ndákone'e o nuu i sukan ká'an maa i ma,
 sukan-va'a na ndasa'a i kuenda ja ká'an i ma
 te máko kani ini i ja in ñayii ndichi kúu i ja sukan jani ini i ma.

⁶Ja kukanu ini o ñayii ndee xeen ini ma
 te tetniñu o i ja ki'in i jin xsia'a i in xesoo
 chi kuenda tnu'u ja ni ja'nde o ja'a o ma
 te ndo'o neni o ja u'vi ma kúu.

⁷Sukan kúu ja'a ñayii ma ja ñatuu ka kanda ma
 te masu nde kúu kaka i ma,
 sukan ka kuu tnu'u ndichi ká'an suchi ñatuu
 ndása'a kuenda ma,
 vaa masu jin kandija ñayii ma sukan ká'an i ma.

⁸Ja chíñu'u o ñayii ndee ini te so'o xeen kaa i ma
 chi kuenda tnu'u ja ni ju'ni o in yuu nuu yo'o nchuu ma
 te skuita nuu o kúni o ma kúu.

⁹Tnu'u ndichi ká'an ñayii ndee ini ma
 chi ni masu nde jáku'ni ini maa i,
 sukan kúu in tee ndajini ja ni masu jinitnuni maa de
 ja ni jiso nda'a de ma iñu ma, sukan-ni kúu i.

- 10 Sukan kúu in tee yinda'a kuji de ma
 ja xtnakue'e de ndeva'a-ni ñayii ní'i de ma,
 sukan kúu ñayii ni nduku tee ndee ini ma
 ja kunukuechi de nuu i ma.
- 11 Sukan kúu la-ina ma ja ndákaa ti ja ni kana ndo'o ti ma,
 sukan kúu ñayii ndee ini ja ndátnii tuku i ichi u'vi ma,
 te vitna ja já ni kundee i ja ni xndoo i ichi u'vi
 yukan ma nkuu.
- 12 Iyo ñayii jani ini ja ndaka ja ká'an i ma te ndimaa
 ja va'a ka kuu
 te in ñayii ndichi kúu i jani ini maa i,
 kovaa ja ndaa kúu ja onde ñayii ndee ini ma
 chi iyo-ka tnu'u kanu ini ja ndachu'un ini i te kee va'a i
 sana ñayii jani ini ja ñayii ndichi kúu i ma.
- 13 Sa'a ká'an ñayii kuxi ma:
 “Iyo in ndika'a ichi ma te kua'an vee ti kúu ti,
 va'a-ka ma ki'in o jin satniñu o,
 nú ña'a te ka'ni ña'a ti”, kúu i ká'an i.
- 14 Sukan koyava yutnu ye'e ma
 sukan-ni ndákokava ndákokuiñi kuxi ma nuu jito kixi i ma.
- 15 Vaa ñayii kuxi ma chi xtnii i xita i ma nuu ko'o i ma,
 te onde ja ndone'e i nda'a i ma ja chi'i i yu'u i ma ku-kuxi i.
- 16 Ñayii kuxi ma chi jani ini i ja maa i jini-ka
 sana uja-ka ñayii inundichi ndija ma
 ja kuu jin ndaka'an-so'o i nuu suchi kuxi ma.
- 17 Ñayii jika i kua'an i ma te ni kivi nduu i
 nuu ka iyo ñayii ka kanaa ma
 chi kuenda tnu'u ja kúu ñayii tñii so'o la-ina ma kúu i.
- 18 Sukan kúu ñayii ni nduneé kuiti maa i te kani i flecha i ma
 vaa úni ñu'u ini i ja ka'ni i ñayii ma,
- 19 sukan kúu ñayii xnda'vi ñayii ma sani te jiña'a tuku i
 ja ká'an ñanka-ni i kúu ja ni jiña'a i ma.

²⁰Nú ñatuu na tutnu-ka ñu'u nuu ñu'u ma chi ndá'va maa i,
te sukan kúu tna nú ñatuu ka nduku-ka ñayii cuentu ma
chi ñatuu na in kánaa-ka.

²¹Nú ñu'u tikayi ma chi ñu'u ñu'u-ni ñu'u ma,
te nuna ndatnaa o tutnu ma chi sani te ndandu'va
vava'a ñu'u ma,
te suni sukan kúu tna ñayii játna ini ja kanaa kanaa-ni i ma
chi nuu-ni nuu-ni sa'a i ja ka kanaa ñayii ma.

²²Ñayii ká'an tnu'u ma xi ndúku i cuentu ma
chi kuenda tnu'u ja in ja asi xeen jaa
te kenda i onde ini anua ñayii ma,

sukan ka kuu tnu'u ká'an i ma,

²³te sukan kúu in kisi ñu'ú

ja vivii ni ndaskuchi i ji'in plata ma

te vivii ni nduu ichi yika i ma,

sukan kúu ñayii vivii ká'an i ma,

kovaa ini anua i ma chi nanimaa ja u'vi ñu'u.

²⁴Vaa ñayii kiti ini nuu in-ka ñayii ma

chi ora ká'an i ma chi sa'a i tnu'u ja masu ndákiti ini i,

kovaa ini anua i ma chi jani ini i naxe sa'a u'vi i ñayii yukan.

²⁵Visi na'a ja ja ká'an i ma ja va'a kúu,

kovaa ja jani ini i ma

chi nanimaa ja u'vi kúu ja ñu'u ini i ja sa'a i ma.

²⁶Visi na nduku i naxe chu'u i tna'a ja u'vi ñu'u ini i ma,

kovaa ndaka ndatuu, te ndaka ñayii ma jin kuni.

²⁷Ñayii jate in yavi sukan-va'a kêe in-ka ñayii ma

chi maa i ndêe nuu ni jate i ma,

te ñayii skana in yuu ja xnduva i in-ka ñayii kúni i ma,

chi maa i ndaxnduva ña'a yuu ma.

²⁸Ñayii tnu'u ma chi sa'a u'vi i ñayii xnda'vi i ma,

te suni sukan kúu ñayii sa'a tnu'u ja ká'an vivii i ma

chi sa'a u'vi i ndaka ñayii ka jiniso'o sukan ká'an i ma.

27 Máko kuvixi ni ja nde a jani ini ni ja sa'a ni yutnee ma,
vaa ni masu jini ni naxe ko kuu yutnee ma,

²te ni a ko ndachiñu'u ni maa ni

te ko ka'an ni ja ja va'a kúu ja sa'a ni ma.

Ña'a, chi su'va kondetu ni ja in-ka ñayii ma,

te na jin ndaka'an maa i ja va'a ni sa'a ni ma
te koo jayiñu'u ni.

³Yuu ma ji'in ñuti ma inupee xeen te tnundo'o
xeen ja kondiso o,
kovaa tnundo'o xeen-ka ja kanda o kondiso o
ja ndákiti ini ñayii ndee ini ma.

⁴Ja ndákiti ini ñayii ndee xeen ini ma
chi ûni sa'a ndeva'a ña'a i,
kovaa ja kúkueñu ini ñayii ma
chi ka'vi xeen-ka sa'a ña'a i.

⁵Va'a-ka ja na ndaka'an-so'o o nuu ñayii
iyo in ja masu va'a-ni ni sa'a i ma,
sana ja nú kutoo ndija o in ñayii,
te ma ka'an o te kendoo yu'u ja sukan kutoo o i ma.

⁶Kuu jin kandija o tnu'u ka'an-so'o in ñayii ketna'a
ini ji'in o ma,
visi tnu'u ka'an i ma sa'a ja tná-u'vi ini o.
Kovaa in ñayii ñatuu kunimani nuu o ma
chi máko jin kukanu ini o nawa ka'an i ma,
visi chítu chítu i yikinuu o ma.

⁷Ñayii já ni ndutu chii i ma
chi visi nduxi na kua'a o ja kaa i, kovaa masu
kuan-ta'vi-ka i,
kovaa ñayii kokon ma
chi visi uwa ja iyo ja kaa i ma chi ûni kuni asi xeen i.

⁸Tee xndoo ve'e de ma
chi sukan kúu in lasaa kiti ni xndoo taka ti ma, sukan kúu de.

⁹Ndute jáxiko asi ma chi sa'a i ja ndúsii ini anua o a,
te ja ká'an-so'o ñayii kétna'a ini ji'in o ma
chi sa'a i ja ndúsii ini tna o.

¹⁰Máko ndunaa ro ñayii kétna'a ini ji'in ro ma
ni ñayii kétna'a ini ji'in yuva ro ma,
te nuna kenda tnundo'o ve'e ro ma
te máko ki'in ro onde ve'e ku'va ro xi ve'e ñani ro ma

ja ka iyo i onde jika-ka ma,
chi va'a-ka ja ki'in ro ve'e ñayii iyo yatni ji'in ro ma,
sukan-va'a ñama-ka jin chindee ña'a i.

¹¹ Sa'ya maa ri, ko kuu in ñayii ndichi,
vaa sukan, te koo sii ini ini anua ri a,
te ñatuu koyu'u ri ja ka'an ri nuu ñayii ka saxiko ña'a ma
te ka ka'an i tnu'u ri ma.

¹² Ñayii ndichi ma
chi nú ni jini i ja iyo yika i ma chi jikayata i,
kovaa ñayii ñatuu ndása'a kuenda ma
chi yituu yine'e maa i ma onde ndo'o maa i ja u'vi ma.

¹³ Onde su'nu ñayii kúu nuu ñayii ni jikan yika ma ke'en ni,
sukan-va'a koo tnu'u kanu ini ni ja ndachunaa i nuu ni.

¹⁴ Nuna ko kayu'u-yu'u o xtnee ne'e ma ora ndikin-ka ma
ja kua'a o nchuxi nuu ñayii iyo yatni ji'in o ma
chi sa'a o ja ndakiti ini i, vaa ne'e-ka kúu ma.

¹⁵ Ña'a ndimaa kúni ja kanaa kanaa-ni ña ji'in o ma
chi sukan kúu xini ve'e ji'in ora kúun savi ma, sukan kúu ña,
¹⁶ te tee kúni ja sunkani de ña ja máko ko kuu-ka ña sukan ma
chi sukan kúu in tee ja kúni de ja sunkani de
ja máko ki'i-ka tachi ma,
xi sukan kúu tee kúni ja sunkani de ji'in nda'a de ma
aceite jika ma,
sukan kúu de.

¹⁷ Kaa ma chi ndi-tna'a kaa i ma,
te kúu ka ndene'e tna'a i nuu i te ka nduxeen i,
te suni sukan ka kuu tna ñayii ma,
vaa ja ka nde'ya i sukan sa'a in-ka ñayii ma,
te ka kutu'va i sukan jin sa'a tna maa i ja va'a ma.

¹⁸ Ñayii jito tnu nde'ya higo ma chi kaa i higo kuun ma,
te ñayii jito va'a nawa ni xndoo tee kúu jito'o i ma
nuu nda'a i ma
chi ndachiñu'u ña'a jito'o i ma ja vava'a ni sa'a i ma.

19 Nuna koto nuu o nuu ndute ma chi ndakuni o nuu o a,
te ja sukan jani ka'vi ini ñayii ma
te ndása'a o kuenda nú ñayii va'a kúu i xi ña'a.

20 Ñu'ú ka yinee ndiyi ma chi ni ñatuu chitu
vaa ndetu ndetu-ni i na in na kúu te kenda i ma,
te sukan kuiti kúu ñayii ndiyo ini ma,
vaa ndimaa ndúku ndúku-ni i nawa koneva'a-ka i.

21 Ja kuni o nú nanimaa oro xi plata kúu ma
chi nini ja chunee o i nuu ñu'u ma,
te sukan kúu ji'in ñayii ma,
vaa ora ká'an vii ká'an va'a in-ka ñayii ma ja kuu i ma,
te nú ñatuu kuvixi i ja sukan ká'an ñayii ma ja kuu i ma
chi sani te jini o ja ja ndaa ndija ja ñayii va'a ini kúu i.

22 Ñayii ndee xeen ini i ma te játna ini i ja sa'a so'o i ma,
visi na xndo'o xneni xen-xeen o i, kovaa ni masu
jaku'ni ini maa i.

23 Ko koto va'a ni ndikachi ni a ji'in ndixi'yu ni a,
te ûni ku'un ini ni ja ko koto va'a ni kiti
ni kunda'a ni ja ko koto ni ma,

24 vaa ndaka ja koneva'a o ma visi na kuxiku xeen o ma
chi masu sukan-ni koneva'a o ni-kani ni-jika,
te ni a tee tátununi te neva'a de tnu'u ndee tnu'u ndatnu ma,
másu sukan-ni jin koo tnu'u ndee tnu'u ndatnu sa'ya tata de ma
ja jin tatnuni tna i ni-kani ni-jika.

25 Kénda kivi ja nána kuii ma te vivii ndúkuii
te suni nána tna yi'i yuku ma, te ní'i o ja ka'nde o.

26 Te kivi yukan,
te ndasete ni ndikachi ni ma te sa'a ni sa'ma kone'nu ni,
te xiko ni ndixi'yu ni ma te kuu ndakuaan ni in-ka
ñu'u koneva'a ni.

27 Te koo kua'a lechi ndixi'yu ni ma
ja jin ko'o ni ji'in sa'ya ni ma ji'in ñayii ka
satniñu ve'e ni ma,
sukan-va'a jin koo ndee jin koo ndatnu ni.

Ñayii sa'a ja u'vi ma chi ndani'i ndatna'a maa i ja u'vi sa'a i ma

28 Ñayii sa'a ja u'vi ma chi yu'u xen-xeen i te jinu i kua'an i,
vaa jani ini i ja ndimaa ka iyo ñayii ka sondikin ña'a,
kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma masu nawa yu'u i,
sukan kúu ndika'a ma sukan kúu i,
vaa kúkanu ini i ja masu na in kundee nuu i.

²Ñuu nuu ñatuu ka ketna'a ini ñayii ka iyo ma
chi ka kukua'a tee ka ka'an ja suu de ka tatnuni,
kovaa ñuu nuu iyo in tee netniñu ja kúu de tee ndichi ma,
chi vivii ka ketna'a ini ndaka ñayii ma, te iyo va'a ñuu yukan.

³Tee netniñu in ñuu ma te sa'a ndeva'a de ñayii
ka kunda'vi ma
chi sukan kúu savi xeen kúun ma te xnaa ndute ma
itu iyo viyu ma,
sukan kúu tee ya'a.

⁴Ñayii ñatuu kándija sukan ká'an
tnu'u ni kaxtnu'u Su'si ma nuu Moisés ma
chi jani ini i ja in jayiñu'u xeen kúu
ja ka sa'a ñayii ka sa'a ja u'vi ma,
kovaa ñayii kándija te sa'a i sukan ká'an tnu'u Su'si ma
chi su'va jasi ndee i nuu ñayii ka sa'a ja u'vi ma
sukan-va'a má jin sa'a-ka i ja u'vi ma.

⁵Ñayii ndee ini ma te so'o xeen kaa i ma
chi ñatuu jaku'ni ini i tnu'u va'a tnu'u ndaa ma,
kovaa ñayii ka ndanduku Su'si ma
chi ka jaku'ni ini i ndaka.

⁶Ja va'a-ka kúu ñayii nda'vi ma ja ndimaa jani va'a ini i
te ñatuu nde xnda'vi i in-ka ñayii ma
sana ñayii kúxiku ma te ndee xeen ini i te so'o kaa i ma.

⁷Sa'ya o suchi kándija te sa'a i sukan ká'an tnu'u Su'si a
chi suchi ndichi kúu i,
kovaa suchi ndikin tna'a ji'in ñayii ka ndi ini
yika-ni ja jin kaa jin ko'o i ma-ni
chi ja kan-yu'u ja kan-nuu wa'a i yuva i ma.

⁸ Ñayii wanuu xu'un i ma
 te ndimaa ké'en ya'vi-ka i sa'ya xu'un i ma
 chi ndaka ja ni'i i ma
 chi satu'va i ja nduu kuenda ñayii kúnda'vi ini
 ñayii nda'vi ma.

⁹ Ñayii ñatuu niniso'o-ka tnu'u Su'si ma
 te ñatuu kúni-ka i ja sa'a i sukan ká'an ma
 chi Su'si ma chi suni masu koniniso'o kuiti ya
 ja jikan-ta'vi i ma.

¹⁰ Ñayii sa'a ja u'vi ma te ska'an i ñayii ka sa'a
 ja va'a ja ndaa ma
 ja jin sa'a tna i ja u'vi ma
 chi su'va maa i ndando'o ndaneni
 sukan kúni i ja ndo'o in-ka ñayii ma.
 Kovaa ñayii ndimaa sa'a ja va'a ja ndaa ma
 chi ja vii ja va'a kuta'vi i.

¹¹ Ñayii kúxiku ma chi jani ini i ja ñayii ndichi xeen kúu i,
 kovaa nuna kototnuni ña'a ñayii kúnda'vi-ka ma
 te kuni maa i ja masu nawa jini kuiti ñayii kúxiku ma.

¹² Nú ka kundee ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma
 chi ndaka ñayii ka kutachi,
 kovaa ora ka kundee ñayii ka sa'a ja u'vi ma
 chi ndaka ñayii ma ka chu'u,
 vaa ñatuu ka jini i naxe jin ndo'o jin neni i
 ja kuechi ñayii ka sa'a ja u'vi ma.

¹³ Ñayii ñatuu ndáka'an ja u'vi ni sa'a i ma nuu Su'si ma
 ja ndasakanu ini ña'a ya ma
 chi masu kee va'a i,
 kovaa ñayii ndáka'an ndákachi ja u'vi ni sa'a i ma nuu Su'si ma
 te ndákani ndáka'vi ini i te xndoo i ichi u'vi ni yo jika i ma
 chi sakanu ini ña'a Su'si ma.

¹⁴ Naka vii naka va'a kúu ñayii ndimaa jito va'a i maa i
 te ñatuu sa'a i ja u'vi ma vaa yu'u i Su'si ma,
 kovaa ñayii ndee xeen ini ma chi ja u'vi ma-ni ndetu ña'a.

¹⁵ Sukan kúu oso ma xi ndika'a ma ora ka kokon ti ma,
sukan kúu tee netniñu in ñuu nuu ka kunda'vi ñayii ma,
ja ndimaa sa'a de ja u'vi ja ñatuu játna ini Su'si ma.

¹⁶ Tee kúu gobiernu ñatuu jáku'ni ini ma
chi sakui'na de ja kúu kuenda ñayii ñuu ma,
kovaa tee ñatuu játna ini ja ko ndiyo ini de ja kuu maa de ma
chi koteku kani de.

¹⁷ Ñayii ni ja'ni in ndiyi ma
chi ndimaa kunu ya'a kunu yukan-ni i kua'an i,
te ni ma ndatatu i onde kúu i ma.
Chukan kúu ja máko chindee o i.

¹⁸ Ñayii ñu'u kaji ñu'u va'a ini ma te sa'a i ja va'a ma
chi kaku i nuu ja u'vi ma,
kovaa ñayii so'o xeen kaa te sa'a ndeva'a i in-ka ñayii ma
chi sanaa sanaa-ni kotuu i te skenaa i maa i
sukan ni kuni i ja ndo'o neni in-ka ñayii ma.

¹⁹ Ñayii satniñu itu i ma chi ndimaa koo ja kaa i,
kovaa ñayii ndikin tna'a ji'in ñayii kuxi ma
chi ja ndetu ña'a kúu ja ko kunda'vi ko kukee i.

²⁰ Ñayii iyo va'a iyo ndaa nuu Su'si ma chi kuta'vi i
kua'a ja va'a,
kovaa ñayii ñu'u ini ja ni'i i kua'a xu'un te kuxiku i ma
chi masu kaku maa i ja ndo'o neni i.

²¹ Ñatuu va'a ja ma ka'nde ndaa o tniñu ñayii ma
te kuji'in o ji'in in i ma,
vaa ka iyo ñayii ja visi ja vala ti'i-ni xita tila ma,
te ûni ka xiko i maa i te ka jiso kuechi i.

²² Ñayii kueñu ini ma
chi yika-ni ja ñu'u ini i kúu ja na kuxiku i,
kovaa masu ndasa'a maa i kuenda ja ichi
ko kunda'vi ko kukee i ma kua'an i.

²³ Ñayii ndáka'an-so'o nuu in-ka ñayii ma chi visi kuee-ka ma
chi jin ndaka'an vii jin ndaka'an va'a ñayii ma ja kuu i,

kovaa masu sukan ko kuu
 ji'in ñayii yika-ni ja ka'an i tnu'u vii tnu'u luu
 ja kuu in-ka ñayii ma te masu ndija i ma.

24 Suchi sakui'na xu'un yuva i ma xi sakui'na i xu'un si'i i ma
 te ká'an i ja masu ja u'vi kúu ja sa'a i ma
 chi inuu-ni kúu i ji'in ñayii ka sakui'na te ka xnaa i
 kuan koo i ma.

25 Ñayii kueñu ini ma chi sa'a i ja jin kanaa ñayii ma,
 kovaa ñayii kúkanu ini Su'si ma
 chi sa'a maa Su'si Iya Tátunni ma ja ko ni'i ko tna'a i.

26 Ñayii kúkanu ini maa i ma ja va'a-ni kúu ja sa'a i ma
 chi ñayii ndee ini kúu i te ñatuu jáku'ni ini i,
 kovaa ñayii ndichi ma chi ndása'a i kuenda nawa sa'a i ma,
 te kee va'a i te kaku i nuu tundo'o tnuneni ma.

27 Ñayii ndimaa chindee ñayii nda'vi ma
 chi másu ko ka'ni ña'a nawa jiniñu'u i ma,
 kovaa ñayii sa'a tnu'u ja ñatuu jini i nuu iyo ñayii nda'vi ma
 vaa ñatuu kúni i ja chindee i ñayii yukan
 chi ndimaa ja u'vi kenda nuu i ma.

28 Nú ñayii ka sa'a ja u'vi ma, ka kana koo i ja jin
 tatnuni i ñuu ma
 chi ñayii ñuu ma, ka chu'u i,
 kovaa nú ni ka skenaa ñayii ka sa'a ja u'vi ma te ni ka ji'i i ma
 chi ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma
 chi ka ndatnii i tnu'u ndee tnu'u ndatnu te ka ndukua'a i.

29 Ñayii ndee ini ma, te nuna ndaka'an-so'o o nuu i ma,
 te su'va sa'a ndee-ka i ini i ma
 chi sanaa sanaa-ni, te kenda in tundo'o nuu i ma,
 te ni ma nduva'a-ka i.

2 Nú ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma
 te ndimaa ke koo va'a ja ka sa'a i ma
 chi ndaka ñayii ñuu ma chi ka iyo sii ini i,
 kovaa ora ka kundee maa ñayii ka sa'a ja u'vi ma
 chi ka tnana u'vi-nka ñayii ñuu ma ja ka jini i sukan ma.

- ³Suchi kándija te jan-ta'vi i tnu'u ndichi ma
chi sa'a i ja iyo sii ini yuva i ma,
kovaa suchi kívi nduu kívi ni'ni ji'in ña'a ka kuneé
ka ku-uun ma
chi skenaa i ndaka ja já neva'a i ma.
- ⁴Rey tee ja'nde ndaa tniñu ñayii ñuu de ma
chi sa'a de ja núkuiñi va'a ñuu ma,
kovaa tee yika-ni ja ndí ini de ja na kivi-ka xu'un ma
chi xnaa de ñuu yukan.
- ⁵Ñayii ká'an vii ja kuu ñayii ketna'a ini ji'in i ma
te masu ûni ndija i ja ká'an i ma
chi ja ndúku i kúu ja ñayii nda'vi yukan
te kendeke i te skenaa i maa i ma.
- ⁶Maa ja u'vi sa'a ñayii ndee ini ma, te nukun-tuu ña'a i,
kovaa ñayii sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi sii ini-ni iyo i te sii ini-ni jita i.
- ⁷Ñayii sa'a ja va'a ma chi ja ndí ini i kúu
ja chindee i ñayii nda'vi ma,
kovaa ñayii sa'a ja u'vi ma
chi masu ndí ini kuiti i ja kuu ñayii nda'vi ma.
- ⁸Ñayii ka jatna ini ja jin ka'an i tnu'u in-ka ñayii ma
chi ûni ka kundee maa i ka skanaa i ni-ka'nu ñuu ma,
kovaa ñayii ndichi ma chi ka kundee i
ka ndasa'a kuee ini i ñayii ka ndakiti ini ma.
- ⁹Nú in ñayii ndichi ma, te jakituu tna'a i ji'in in
ñayii ndee ini ma,
chi masu nawa kundee kuiti i,
vaa ñayii ndee ini ma
chi kuu ndakiti ini i xi jakundee i ñayii ndichi ma-ni.
- ¹⁰Ñayii játna ini ja ka'ni i in-ka ñayii ma
chi ndákiti ini i nuu ñayii masu na kuechi ndiso ma,
kovaa ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma
chi ka kuni i ja ndusii ini ñayii yukan.

11 Ñayii kúkuee xeen ma ja ñatuu jáku'ni ini i ma
 chi ûni wa'a maa i tnu'u ja ndákiti xeen ini i te
 sa'a ndeva'a i ma,
 kovaa ñayii ndichi ma chi kúndee i tátnuni i nuu maa i,
 te ndúkuee ini i, te ñatuu sa'a i ja u'vi ma.

12 Nú tee tátnuni ma, te kándija de tnu'u xnda'vi tna'a ma,
 chi sa'a de ja ndaka tee ka jinukuechi ji'in de ma
 ka sa'a tna ja u'vi
 sukan kúu maa de ma.

13 Su'si ma chi inuu-ni ni sa'a ya ja kuu ñayii nda'vi ma
 ji'in ja kuu ñayii xndo'o xneni ñayii nda'vi ma,
 vaa ni sa'a ya nduchinuu nduu i ma,
 sukan-va'a nduu i jin kuni te jin ndasa'a i kuenda
 nawa ka sa'a i ma.

14 Nú in rey ma, te sa'a ndaa sa'a ndija de ja jin
 kuu ñayii nda'vi ma,
 konukuiñi va'a de te kani kivi ko tatnuni de ñuu de ma.

15 Nú nawa ni sa'a sa'ya o ma, te ke'en o i ji'in yutnu xii ma
 ja ndakani ichi o i ma,
 chi kutu'va i naxe ko kuu i ñayii ndichi,
 kovaa nú ndimaa kuji'in o ji'in i
 chi ndimaa ja kan-nuu ndakua'a i si'i i ma.

16 Nuna kukua'a ñayii ka sa'a ja u'vi ma
 chi kúnuu maa-nka ja u'vi ma ñuu yukan,
 kovaa ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma,
 chi jin konde'ya nde'ya-ni i
 sukan jin skenaa maa ñayii ka sa'a ja u'vi ma.

17 Ka'an-so'o ni nuu sa'ya ni ma ja na ku'un kaji
 ku'un va'a ini i,
 te sukan, te sa'a i ja ndatatu anua ni te koo sii ini ni.

18 Nú ñatuu na ñayii ndakaxtnu'u tnu'u Su'si ma iyo in ñuu ma
 chi ma jin sunkani ñayii ñuu ma ja ma jin sa'a-ka i ja u'vi ma,
 kovaa ñayii sa'a sukan tátnuni Su'si ma
 chi chindee ña'a ya te koo vava'a i.

19 Ñayii jinukuechi ma chi visi na ka'an na ka'an o nuu i kovaa masu ndasa'a i kuenda,
vaa visi jaku'ni ini i ja jiña'a o ma,
kovaa sa'a so'o i maa i te ñatuu kándija i ja ká'an o ma.

20 ¿Jâ ni kuu jini ni in ñayii ja ni masu jani ini i te yachi-ni ká'an i ma?
Ja ká'an sa kúu ja iyo-ka tnu'u kanu ini
ja ndasa'a ñayii kúkuee ma kuenda sana ñayii ya'a.

21 Nú onde luluu suchi ko kunukuechi ma,
te ndimaa ko kuji'in jito'o i ma ji'in i
chi kenda kivi, te suu i ndunda'a ndaka ja neva'a de ma.

22 Tee ndimaa ndákiti ini ma chi ndimaa ja kanaa de kúni de,
kovaa ja sukan kúu de ma chi ndimaa jiso kuechi de.

23 Ñayii kúvixi ma te jani ini i ja maa i kúu-ka ma
chi masu na'a-ni te jin sa'a ñayii ma ja ndatna'a i ja kan-nuu,
kovaa ñayii jani ini ja masu nawa kuu sa'a i ja maa in-ni i ma
chi su'va masu na'a-ni te ndani'i i jayiñu'u nuu ñayii ma.

24 Ñayii chísa'vi ñayii kui'na ma chi sa'a u'vi i maa i,
vaa nuna kenda i nuu tee ja'nde tniñu ma
chi visi na ka'an de ja kuechi tna i kúu,
kovaa koyu'u i te masu ka'an kuiti i.

25 Ñayii koyu'u in-ka ñayii ma chi ja xnda'vi ña'a
ja u'vi ma kúu,
kovaa ñayii kúkanu ini Su'si ma chi koo va'a i te koo jayiñu'u i.

26 Kua'a xeen ñayii ndúku ja ketna'a ini i ji'in gobiernu ma,
sukan-va'a chindee ña'a de te koo va'a i, jani ini i,
kovaa yika-ni ja Su'si o Iya Tátununi ma
kúu iya ka'nde ndaa tniñu o a.

27 Ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma chi masu ka jatna ini kuiti i
sukan ka sa'a ka kuu ñayii ka sa'a ja u'vi ma,
te ñayii ka sa'a ja u'vi ma
chi ka saxiko i ñayii ka sa'a ja va'a ja ndaa ma.

Tnu'u ndichi ni ka'an tee kúu Agur ma

30 Cha'a ka kuu tnu'u ndichi ni ka'an tee kúu Agur sa'ya Jaqué ma nuu Itiel ma ji'in Ucal ma.

² Saña chi kúkuee xeen-ka sa sana ndaka-ka tee ma,
vaa ni ñatuu jaku'ni ini sa sukan ka jaku'ni ini ñayii ma,
³ vaa ni ñatuu kutu'va-ka sa ja ko kuu sa in ñayii ndichi,
te ñatuu jáku'ni ini sa sukan kúu Su'si ma,
iya ñatuu na ja u'vi sa'a ma.

⁴ ¿Na in ni kaa onde andivi ma te ni nuu i?
¿Na in ni kuu ni tnii tachi yi'i ma ji'in nda'a i ma?
¿Na in ni kuu ni ndaxtutu ndute ma in nuu pañu
te ni ju'ni i de?
¿Na in ni sa'a nuu ni ka jakituu ñu'ú iyo ni-ka'nu ñuu ñayivi a?
¿Naxe nani iya ni sa'a ndaka cha'a, te naxe nani sa'ya ya ma?

⁵ Ndaka tnu'u ká'an Su'si a chi tnu'u ndaa tnu'u ndija,
tnu'u nanimaa kúu,
te kuu kukanu ini o ya, vaa jasi ndee ña'a ya nuu ja u'vi ma
ja ma kaki'i ña'a i.

⁶ Chukan kúu ja máko nduku ni ja ndaxsama ni
sukan ká'an tnu'u ya ma,
nú ña'a te ndonda xeen Su'si ma nuu ni te xnani
ña'a ya ñayii tnu'u.

⁷ Su'si Iya Tátununi, uu ja jikan-ta'vi xeen sa nuu ni,
te skuta'vi ña'a ni nduu cha'a nani ndito téku sa ñuu ñayivi a.

⁸ In kúu ja máko ku'un-ka ini sa tna'a ja masu nde jiniñu'u ma,
ji'in ja máko ka'an-ka sa tnu'u xnda'vi tna'a ma.
Te in-ka kúu ja chindee ña'a ni ja má ko kunda'vi ko kukee sa
te ni a ko kuxiku xeen sa.

Su'va ja jikan-ta'vi sa nuu ni kúu ja na skuta'vi
ña'a ni ja jiniñu'u sa
ja koteku sa in kivi in kivi ma-ni.

⁹ Vaa nuna ko ni'i ko tna'a sa ma chi nasa yukan,
te ndunaa ña'a sa te ka'an sa ja masu jini ña'a sa,
te nuna ko kunda'vi ko kukee sa ma chi nasa yukan,
te sakui'na sa, te ja kuechi sa
te jin ka'an ndeva'a ñayii ma ja kuu ni, vi Su'si.

¹⁰ Másu ko xtekuechi tnu'u ni ñayii jinukuechi ma
 nuu jito'o i ma,
 nasa yukan te ka'an u'vi i ja kuu ni
 te ndo'o neni ni ja ka'an i ja kuu ni ma.

¹¹ Ka iyo jaku ñayii ja ka ka'an u'vi i nuu yuva i ma
 te masu ka ka'an vii i ja kuu si'i i ma,
¹² te ka iyo jaku i ja ka jani ini i ja ñayii
 masu na kuechi ka ndiso ka kuu i,
 kovaa ja ndandaa kúu ja ñayii ka sa'a ja u'vi ka kuu i.
¹³ Suni ka iyo ñayii ka jani ini i ja maa i ka kuu-ka
 sana jaku-ka ñayii ma, te ka saxiko i ñayii yukan.
¹⁴ Ka iyo ñayii ja kuenda tnu'u ja in yuchi ka kuu nu'u i ma,
 xi nu'u kiti xeen ma ka kuu,
 te ûni ka sakui'na i ja ka neva'a ñayii nda'vi ka
 iyo ñuu ñayivi a,
 te ka xnaa i ñayii yukan.

¹⁵ Ka iyo uu sa'ya kiti nani sanguijuela ma, te ndimaa
 sa'a ka ka'an ti:
 “Taa ni, taa ni”, ka ka'an ti.
 Te suni sukan ka iyo uni kuun tna'a ja masu nde
 ka ndajinu ini i:

¹⁶ In kúu nuu ka yinee ndiyi ma,
 ja ku-uu ma kúu ña'a ñatuu kúu koo sa'ya ña ma,
 ja ku-uni ma kúu ñu'ú yichi ma ja jiniñu'u i ndute ma,
 te ja ku-kuun ma kúu ñu'u ndú'va ma ja masu nde ndá'va i ma.

¹⁷ Suchi nde'ya yuva i ma te saxiko i de ma,
 te ñatuu kandija i ja ká'an si'i i ma,
 na jin tava lakaka ma nduchinuu i ma,
 te ya'a tioko ma, na jin kaa ña'a ti, te jín xnaa ña'a ti.

¹⁸ Ka iyo uni kuun tna'a ja ñatuu kúu jaku'ni ini sa:

¹⁹ In ja masu jaku'ni ini sa kúu
 naxe kúu ja ndava ya'a tioko ma andivi a,
 ja ku-uu ma kúu sukan skanda koo ma maa ti
 ja kua'an ti nuu toto ma,
 ja ku-uni ma kúu sukan jika barcu ma nuu ndute ma,
 ja ku-kuun ma kúu naxe sa'a suchi yii ma, ja kútoo
 ña'a suchi si'i ma.

- 20 Sa'a sa'a ña'a kívi nduu ji'in ndi-in ndi-in tee ma:
 Ja ni jinu ni sa'a ña ja u'vi ma,
 te vivii ndásavii ña yu'u ña ma,
 sukan-va'a masu na in kuni nawa ni jaa ña ma,
 sani te sa'a ña tnu'u ja masu na ja u'vi ni sa'a ña.
- 21 Ka iyo uni kuun ja nde'e xeen ka kuu i nuu ñu'ú ya
 te masu nde ka kundee-ka ini ñayii ka iyo nuu ñu'ú ya,
 vaa xndo'o xneni ña'a i:
- 22 In kúu ja in ñayii jinukuechi-ni kúu i ma,
 te kéndá i ja ko kuu i rey ma.
 Te in-ka kúu ja in ñayii kúneé kú-uun ma,
 te neva'a i ndaka ja kaa ja ko'o i ma.
- 23 Ja ku-uni ma kúu ja ña'a ñatuu na in kúnimani nuu ña ma,
 te tnánda'a ña ma.
 Te ja ku-kuun ma kúu ja in suchi si'i jinukuechi ma
 te kúndee i núkuiñi i nuu tniñu ña'a xi-nuu satniñu i ma.
- 24 Te ka iyo tna kuun kiti inulilikin ñuu ñayivi a
 kovaa kiti ndichi xeen ka kuu ti, te inundichi xeen-ka ti
 sana ñayii inundichi ka iyo a:
- 25 In ti kúu tioko ma ja kiti lilikin xeen ka kuu ti ma,
 masu na tnu'u ndee tnu'u ndatnu ka neva'a ti,
 kovaa kivi iyo kuikuii ma, te ndaka ti ka xtutu
 te ka satu'va ti
 ja jin kaa ti kivi ñatuu nawa iyo ma.
- 26 In-ka ti kúu iso ma
 ja masu na tnu'u ndee tnu'u ndatnu ka neva'a ti,
 kovaa onde me'ñu toto ma ka sa'a ti ve'e ti ma.
- 27 Kiti ku-uni kúu tika langosta ma ja masu na
 rey tátnuni nuu ti,
 te tutu tutu-ni ka ndava ti kuan koo ti.
- 28 Kiti ku-kuun ma kúu lana'ña ma
 ja kánda nuu nda'a o ma kun-nee ti,
 kovaa onde ini palaciu rey ma iyo ti.
- 29 Ka iyo uni kuun ja ka jini o ja vivii kuan koo ve koo
 ka kuu i nuu ñu'ú a,
 te ja ku-kuun ma chi ûni kua'an vee maa i kúu i:
- 30 In kúu ndika'a ma ja iyo-ka tnu'u ndee tnu'u ndatnu ti
 sana ndaka-ka kiti ma,

te másu yu'u ti vaa masu nawa kundee ja
ndaskakayata ña'a i.

³¹ In-ka ti kúu li'li kiti lili lili jika ma.

Kiti ku-uni ma kúu tilu ma ja ûni kunuu maa ti kua'an ti ma.

Ja ku-kuun ma kúu tee kúu rey ma

ja yoxtnuu de nuu ndaka-ka tee ka kuu soldado ma,
te másu na in kundee nuu de ma.

³² Nú jani ini ni ja in ñayii kanuu-ka kúu ni,

sukan sa'a suchi ndee ini ma kúu ni,

xi nú ni jani ini ni ja sa'a ni ja u'vi in-ka ñayii ma,

va'a-ka kasi nda'a ni yu'u ni a te máko ka'an ni,

³³ vaa ja ndaa kúu ja ñayii káva nuu káva nuu lechi ma

chi kúndee i sa'a i ja jáa mantequilla ma,

te ñayii ju'ni ni'i xitni i ma

chi sa'a i ja kee niñi xitni i ma,

te ñayii skiti ini in-ka ñayii ma

chi ja sa'a i kúu ja jin kanaa jin kanaa-ni ñayii ma.

Sukan ko sa'a ko kuu tee kúu rey ma

31 Tnu'u ya'a ka kuu tnu'u ndichi ni ka'an rey Lemuel ma
ja ni ndakaxtnu'u si'i de ma.

² Ro'o kúu sa'ya maa ri ja ni ñunee ro chii ri ma,

te maa ri ni jikan ña'a nuu Su'si ma.

³ Máko ko sa'a ndeva'a ro tnu'u ndee tnu'u ndatnu ro a,

vaa kona'a ro ja ña'a ma chi ka sa'a ña ja ka skenaa

rey ma maa de.

⁴ Vaa kona'a ro, vi Lemuel, ja masu va'a-ni ja rey ma

te jin ko'o de ndixi,

te suni tee ka netniñu ma, masu va'a-ni ja jin ko'o tna de ndixi.

⁵ Vaa nuna ko'o de ndixi ma

chi sa'a i ja ndunaa de sukan ká'an ley ma

te ndaxsama de sukan ká'an ma

te sa'a ndeva'a de ñayii nda'vi ma.

⁶ Xndoo ndixi ma, te jin ko'o maa ñayii ka kuxii

ka kunda'vi-nka ini

te ka jani ini i ja masu jin kuu-ka i ma.

⁷ vaa ñayii ya'a chi ka ji'i i ndixi ma,
te ka ndunaa i ja ka kunda'vi ka kukee i ma
ji'in ndeva'a-ni nawa ka ndo'o ka neni i ma.

⁸ Ndakune yu'u ro a, te ka'an ro
te chindee ro ñayii ñatuu kúu jin ka'an ja jin kuu maa i ma.
⁹ Ndakune yu'u ro a, te ka'nde ndaa ro tniñu ñayii nda'vi ma
ji'in ñayii ñatuu na in chíndee ña'a ma.

Ña'a ndichi ma chi ndimaa ja vii ja va'a sa'a ña

¹⁰ Ña'a tiñi'i ini ma te ndúku ña ja sa'a ña ja va'a ma,
masu ndenu iyo ndeva'a ña'a yukan.

Vaa in ña'a kúu sukan chi ja va'a xeen-ka kúu
sana yuu vivii ma ka ndee ya'vi xeen ma.

¹¹ Vaa yii ña ma chi kúkanu ini xeen de ña,
te nduu de ji'in ña chi ndimaa jin ko ni'i jin ko tna'a de.

¹² Ndimaa ja va'a sa'a ña ja kuu yii ña ma,
te ndaka kivi koteku de ma
chi masu sa'a ña ja ko ndo'o ko neni de.

¹³ Vaa maa ña chi ja'an ña jan nduku ña ixi ndikachi
ji'in yu'va lino ma,
te sii ini-ni satniñu ña ji'in nda'a ña ma te sa'a ña sa'ma.

¹⁴ Te sukan kúu in barcu tee ndakuaan te ndaxiko de
ndatniñu ma,
sukan kúu ña, vaa visi jika xi yatni,
te kua'an ña kuan nduku ña ja jin kaa ndaka ña ve'e ña ma.

¹⁵ Ndanee-ka ndákoo ña xtnee ne'e ma,
te wa'a ña ja ka jaa sa'ya ña ma
ji'in ña'a ka jinukuechi ve'e ña ma.

¹⁶ Ja'an ña jan koto ña ñu'ú ka ndaxiko i ma
te ndákuaan ña ji'in xu'un ni ni'i maa ña ma,
te nuu ñu'ú yukan chi súnkoo ña ja ni jaan ña
ji'in xu'un ni ni'i ña ma.

¹⁷ Ūni tnuñu ña satniñu ña,
ûni ni-yu'u ni-ini ña satniñu ña,
te kúndee ña kéne'e ña tniñu ma,

¹⁸ te jito va'a ña nú va'a-ni kuan koo ndaka tniñu
sa'a kúu ña ma

te ni masu kuita ña, vaa visi jâ ni kunee ma te satniñu-ka ña.

¹⁹ Ji'in nda'a maa ña ma kéne'e ña yu'va ma,

te sa'a ña sa'ma jin kone'nu ña ve'e ña ma.

²⁰Te ndimaa chíndee ña ñayii ka kunda'vi ka kukee ma
nawa ka jiniñu'u i ma.

²¹Maa ña chi másu ndí ini ña nawa jin kuu ñayii ve'e ña ma
kivi kuvijin xeen ma,

vaa já ni satu'va ña sa'ma kokon jin kone'nu i.

²²Maa ña sa'a sa'ma ka yoxtnee nuu jito ka kixi
ñayii ve'e ña ma,

te sa'a ña sa'ma lino, sa'ma va'a ne'nu ña.

²³Yii ña ma chi ka ka'an vii ka ka'an va'a i ja kuu de
ora núkoo de ne'un tee ka tatnuni-ka ma
nuu kivi o ini ñuu ma.

²⁴Sa'a ña sa'ma ji'in ja jin ki'i ñayii ma chii i ma,
te xiko ña nuu ñayii ka ndaxiko nuya'vi ma.

²⁵Iyo xeen tnu'u ndee tnu'u ndatnu nuu ña,
te iyo jayiñu'u ña nuu ñayii ma ja sukan sa'a ña ja va'a ma,
te másu nde yu'u ña nawa ko kuu kivi ki'in o ma.

²⁶Te ora ká'an ña ma, ndimaa tnu'u ndichi ká'an ña,
vaa ja káxtnu'u ña ma kúu ja ndimaa jín kutoo tna'a ñayii ma
te jín kuaan mani tna'a i.

²⁷Másu ña'a kuxi kúu ña,
vaa ndí ini ña ja ndaka ja iyo ve'e ña ma na jin koo va'a,
te másu nama jaa ña xita nú masu onde satniñu ña.

²⁸Sa'ya ña ma chi ka jinkuiñi i,
te ka ka'an vii ka ka'an va'a i ja kuu ña,
te yii ña ma ndáchiñu'u de ña, te jiña'a de:

²⁹“Kua'a xeen ña'a ka sa'a ja va'a,
kovaa ro'o chi sa'a va'a xeen-ka ro
sana ndaka-ka ña ma”, kúu de jiña'a de.

³⁰Ja vivii kaa in ña'a ma te vivii ká'an ña ma
chi in ja xnda'vi-ni ña'a kúu, nú chukan na kukanu ini o,
kovaa ña'a yu'u Su'si ma te ñatuu sa'a ña ja u'vi ma
chi ja ndaa kúu ja iyo ña ja koo jayiñu'u ña.

³¹Jin ndakua'a ni jayiñu'u ña'a sa'a ja va'a ma,
jin ndakunitnuni ni ndaka ja sukan sii ini satniñu ña ma.
Jin ndaka'an jin ndakachi ni ndaka ja vii ja va'a sa'a ña ma
te na jin kuni ndaka ñayii ma.